

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Andres Jõesaar

AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOON:

EESTI KOGEMUS RAHVUSVAHELISES KONTEKSTIS

Magistritöö

Juhendaja: prof. Marju Lauristin

Tartu 2005

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI MÕISTMINE	9
1.1 Avalik sfäär ja turumajandus	9
1.2 Legitimatsiooni mõiste ja selle rakendamine avalik-õiguslikule ringhäälingule .	13
1.3 Habermas'i kommunikatsiooniteooria ja kriisi tunnused	15
1.3.1 Ringhäälingusektori sisene ja sotsiaalne legitimatsioon	23
1.4 Eesti ringhääling Habermas'i kommunikatsiooniteooria taustal	24
2. EUROOPA KOGEMUS	34
2.1 Avalik-õigusliku ringhäälingu Euroopa traditsioon	34
2.1.1 Suurbritannia	36
2.1.2 Prantsusmaa	39
2.1.3 Saksamaa	40
2.1.4 Holland	41
2.1.5 Põhjamaad	42
2.1.6 Itaalia, Shveits, Belgia	43
2.2 Avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kriis ja Euroopa Liidu meediapoliitika	45
2.2.1 Teleringhäälingu regulatsioon	49
3. AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU RAHASTAMINE KUI LEGITIMATSIOONI PROOVIKVI	62
3.1 Avalik-õigusliku ringhäälingu rolli defineerimine	62
3.2 Võitlus avalik-õiguslike ringhäälingute rahastamismudelite ümber	69
4. AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI KIJUNEMISE PROTSESS	75
4.1 Ida-Euroopa kogemus	75
4.2 Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu üldine võrdlus Ida-Euroopa kriisi tunnustega	76
4.3 Avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilise ja majandusliku legitiimsuse kujunemise protsess Eestis	78
4.3.1 Poliitiline legitimatsioon	79
4.3.2 Majanduslik legitimatsioon	80
4.3.3 2001. aasta konsensuslik kokkulepe	86
4.3.4 Avalik-õiguslik ringhääling lahkub reklaamiturult – 2001. aasta ringhäälinguseaduse muudatus	87
5. EESTI TELEVISIOONI JA EESTI RAADIO ARENGUKAVA AASTATEKS 2003-2005 KUI KATSE LEGITIMEERIDA AVALIK-ÕIGUSLIKKU RINGHÄÄLINGUT EESTIS	91
5.1 Arengukava ettevalmistamise eeltingimused	91
5.2 Arengukava loomise protsess	93
5.3 Arengukava menetlemine kultuurikomisjonis	94
5.4 Arengukava praktiline rakendamine	96
5.5 Arengukava ebaõnnestumise põhjused	99

5.6 Avalik õigusliku ringhäälingu legitiimsust kujundanud protsessid aastatel 2003-2005	101
5.6.1 KPMG raport	101
5.6.2 <i>Roadmap</i>	102
5.6.3 Rahvusringäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008	104
5.6.4 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu väljatöötamine	105
5.6.5 Perioodi 2003-2005 peamised tähised avalik-õiguslikus ringhäälingus	107
6. RAHVUSRINGHÄÄLINGU SEADUSE EELNÕU - UUS KATSE AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI TÕSTMISEKS.....	109
6.1 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu loomise lähtekohad.....	109
6.2 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu ERR eesmärkidest ja ülesannetest...	111
6.3 Eesti Rahvusringhäälingu leping riigiga	114
7. DISKUSSIOON	117
8. JÄRELDUSED JA KOKKUVÕTE	120
9. SUMMARY	123
10. KASUTATUD KIRJANDUS	125
11. LISAD	131
11.1 Euroopa ringhäälingute regulaatorid ja avalik-õiguslikud telekanalid.....	132
11.2 Euroopa riikide üleriiklike era-õiguslike ja avalik-õiguslike telekanalite jaotus leviliigi järgi	135
11.3 Suurbritannia telekanalid.....	136
11.4 Prantsusmaa telekanalid	142
11.5 Saksamaa telekanalid.....	146
11.6 Hollandi telekanalid.....	149
11.7 Norra telekanalid	150
11.8 Eesti telekanalid.....	151
12. ALLIKAD	152

SISSEJUHATUS

Töö eesmärgiks on rahvusvahelise meediapoliitika ning detailsemalt Euroopa Liidu meediapoliitika kujunemise taustal analüüsida Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu (AÕR) legitimatsiooni ja seda protsessi mõjutanud tegureid ning nende analüüside tulemuste alusel pakkuda välja võimalikud lahendused avalik-õigusliku ringhäälingu tugevamaks legitimiseerimiseks Eesti Vabariigis.

Legitimatsiooni kaudu väljendub AÕRi tunnustatus. AÕRi eksisteerimise eelduseks on avaliku huvi olemasolu tunnustamine – ühiskond mõistab AÕRi vajalikkust lähtudes avaliku huvi rahuldamise vajadusest. Üheks AÕRi legitimatsiooni väljenduseks on seadusandlus ja selle kujunemine. Eriti selgelt tuleb AÕRi legitimatsioon välja läbi AÕRi rahastamise. Sellest johtuvalt keskendutakse töös AÕRi poliitilise ja majandusliku legitimatsiooni küsimustele.

Jakubowicz'i (2004) järgi näitavad Ida-Euroopa siirderiikide riigiringhäälingute transformatsiooniprotsessi uuringud selgelt, et avalik-õigusliku ringhäälingu loomine on paljuski ebaõnnestunud. Siirderiikides ei ole õnnestunud muuta endisi riigiringhäälinguid normaalselt toimivateks avalik-õiguslikeks ringhäälinguteks. Avalik-õigusliku ringhäälingu kontekstis ei ole Eesti siirderiikide seas erand. Shein võtab taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ringhäälingu arenguprobleemid kokku järgmiselt: "Kõige keerukamaks osutus kaks aspekti: selge arusaama kujunemine avaliku ringhäälingu missioonist, sotsiaalsest ja kultuurilisest rollist kaasaegses demokraatias ja kodanikuühiskonnas ning Eesti oludele sobiva ringhäälingu organisatsioonilise ja finantseerimismudeli leidmine (Shein 2004:190)". Loetletud küsimused pole tänaseni lahendust leidnud.

AÕRi piisavaks ja stabiilseks arenguks vajalike lahenduste (sh rahastamise aluseks oleva finantseerimisskeemi) leidmine ja rakendamine on kogu Eesti Vabariigi taasiseseisvumise perioodi vältel olnud problemaatiline ning toimivat kompleksset lahendust ei ole tänaseni veel suudetud rakendada. Töös lähtutakse oletusest, et Eesti meediapoliitikas AÕRi jaoks positiivsete lahenduste leidmise takistuseks on ühiskonnas puuduv üksmeel avalik-õigusliku ringhäälingu suhtes. Milline roll on AÕRil? Kas

avalik-õiguslikku ringhäälingut on Eesti ühiskonnale vaja? Kui jah, siis millist? Milline suhe on avalik-õiguslikul ringhäälingul ja eraringhäälingul? Milline on avaliku huvi ja vaba turukonkurentsi vahekord (Croteau & Hoynes 2001)?

Eesti küsimused ei ole unikaalsed. Analoogsed probleemid on üleval ka teistes riikides. Sellest tulenevalt on töö oluliseks osaks rahvusvahelise kogemuse analüüs, kus püütakse leida Eestis toimuva protsessi jaoks seletusi.

Mõistmaks paremini Eestis avalik-õigusliku ringhäälinguga toimuvat, vaadeldakse käesolevas töös avalik-õiguslike ringhäälingute üldist ajaloolist kujunemist, Euroopa Liidu vastava seadusandluse loomist ning avalik-õigusliku meediapoliitika regulatsiooniaktide muutumist vastavalt ühiskonna arengule. Lisaks annab töö ülevaate Euroopa Liidu tänasest meediapoliitika kriisist ning Euroopa Liidu poolt vastuvõetud meetmetest kriisist väljatulekuks.

Euroopa Liidu meediapoliitika kujunemist on uurinud aastakümnete jooksul paljud teadlased (Bardoel, Jakubowicz, Meijer, McQuail, Pickard, Syvertsen jt). Euroopa ringhäälingu (sh avalik-õigusliku ringhäälingu) olukorra ülevaateid ja raporteid on tehtud ka mitmete institutsioonide poolt, nagu näiteks European Audiovisual Observatory, Euroopa Ringhäälingute Liit, Euroopa Nõukogu, Euroopa Komisjon, Baker & McKenzie jt. Eestis on ringhäälingu erinevaid valdkondi ja ajajärke uuritud läbi aastate. Meediapoliitika ning ringhäälinguteemalisi teadustöid on publitseerinud Lauk, Lauristin, Lõhmus, Shein, Vihalemm jt. Põhjaliku ülevaate Eesti meediast (sh ringhäälingu kujunemisest) on koostanud Peeter Vihalemm (2004), telemaastiku uuringu perioodist 1991-2001 on koostanud Hagi Shein (2002). Samas ei ole ühtegi tööd, mis vaatleks Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni Euroopa meediapoliitika protsesside kontekstis.

Töö esimeses pooles on uurimismeetodiks Euroopa Liidu, Euroopa Komisjoni, Euroopa Nõukogu jt institutsioonide erinevate meediapoliitikaga seotud normatiivaktide ja muude dokumentide analüüs, lähtuvalt nende mõjust ringhäälingu tegutsemiskeskonna kujundamisele.

Töö Eesti ringhäälingu, eelkõige avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kujunemise protsessi analüüsisivas osas on meetodiks erinevate ringhäälinguvaldkonnaga seotud dokumentide analüüs. Dokumentideks on valitud ringhäälingut puudutavad seadusetekstid (ringhäälinguseadus ja selle muutmise seadused, riigieelarveseadused,

seaduseelnõud, riigikogu otsused, ringhäälingunõukogu materjalid jms), seadusetekestide kujundamisel väga olulist rolli mänginud Riigikogu kultuurikomisjoni protokollid, Riigikogu stenogrammid ja käsitletaval perioodil ajakirjanduses ilmunud ringhäälinguteemalised artiklid. Töös on kasutatud ka autori aastate jooksul protsessis osalemisel kogutud materjali, nii et võib öelda, et töö üheks meetodiks on osaluseksperiment ja osalusvaatlus.

Töös kasutatakse Croteau ja Hoynes'i (2001) avaliku sfääri ja turumajanduse mudelite analüüsi, Van Cuileburg'i ja McQuail'i (2003) uue kommunikatsioonipoliitika kujunemise teese, Mooney (2004) Ida-Euroopa ringhäälingu kriiside tunnuseid ja analüüsitakse ringhäälingu legitiimsiooni kujunemise protsessi ning meediapoliitikat – nii Euroopa kui ka Eesti tasandil –kasutades Habermas'i elumaailma (elaviku, eluilma – *lifeworld*'i) kontseptsioonil põhinevat kommunikatsiooniteooriat (Habermas 1981/1987). Analüüsides erinevate protsessis osalejate (*actors*) vahelisi kommunikatsioone ning nende kujunemise taustu püütakse Habermas'i teooriale toetudes lahti seletada Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsusega seotud probleemide tekkepõhjuseid.

Duaalse ringhäälingu tekkimise järel Eestis 1992-1995 oli nn “roheline raamat” (Shein 1996) esimene tõsisem katse algatada ühiskonnas sisulist diskussiooni avalik-õigusliku ringhäälingu olemuse ja tuleviku üle. Katse ebaõnnestus ringhäälingusektorisese legitiimsuse ebapiisavuse tõttu. AÕR oli alles kujunemisejärgus ning tema olemust ning vajadust ühiskonna jaoks ei tunnustatud/mõistatud piisavalt. Ringhäälingusektorisese aruteluni ei jõutud eelkõige sellepärast, et sektori tähelepanu oli fokusseeritud võitlusele reklaamiturul. Ka poliitilisel tasandil ei leidnud “rohelise raamatu” ideed positiivset vastukaja. Laiemale avalikkusele jäid avalik-õigusliku ringhäälingu probleemid kaugeks ning laiapõhjalise ja sisulise ühiskondliku aruteluni ei jõutud.

Oluline samm avalik-õigusliku ringhäälingu finantsmudeli muutmiseks astuti 2001.aastal Riigikogus vastuvõetud Ringhäälinguseaduse muutmise seadusega¹, mille alusel lõpetati Eesti Televisioonis ja Eesti Raadios reklaami edastamine. Selle seadusemuudatusega lahendati küll põhikonflikt era-õiguslike ja avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide vahel, kuid avalik-õigusliku ringhäälingu piisava ja stabiilse finantseerimise ülesanne jäi lahendamata.

2002.aastal kiitis Riigikogu vaid tingimuslikult heaks Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005². Katse avalik-õigusliku ringhäälingu olukorras saavutada oluline läbimurre ebaõnnestus.

2005.aastaks on jõutud kahe uue dokumendi koostamiseni. Esimeseks dokumendiks on avalik-õigusliku ringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008³, mille loomise kohustus tuleneb kehtivast ringhäälinguseadusest. Selles dokumendis lähtutakse teises uues loodud dokumendis – Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõus⁴ – olevatest põhimõtetest. Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008 ja Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu on uueks avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni tugevdamise katseks. Neis dokumentides formuleeritud seisukohad lähtuvad Euroopa Liidu ringhäälingu- ja meediapoliitilistest põhimõtetest – eelkõige Amsterdami protokollist⁵ avalik-õigusliku ringhäälingu rolli tähtsusest. Dokumendid arvestavad Eesti kultuuri- ja keeleruumi säilitamise ning arendamise vajadust, ühiskonna sotsiaalse sidususe hoidmist ja arendamist, demokraatia edendamisele kaasaaitamist ja teisi ühiskonna jaoks olulisi ülesandeid, nagu näiteks oluliste rahvastikurühmade infovajaduste rahuldamine, Eesti identiteedi ja kohalike väärtuste tugevdamine jt. Hoolimata nimetatud dokumentide väljatöötamiseks kaasatud eri valdkondade spetsialistide töö konsensuslikust tulemist, ei saa täna veel öelda, et avalik-õigusliku ringhäälingu rolli mõistetakse ja tähtsustatakse seadusandliku- ja täitevvõimu poolt piisavalt – AÕRi eksisteerimise ja arengu jaoks eluliselt vajalik piisava ja stabiilse finantseerimise küsimus on jätkuvalt lahenduseta.

Töö on teoreetiline laadi. Lisaks teoreetilistele allikatele toetatakse töös Euroopa praktikale ja Eestis (eelkõige avalik-õigusliku) ringhäälingu temaatikaga tegelenud tööühikute töö tulemustele. Töös on läbi töötatud peamised probleemsed küsimused ning töö ise on osa AÕRi legitimatsiooni tugevdamise katsest.

Töö koosneb järgmistest osadest. Esimene peatükk on suunatud ringhäälingu legitimatsiooni mõiste avamisele. Selleks analüüsitakse avaliku sfääri ja turumajanduse vahetõrget (Croteau ja Hoynes) ning vaadeldakse erinevaid legitimatsiooni definitsioone. Lisaks käsitletakse (Eesti) ringhäälingut Habermas'i kommunikatsiooniteooria taustal. Teises peatükis antakse eelkõige Euroopa kontekstist lähtuvalt ülevaade (avalik-õigusliku) ringhäälingu ajaloolisest kujunemisest, analüüsitakse avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kriisi ja keskendudes teleringhäälingu regulatsioonile

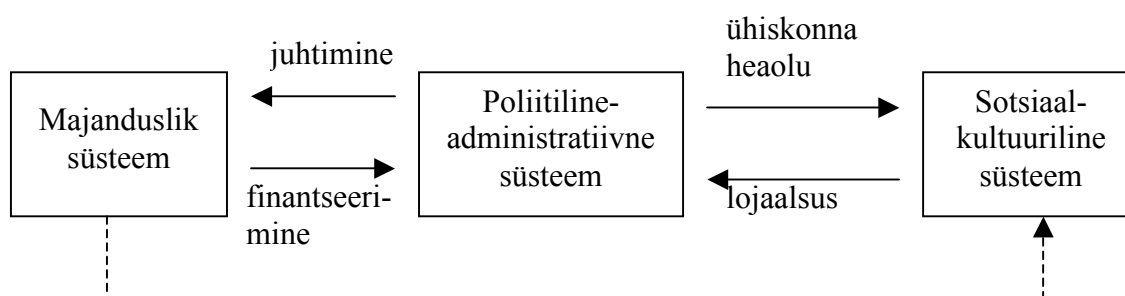
kaardistatakse Euroopa meediapoliitika kujunemise tähtsaimad daatumid, aktid ja mõjutegurid. Kolmandas peatükis käsitletakse avalik-õigusliku ringhäälingu rolli defineerimist ning uuritakse erinevaid avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamismudeleid ja nende ümber jätkuvalt toimuvat võitlust. Neljandas peatükis keskendutakse avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kujunemise protsessile ja legitimatsiooni kriisile. Lähtudes Ida-Euroopa üldisest kogemusest (Mooney) analüüsitakse detailsemalt Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilist ja majanduslikku legitimatsiooni. Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio arengukava aastateks 2003-2005, selle loomise eeltingimused ning rakendamise katse ebaõnnestumise põhjuste analüüsi teostatakse viiendas peatükis. Samas peatükis analüüsitakse veel ka teiste perioodil 2003-2005 avalik-õigusliku ringhäälingu arengule suunatud olulisemate dokumentide loomist, olemust ning nende tulemuslikkust. Töö seitsmendas peatükis kirjeldatakse Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu loomist kui uut avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni tõstmise katset. Töö diskussiooni osas tõstatakse küsimus Eesti senise liberaalse majanduspoliitika tulemuslikkusest avaliku huvi teenimisel ja avalik-õigusliku ringhäälingu rollist kodanikuühiskonna edendamisel.

1. RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI MÕISTMINE

Kuidas on legitimatsioon, ootused ja kommunikatsioon omavahel seotud? Ringhäälingu legitimatsiooni mõistmiseks käsitletakse töö selles peatükis ringhäälingu avaliku sfääri (Habermas 1964/1979), avaliku sfääri mudeli ja turumajanduse mudeli erinevaid toimimise põhimõtteid (Croteau, Hoynes 2001), vaadeldakse legitimatsiooni erinevaid definitsioone ja analüüsitakse kommunikatsiooni Habermas'i (1981/1987) teooriast lähtuvalt.

1.1 Avalik sfäär ja turumajandus

Riigipoliitika uurimisel oli Habermas'i fookus sotsiaalsel heaolul - millised on inimeste ootused poliitilis-administratiivse süsteemi toimimisele. Habermas (1973/1976) esitas ühiskonna toimimise mudeli läbi kontrollkeskuste (*control centre*).

Joonis 1. Normatiivse süsteemi determinandid (Habermas 1973/1976:5)

Habermas'i järgi sõltub kontrollkeskuste legitimatsioon osalejatevahelisest kommunikatsioonist ja ootustest (vt ptk 1.2).

Esitatud üldise riigipoliitika toimimise skeemi saab viia ka kitsamasse meediapoliitika sektorisse ning vaadelda, milliste omavaheliste seoste alusel toimivad

meediamajandus, meediapoliitika ning (meedia) sotsiaal-kultuuriline süsteem. Oluline on vaadelda, millised on ühiskonna (sh nii indiviidide kui ka institutsioonide) ootused meediapoliitika suhtes (vt ptk 1.4).

Habermas'i (1964/1979) avaliku sfääri kontseptsioon väidab, et demokraatliku ühiskonna arengu jaoks on oluline omada hästi toimivat/elujõulist avalikku sfääri, kus toimub vaba diskussioon ja ideede ringlus. Sellele ideele toetudes rõhutavad Croteau ja Hoynes (2001) massimeedia võimalust aidata kaasa demokraatia arengule, luues ühiskonnas ruum (*social space*) avaliku dialoogi jaoks. Igal kodanikul peab olema võimalus ühiskonnaga seotud küsimustes kaasa rääkimiseks ja meedia (eelkõige avalik-õiguslik ringhääling) peab looma selleks vajalikud tingimused. Murdock (Croteau ja Hoynes'i kaudu 2001:21) esitab kolm peamist põhjust, miks kommunikatsioonisüsteemid on olulised kodanikuühiskonna rajamisel:

- 1) oma õiguste täielikuks rakendamiseks peab inimestel olema juurdepääs informatsioonile, nõuannetele ja analüüsile, mis aitab neil mõista oma õigusi ja neid efektiivselt kasutada;
- 2) inimestel peab olema võimalikult lai juurdepääs informatsioonile, käsitlustele ja debattidele poliitiliste valikute-otsuste kohta; kodanikel peab olema võimalus läbi kommunikatsioonikanalite esitada omapoolset kriitikat ning teha ettepanekuid alternatiivsete valikute jaoks;
- 3) kodanikel peab olema võimalus end ja oma püüdlusi läbi keskse kommunikatsioonisektori pakutavate esindatuste ära tunda ning neil peab olema võimalus arendada ja laiendada oma esindatust.

Seega on meedial kodanikuühiskonna ja demokraatia arendamisel oluline roll (Curran 1991).

Klassikalise poliitökonoomia järgi peaks ringhääling nagu majanduski olema sisemiste seaduste järgi toimiv süsteem, mis annab osalejale kindla aluse selleks, et oma majandustegevust ratsionaalselt kalkuleerida kasumi maksimeerimise eesmärgil. Süsteemi toimimise eeldusteks on vaba konkurents ja kaupade vahetatavus vastavalt

nende väärtusele, kusjuures väärtus on mõõdetav kauba valmistamiseks vajaliku tööga (Habermas 1962/2001:142). Taolise tõlgenduse kohaselt on lihtne mõista kasumile orienteeritud eraringhäälingu toimimist. Oma tegevusega luuakse kaup* – auditoorium, mida on võimalik vastavalt selle turuväärtusele (suurusele, koosseisule) reklaamiandjatega vahetada. Keerulisem on klassikalise poliitökonoomia mudelit rakendada avalik-õiguslikule ringhäälingule. Esiteks ei ole avalik-õiguslik ringhääling oma olemuselt suunatud kasumi teenimisele, vaid tema tegevuse eesmärgiks on üldine, avalik hüve. Teiseks: avalik-õigusliku ringhäälingu auditooriumil (kui reklaamiostjad välja arvata) puudub (materiaalse) kaubana käsitletav väärtus. Samas on ka teenustel vahetusväärtus ning riikides, kus avalik-õigusliku teenuse finantseerimine toimub lubamaksust, võib teenuse pakkumise-nõudluse olukorda lugeda üldjuhul tasakaalustatuks. Seda hoolimata sellest, et otsest kauplemist teenuse pakkuja ja ostja vahel ei ole, kokkuleppe tagab riik oma seadusandluse abil. Kokkuleppe aluseks on avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsus.

Samal ajal on erameedia tegevuse aluseks mitte vajadus arendada kodanikuühiskonda, vaid eelkõige turumajanduse põhimõtted. Croteau ja Hoynes (2001:21) üldistavad turumajanduse toimumise põhimõtet järgmiselt: üks dollar, üks hääl.

Lähtuvalt omanike, nende eesmärkide ja osalejate erinevustest on meedial erinevad regulatsioonid. Erameediat (sh eraringhäälingut) reguleeritakse eelkõige turumajanduse vajadusest – maksimaalse rahalise kasumi tootmise eesmärgist lähtuvalt. Avalik-õigusliku meedia (eelkõige ringhäälingu) regulatsioon lähtub avaliku huvi täitmise eesmärgist. Olemuslikult kahe erineva meediakontseptsiooni – turu mudeli ja avaliku sfääri mudeli võrdlus on esitatud tabelis 1.

* Lisaks auditooriumile kui kaubale loob meedia kaubana programmi/saateid ja nendega seotud tooteid, kuid käesolev töö seda osa meediategevusest ei vaatle.

Tabel 1

Meediamudelite võrdlus (Corteau & Hoynes 2001:37)

	Turu mudel	Avaliku sfääri mudel
Kuidas meediat mõistetakse?	Erafirmad müüvad tooteid	Avalikud (<i>public</i>) vahendid teenivad avalikkust
Mis on meedia peamine eesmärk?	Omanikele kasumi tootmine	Läbi informatsiooni, hariduse ja sotsiaalse integratsiooni edendada aktiivset kodanikuühiskonda
Kuidas käsitletakse auditooriumi?	Tarbijatena	Kodanikena
Mida soovitab meedia inimestel teha?	Nautida iseennast, vaadata reklaame, osta kaupa	Õppida maailma tundma ja olla aktiivne kodanik
Mis kuulub avaliku huvi (<i>public interest</i>) alla?	Kõik, mis on populaarne	Mitmekülgne, oluline ja innovatiivne sisu, isegi siis, kui see ei ole mitte alati populaarne
Mis on mitmekülguse ja innovatiivsuse roll?	Innovatsioon võib olla ohuks standardsetele kasumlikele lahendustele. Mitmekülgus võib olla uute nishi-turgude saavutamiseks	Innovatsioon on keskne kodanike kaasamiseks. Mitmekülgus täidab meedia missiooni tagada lai avalikkuse vaadete ja eelistuste esindatus
Kuidas käsitletakse regulatsiooni?	Peamiselt kui turujõududesse sekkumist	Kasulik vahend avaliku huvi kaitsmiseks
Kelle ees on meedia lõppkokkuvõttes vastutav?	Omanikud	Avalikkus ja valitsuse esindajad
Edu mõõde?	Kasum	Avaliku huvi teenimine

1.2 Legitiimsiooni mõiste ja selle rakendamine avalik-õiguslikule ringhäälingule

Legitiimsuse olemuse analüüsi ja mõiste defineerimisega on läbi aegade tegeleud väga paljud teadlased. Allpool on esitatud lühike ülevaade enamlevinud definitsioonidest.

Schmitter (2001:2) defineerib legitiimsust järgmiselt:

“Legitimacy is a shared expectation among actors in an arrangement of asymmetric power, such that the actions of those who rule are accepted voluntarily by those who are ruled because the latter are convinced that the actions of the former conform to pre-established norms. Put simply, legitimacy converts power into authority – Macht into Herrschaft – and, thereby, simultaneously establishes an obligation to obey and a right to rule.”

(“Legitiimsus on osalejate jagatud ootus sellisest asümmeetrilisest jõudude korraldusest, kus valitsejate tegevus on valitsetavate poolt vabatahtlikult tunnustatud, kuna viimased on veendunud, et valitsejad tegutsevad vastavalt olemasolevatele normidele. Lihtsamalt – legitiimsus muudab jõu võimuks ning seetõttu samaaegselt kehtestab kohustuse kuuletuda ja õiguse valitseda (autori tõlge).”)

Käärik (1998) on välja toonud erinevate teadlaste esitatud legitiimsuse määratlused:

- a) Legitiimsususk on inimese veendumus, et mingi poliitilise süsteemi funktsioneerimise aluseks on tema jaoks olulised väärtused. Sellest tulenevalt tunnustab ta ka võimukandjate õigust tegutseda ja aktsepteerib nende kehtestatud reegleid (Easton 1974 Käärik 1998 kaudu).
- b) Legitiimsus tähendab poliitiliste või laiemalt sotsiaalsete süsteemide (kordade, korralduste) tunnustamist. Kitsamalt on legitiimsust püütud määratleda kui moraalset tunnustust (Berg 1988 Käärik 1998 kaudu).
- c) Legitiimsust on tõlgendatud ka kui hajusat toetust poliitilistele institutsioonidele, valmisolekuna kaitsta mingit institutsiooni struktuursete ja funktsionaalsete muudatuste eest (Galdeira, Gibson 1997 Käärik 1998 kaudu).

- d) Legitiimsus (*die Legitimität; legitimacy*); mingite võimu (täpsemalt: domineerimis-) suhete kodanikepoolsel väärtusratsionaalsel jaatusel põhinev kehtivus (Weber 1990:16-17 Käärik 1998 kaudu).
- e) Tunnustamis-väärilisus (*Anerkennungswürdigkeit*) (Habermas 1976:271 Käärik 1998 kaudu).
- f) Legitiimsed on otsused, mille puhul võib eeldada, et suvalised kolmandad isikud ootavad normatiivselt, et asjasse puutuvad isikud orienteerivad end kognitiivselt sellele, mida otsustajad edasi annavad kui normatiivseid ootusi (Luhmann 1980:261-265 Käärik 1998 kaudu).
- g) Poliitilise, õigusliku etc. süsteemi predikaat, mis põhineb moraalsel tunnustusel (*moral acceptance*) (Berg 1988 Käärik 1998 kaudu).
- h) Legitiimsus kui usaldus, et kodanikud tunnevad end seaduse ees võrdsena (Evan 1990:66-70 Käärik 1998 kaudu).

Kõik toodud legitiimsuse definitsioonid sobivad kirjeldamiseks avalik-õigusliku ringhäälingu olemusega seotud legitiimsusi. Lühidalt võib öelda, et üldine avalikkus (kodanikkond) avaldab läbi poliitilise toetuse tunnustust valitsevate jõudude normatiivsele käitumisele ringhäälingu suhtes.

Weber (1990 Käärik 1998 kaudu) esitab neli legitiimsuses kehtivuse põhjust:

- 1) traditsioon - nii on alati olnud;
- 2) afektuaalne (emotsionaalne) usk, usk eeskujusse;
- 3) väärtusratsionaalsus;
- 4) positiivne sätestatus (*Satzung*), mille legaalsusse usutakse.

Millistele ettemääratud normidele legitiimsus luuakse, võib varieeruda mitte ainult erinevates maades ja kultuurides, vaid sõltuvalt ajast ja kohast ka ühel maal või kultuuris. Legitiimsuse valdkonna suurus on vabatahtlik ning võib muutuda ajas ja ruumis. Legitiimsuse tekkeks vajalikke norme peavad tunnustuma kõik osapooled, kes ise peavad teadma, kes nad on ja milline on nende roll. Osapoolteks võivad olla nii inividid kui ka erinevad kollektiivid.

Legitimatsiooni kaudu väljendub AÕRi tunnustatus. AÕRi eksisteerimise eelduseks on avaliku huvi olemasolu tunnustamine – ühiskond mõistab AÕRi olulisust

lähtudes avaliku huvi rahuldamise vajadusest. Üheks AÕRi legitimaatsiooni väljenduseks on seadusandlus ja selle kujunemine. Eriti selgelt tuleb AÕRi legitimaatsioon välja läbi AÕRi rahastamise.

Eesti avalik-õiguslikul ringhäälingul on ühiskonnas oma legitimaatsused, mis on ühiskonnagrupiti erinevad. Riikliku tasandi legitimaatsuse väljenduseks on Riigikogu poolt vastuvõetud ringhäälinguseadus. Ka on avalikkus, hinnates avalik-õigusliku ringhäälingu usaldusväärseks ja oluliseks meediakanaliks (Eesti elavik 21.sajandi algul. 2004), legitimeerinud selle kui kodanikele igapäevaelus hakkama saamisel olulist rolli omava institutsiooni. Teisalt võib näiteks tuua ka piisava poliitilise legitimaatsiooni puudumise, mille üheks tõendiks on Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 vaid tingimuslik heakskiitmine Riigikogus 2002.aastal.

1.3 Habermas'i kommunikatsiooniteooria ja kriisi tunnused

Habermas (1962) kirjeldab legitimaatsiooni kui kommunikatsiooni protsessi, mis on aegade jooksul muutunud. Kommunikatsioonil on oluline roll legitimaatsiooni tekkimisel. Uutes olukordades uue tähenduse loomisel on võimalik teoreetiliselt toetuda olemasolevale traditsioonile (kultuurist lähtuv) või siis otsida konsensust toetudes kommunikatsioonile (problemiseeritud lähenemine).

Siirderiikides võib välja tuua kaks ringhäälingu legitimaatsiooni protsessi tunnust:

- a) majanduse üldise liberaliseerimise taustal aktsepteeritakse järjest enam liberaalset, eelkõige (võib isegi öelda, et ainult) turumajanduse reeglitest juhinduvat meediat (sh ringhäälingut);
- b) kultuuriliste traditsioonide puudumise tõttu on raske legitimeerida regulatsiooni eeldavat avalik-õiguslikku ringhäälingut, seda eriti olukorras, kus administreeriv võim on orienteeritud üldisele liberaliseerimisele.

Need kaks protsessi – liberaliseerimine ja reguleerimine – on omavahel konfliktis ja seetõttu on mõlema korraga rakendamine problematiseeritud. Mõlemad esitatud tunnused viitavad raha ja administratiivse võimu domineerimisele.

Lahendusena näeb Habermas (1962/2001:34) legitimeerimisprotsessi radikaaldemokraatlikku muutust, mis taotleb uut tasakaalu ühiskondliku integratsiooni jõudude vahel, nii et solidaarsuse sotsiaalselt integreeriv jõud – “kommunikatsioon kui tootlik jõud” – saaks võitu kahest ülejäänud “võimust” (kahest juhtimisressursist – rahast ja administratiivsest võimust) ning kehtestada seega eluilma nõudmised, mis on orienteeritud tarbimisväärtusele.

“B.Manin: “On tarvis radikaalselt muuta vaatekohta, mis on ühine liberalistlikele teooriatele ja demokraatlikule mõttele: legitiimsuse allikas ei ole indiviidide ettemääratud tahe, vaid selle kujunemise protsess, s.t. kaalutlemine ise (...) Legitiimne otsus ei esinda kõikide tahet, vaid tuleneb kõikide nõupidamisest. Legitiimsuse annab tulemusele protsess, milles igaiühe tahe kujuneb, mitte juba kujunenud tahete summana”(...) Legitiimne seadus on üldise kaalutlemise tulemus, mitte üldise tahte väljendus. Sellega nihkub tõestamise koorem kodanike moraalilt niisugusele demokraatliku arvamuse- ja tahtekujunduse menetlusele, mis kinnitaksid oletust, et nad võimaldavad mõistlikke tulemusi (Habermas 1962/2001:35).”

Siit järeldub, et AÕRi tugeva legitiimsuse saavutamiseks on vaja tõhustada protsessi, mille tulemusel kujuneks AÕRi avaliku (e üldise) huvi teenimist võimaldavad poliitine (ja administratiivne) tahe.

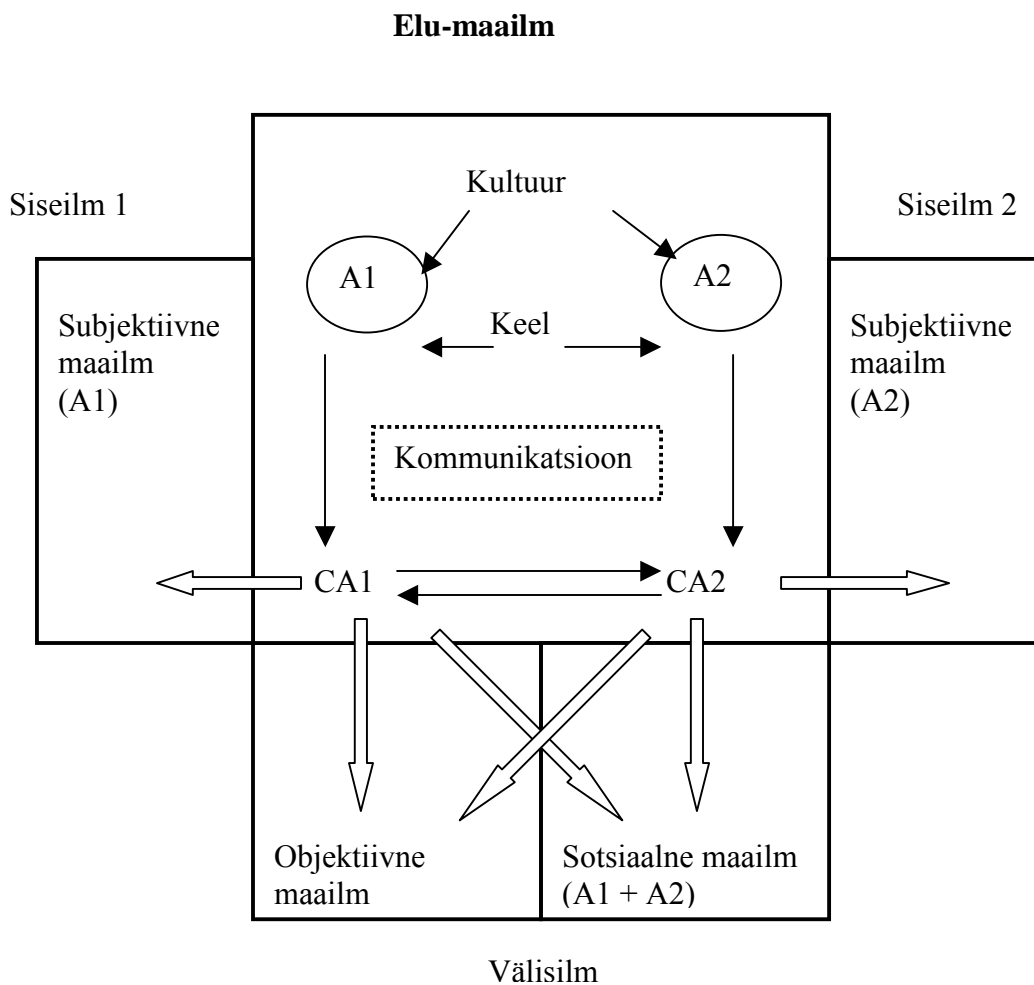
Habermas leiab, et legitiimsuse tekkeks peab avalikkus vabatahtlikult (*voluntas*) muutuma seaduseks (*ratio*), mille aluseks on üldistes huvides praktiliselt tarvilik üksikute privaathuvide vahel saavutatud konsensus. Konsensus leidmine sõltub osapoolte vahel saavutatavatest kompromissidest ning kompromisside loomise tingimustest. Küsimusele, kas kompromissid on õiglased, saab anda hinnangu moraali seisukohast. Habermas (1992:138) väidab, et “legitiimsed on ainult need käitumisnormid, millega nõustuksid kõik asjasse puutuvad indiviidid kui ratsionaalsete diskursuste osalised”.

Habermas'i kommunikatsiooni teooria, mille ideeks on vastastikkuse arusaamise kujunemine kommunikatsiooniprotsessis, põhimõisteks on elu-maailm (elavik, eluilm) (*lifeworld*).

“The lifeworld is constitutive for mutual understanding as such, whereas the formal world-concept constitute a reference system for that about which mutual understanding is possible: speakers and hearers come to an understanding from out of their common lifeworld about something in the objective, social, or subjective worlds (Habermas 1981/1987:126).”

(“Eluilm on määrav vastastikkuse arusaamise kui sellise jaoks, samas kui vormiline (*formal*) (kindlaks määratud, kindlakujuline, väline) maailmapilt määrab viidete süsteemi, mille alusel vastastikune mõistmine on võimalik: rääkijad ja kuulajad jõuavad arusaamisele milleski objektiivses, sotsiaalses või subjektiivses maailmas oleva kohta oma ühiste eluilmade kaudu (autori tõlge).”)

Elavikus toimuvad kommunikatsiooniprotsessid on skemaatiliselt esitatud joonisel 2. Elavikus toimuvad kolm protsessi: kultuuriline reproduktsioon (*cultural reproduction*), sotsiaalne integratsioon (*social integration*) ja sotsialiseerimine (*socialization*) (Habermas 1981/1987:138). Kui kultuur tagab eluilmas ühtseks arusaamiseks vajaliku, piisavalt tugeva teadmuse, siis kultuuri reproduktsioon toetab eluilmas olemasolevate institutsioonide legitiimsust ja sotsialiseerumist, et saada üldkompetentsi tegutsemiseks.

Joonis 2. Kommunikatsiooniaktide suhtestumine maailmadega (Habermas 1981/1987:127)

Uute, elu-maailmas tekkivate olukordade sidumiseks olemasolevate tingimustega tagab:

- a) kultuuri reproduktsioon sidususe tähenduslikus mõõtmis: ta tagab traditsiooni kestvuse ja igapäevaeluks vajaliku teadmuse järjepidevuse;
- b) sotsiaalne integratsioon sidususe sotsiaalse ruumiga: ta tagab tegevuste koordineerimise läbi legitiimselt reguleeritud isikutevaheliste suhete ja kindlustab igapäevaeluks vajalikud gruppidentiteedid;

- c) liikmete sotsialiseerumine tagab sidususe ajaloolise aja dimensiooniga: tagab järgnevatel generatsioonidel üldise tegutsemiskompetentside omandamise ning jälgib, et indiviidide elu (ajalood) oleks harmoonias kollektiivse eluvormiga. (Interaktiivse eluvõimeid ja stiile mõõdetakse isiku vastutusega).

Süsteemi legitimeerimiseks kasutatavaid strateegiaid: asjaolude, probleemide personaliseerimine; sümboolne ülekuulamiste kasutamine; asjatundjate ekspertiisid, juriidilised seisukohavõtted ja arutlused, reklaamikampaaniad. Taolised strateegiad on rajatud juba olemasolevatele eelarvamuste kasutamisele, kasutatakse olemasolevaid alateadlikke tundmusi ning stimuleerides motiive, tõstatakse sobivaid (kõrval-)teemasid. Ja seda eesmärgiga takistada avalikul sfääril oma arvamust kujundada. Habermas väidab, et administratiivselt ei saa toota legitimeerimiseks olulisi traditsioone. Traditsioonide süsteemi mõjutamine võib viia traditsioonidega kinnitatud poliitilise süsteemi vahendite ja normide avalikule arutelule, mis võib viia diskursiivse tahte formeerumiseni ja depoliseeritud avaliku sfääri struktuurimudelite lõhkumisele. Depolitiseeritud avalikkus on aga määrav süsteemi eksisteerimise säilimiseks. Kui valitsuse tegevusel kahjustatakse depolitiseeritud avalikkuse struktuuri ja seeläbi ka privaatautonoomse tootmisvahendite paigutust formaalselt demokraatliku haldussüsteemi poolt, siis tekib legitiimsuskriis. Kriis kõige üldisemas mõttes on objektiivne jõud, mis takistab subjekti tavapärasest sõltumatust ja enesemääramist. Legitiimsiooni defitsiit on olukord, kus administratiivsete vahenditega ei ole võimalik säilitada või rajada efektiivset ja vajaliku ulatusega normatiivset struktuuri. Sotsiaalteoreetiline kontseptsiooni kriis kirjeldab olukorda, kus sotsiaalse süsteemi integratsioon on takistatud, kuna eksisteerivate probleemide lahendamiseks on vähem võimalusi, kui on vajalik süsteemi edasiseks eksisteerimiseks. Kriis sotsiaalses süsteemis ei ole põhjustatud mitte äkilistest keskkonnamuutustest, vaid see tuleneb süsteemisestest nõuetest (*system imperatives*), st süsteemi integratsioon ja jätkumine senistes piirides, senise identiteedi raames, on takistatud.

Tabel 2

Kriisi väljendumine reproduktsiooniprotsessi häirimisel (Habermas 1981/1989:143)

Struktuuri osis Valdkondade häire	Kultuur	Ühiskond	Indiviid	Väärtustamise dimensioonid
Kultuuriline reproduktsioon	Tähenduse kaotamine	Legitimatsiooni kadumine	Orinetatsiooni ja hariduse kriis	Teadmiste ratsionaalsus
Sotsiaalne integratsioon	Kollektiivse identiteedi hajumine	Anoomia	Võõrdumine	Liikmete solidaarsus
Sotsialisee- rumine	Traditsiooni katkemine	Motivatsiooni kadumine	Psühho- patoloogiad	Isiklik vastutus

Vaadeldes avalik-õigusliku ringhäälingu kujunemist Habermas'i poolt tabelis 2 kirjeldatud reproduktsiooniprotsessi häirimisest tekkinud kriisitunnuste alusel, võib tõdeda, et kriisi tunnused (vt ptk 2.2 ja 4.2) on äratuntavad nii Eesti kui ka laiemalt Euroopa tasandil. Samas tuleb märkida, et olenevalt ühiskonna arengu ajaloolistest protsessidest on eri riikide kultuuriline taust erinev. Kui Lääne-Euroopa riikides võib AÕR kriisi analüüsidest rääkida tähenduse kadumisest, siis Ida-Euroopa riikides on probleemiks AÕR ajaloolise ja kultuurilise traditsiooni puudumine (taastamise raskused).

Eestis oli avalik-õigusliku ringhäälingu kriis kõige teravam üheksakümnedate lõpus. Kriis kulmineerus Eesti Televisiooni majandusliku krahhiga. Krahh käivitas protsessid, mis tõid endaga kaasa olulisi muutusi organisatsiooni sees, organisatsiooni juhtimisel (vahetati välja juhatus ja ringhäälingunõukogu) ning ka riiklikul seadusandlikul tasandil (ringhäälinguseaduse muutmise) (Shein 2002, Vihalemm 2004). Kultuuri aspektist toimus avalik-õigusliku ringhäälingu tähenduse kaotus – eraraadiote ja – telekanalite tekke järel ei suutnud Eesti Televisioon (ETV) ja osaliselt ka Eesti Raadio (ER), eelkõige kommertsprogrammiga Raadio2, oma rolli muutunud ühiskonnas

määratleda ega muutustele piisavalt adekvaatselt reageerida. Traditsiooniline monopoolne ringhäälingumudel asendus liberaalse vabaturu konkurentsiga. Raskused avalik-õiguslikule teenusele keskendumisel olid tingitud kollektiivse identiteedi kadumisest – puudus selgelt mõistetav vahe avalik-õiguslike ja kommertseesmärkide (turuosa, reklaamituludest teenitav kasum) vahel. Kommerts-eesmärkidele rõhumine ja sellega seotud muudatused programmis tõid endaga omakorda kaasa ETV ja ER (R2) legitimaatsiooni vähenemise nii seadusandja kui ka kogu ühiskonna ees. Legitimaatsiooni puudulikkus omakorda tingis rahastamise ebapiisavuse ja ebastabiilsuse. XXI sajandi esimestel aastatel on olukord küll stabiliseerunud, kuid vaatamata sellele eksisteerib kultuuriliste traditsioonide katkemise oht – seda eelkõige avalik-õigusliku ringhäälingu arenguks vajaliku finantseerimise puudulikkuse tõttu. Finantseerimise tagamise kindlustamiseks on vaja ühiskonnas tunnetada avalik-õigusliku ringhäälingu rolli ning selle tähtsust ja jõuda senisest suurema legitimaatsiooni tagamiseks konsensusele.

Habermas'i kommunikatsiooni teooria alusel on elu-maailma (elaviku, eluilmalife) olemuseks osaliste (*actor*) vaheline kommunikatsioon.

Käärik (1998) esitab oma töös seadusloome legitimaatsiooni Habermas'i kommunikatsiooniteooria diskursiivse meetodi kohta kolm küsitavust:

- 1) *“Diskursiivse kommunikatsiooni mehhanismide ja kanalite institutsionaliseerimine – hädavajalik eeldus diskursuse toimumiseks – sõltub otseselt jõustruktuuridest, millised reeglina ei pea diskursiivset meetodit vajalikuks,*
- 2) *Diskursiivse konsensuse de facto tunnustamine võib sattuda vastuoluliseks tegeliku kinnipidamisega,*
- 3) *Diskursus eeldab ainult kompetentseid kommunikatsiooniprotsessis osalejaid. Tekib nn kompetentse kommunikatiivse eliidi probleem, mida ei olegi demokraatliku teooria raames nii lihtne lahendada.”*

Need küsitavused on olulised ka seadusloome ühe tulemuse – ringhäälingu regulatsiooni legitiimsuse kujunemise protsessi analüüsi juures.

- 1) Avalik-õigusliku ringhäälingu diskursiivse kommunikatsiooni kanalid ja mehhanismid pole täna piisavalt tugevalt institutsionaliseeritud. Üheks põhjuseks on kindlasti Rahandusministeeriumi kauaaegne seisukoht, et avalik-õiguslik ringhääling on käsitletav nagu iga teinegi (äri)ühing ainult riigieelarvelise kuluna⁶.
- 2) Hoolimata peaministri kinnitusest, et Eesti riigile on tugev avalik-õiguslik ringhääling vajalik⁷, ei realiseeru *de facto* see soov valitsuse tegevuses. Sama konflikt väljendub ka Riigikogu poolt heakskiidetud ETV ja ER arengukavas, mille elluviimiseks vajalikku finantseeringut Riigikogu ise ei kinnitanud (vt ptk 5.3).
- 3) Kompetentse eliidi probleem – täpsemalt sellise eliidi nõrkus või isegi puudumine, kes suudaks argumenteeritult kommunikeerides mõista ja tõsta avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni Eesti ühiskonnas, on juba aastaid tõsiseks takistuseks avalik-õigusliku ringhäälingu arengule.

Täpsemalt vaadeldakse Habermas'i elu-maailma mudeli rakendamist avalik-õiguslikule ringhäälingule käesoleva töö peatükis 1.4.

Avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kujunemine on olnud pidev protsess. Üldist legitimatsiooni võib vaadelda eraldi neljas valdkonnas:

- a) poliitiline legitimatsioon;
- b) äri- ehk majanduslik legitimatsioon;
- c) ringhäälingusektori sisene legitimatsioon;
- d) sotsiaalne legitimatsioon.

Kõik neli valdkonda on omavahel tihedalt seotud. Käesolevas töös vaadeldakse põhjalikumalt avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni eelkõige poliitilisest (vt ptk 4.3.1) ja majanduslikust (vt ptk 4.3.2) aspektist.

1.3.1 Ringhäälingusektori sisene ja sotsiaalne legitimatsioon

Avalik-õigusliku ringhäälingu ringhäälingusektori sisemise legitimatsiooni aluseks on ringhäälingusektori siseste tegijate hinnangute ja suhtumiste kujunemine. Eestis puuduvad uuringud, mille alusel saaks tõestada ringhäälingusektorisese legitiimsuse olemasolu või puudumist. Võib ainult oletada, et ringhäälingusektori huvi avalik-õiguslikku institutsiooni kaitsta puudus. Paljud ETV ja ER töötajad suundusid/sunniti reformide ja koondamiste käigus tööle erasektorisse. RTV loodi praktiliselt ETV töötajatest, Kuku Raadio töötajaskond tuli peamiselt Eesti Raadiost. Tekkisid ja arenesid sõltumatud tootmisfirmad. Eesti Televisiooni töötajate arv vähenes 1990.aasta 1020lt (Shein 2002) töötajalt 400 töötajani aastal 2003 (Shein 2004).

ETVd ja ERi kaitsesid eelkõige neis organisatsioonides töökoha kaotamise ohus olnud inimesed, töökohast ilmajäänute jaoks organisatsioonide legitiimsus tõenäoliselt vähenes.

Trükipress edastas avalikkusele kahest sõnumit: ühelt poolt süüdistati avalik-õiguslikku ringhäälingut kui suurt ja ebaefektiivselt toimivat institutsiooni, teisalt heideti Eesti Televisiooni juhtkonnale ette inimeste koondamist (Kadastik 2000, Maimets 2002 jt).

Avaliku sektori toetuse üheks väljenduseks on trükiajakirjanduses avaldatud lugejakirjad. Kriisiperioodidel neid trükiajakirjanduses praktiliselt ei esinenud. Kas põhjuseks oli ajakirjanduse toimetuslik (enese-?) tsensuur või avalikkuse toetuse puudumine, vajab eraldi uurimist.

Sektori sisese legitimatsiooni tõstmise katseks oli H.Sheini koostatud nn "roheline raamat" (Shein 1996/2002), mille eesmärgiks oli algatada üldine diskussioon avalik-õigusliku ringhäälingu rollist Eesti Vabariigis.

Sotsiaalne legitimatsioon väljendub avalikkuse suhtumises avalik-õiguslikku ringhäälingusse. Suhtumise indikaatoriteks on avalik-õigusliku ringhäälingu usaldusväärsus, olulisus inimeste jaoks, rahulolu programmiga, jälgitavus (*reach*), vaadatavus (*share*) jms. ER ja ETV programmide elanikkonna jälgitavus ületab erasektori tulemusi⁸. Avalik-õigusliku raadio ja televisiooni jälgitavuse kõrget numbrit toetab ka Eesti elanikkonna hinnang erinevate kanalite tähtsusele infokanalina, uudiste ja teadmiste hankimise vahendina, kus Eesti Televisiooni ("Aktuaalne kaamera") peab väga oluliseks 50% kõigist vastanutest (62% eestlastest) ja Eesti Raadio uudistesaateid

peab väga oluliseks 33% eestlastest ja 37% mitte-eestlastest (Eesti elavik 21.sajandi algul. 2004:338). Hinnang erakanalitele oli tunduvalt madalam.

Uurimiskeskuse Faktum erinevate institutsioonide usaldusväarsuse uuringus⁹ oli 2005.a märtsis Eesti Televisioon 82%ga Piirivalve (87%), Vabariigi Presidendi (86%) ja Kaitseväge (85%) järel neljandal kohal. Eesti Raadio on 77%ga Eesti Panga (82%) järel usaldusväarsuse tabelis kuues. Trükiajakirjanduse usaldusväarsus on 35%, toonase Juhan Partsi valitsuse usaldusväarsus 34% ja peaministri enda usaldusväarsus 25%.

1.4 Eesti ringhääling Habermas'i kommunikatsiooniteooria taustal

Habermas'i elumaailma (Habermas 1981/1987) kontseptsioonist lähtudes võib ringhäälingu elumaailma (eluilma) jagada tinglikult neljaks eraldiseisvaks kommuniqueerujate paariks ja vastavalt sellele ka neljaks eluilmaks (joonis 3).

Ringhäälingu eluilma rääkijaid-kuulajaid ehk osalejaid (*actors*) on neli.

Esiteks seadusandliku ja täidesaatva võimu esindajad grupp A1 (edaspidi Võim). Eelkõige kuuluvad siia kultuuripoliitika ja -prioriteetide üle otsustajad:

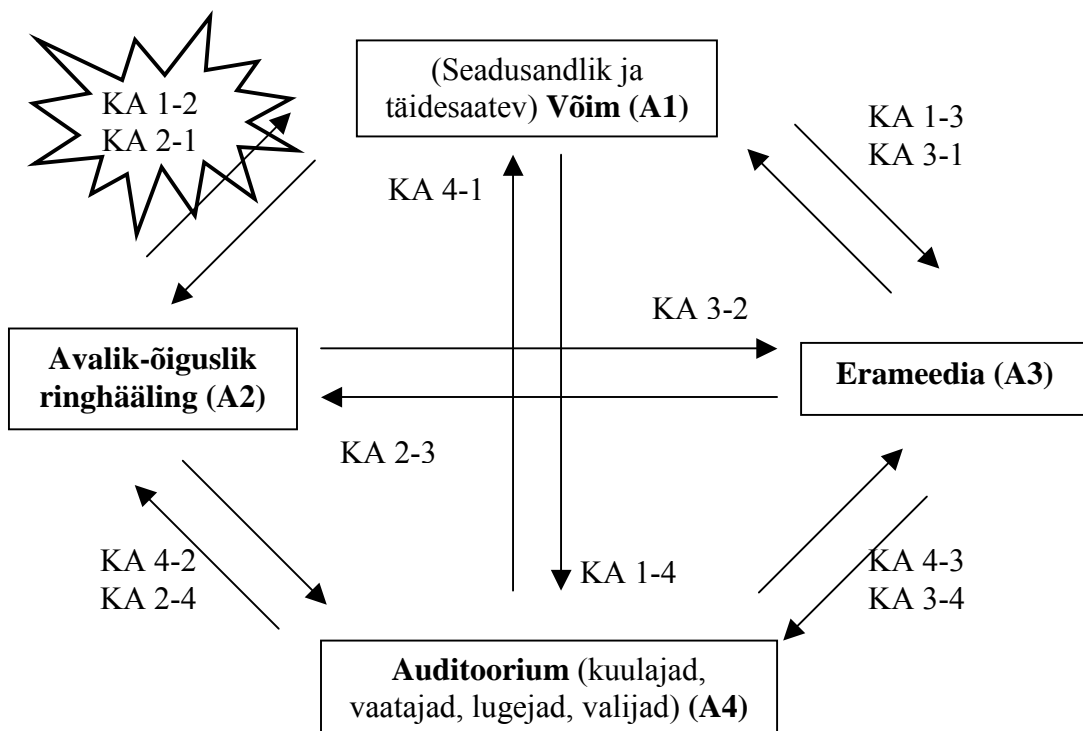
- a) Kultuuriministeerium – minister, ministeeriumi meediaspetsialistid;
- b) Riigikogu kultuurikomisjon;
- c) Rahandusministeerium – rahandusminister, ministeeriumi eelarvepoliitika spetsialistid;
- d) valitsuskoalitsiooni üldise poliitika prioriteete määravad tipp-poliitikud;
- e) Vabariigi Valitsus.

Teise osalejate grupi (A2) moodustab avalik-õiguslik ringhääling (AÕR), rääkijate-kuulajatena on esindatud eelkõige AÕRi tegevjuhid ning kontrollorgani – ringhäälingunõukogu liikmed. Gruppi kuuluvad ka uudiste ja ühiskonnaelu kajastavate saadete saatejuhid, toimetajad, reporterid jt.

Kolmas osalejate grupp on Erameedia (A3). Grupp hõlmab endas kirjutavat pressit, raadiot ja televisiooni. Gruppi kuuluvad nii Erameedia omanikud, nende esindajad, igapäevast tööd tegevad ajakirjanikud ja nende poolt kaasatud rääkijad väljaspoolt (arvamusliidrid).

Neljanda grupi (A4) moodustab Auditorium. Olenevalt rääkijast on auditorium erinev. Avalik-õigusliku ringhäälingu jaoks on auditoriumiks televaatajad, raadiokuulajad kui kodanikud; Võimu jaoks on auditoriumiks valijad; Erameedia jaoks reklaamitellijatele vahendatav tarbija (kaup, *commodity*).

Kõigi nelja grupi vahel toimub pidev kommunikatsioon – osalejad edastavad ja võtavad vastu erinevaid tekste, kodeerivad-dekodeerivad neid ning jõuavad tekstide suhtes mingitele seisukohtadele. Teatud kommunikatsiooniaktid võib poolte eesmärkidest lähtuvalt lugeda õnnestunuks – pooled jõuavad toimuva suhtes sarnastele/lähedastele seisukohtadele. Aga mitte kõik suhtlused ei vii ühise arusaamise tekkele. Ekstreemsemates olukordades ei jõuta isegi niikaugemale, et räägitaks “sama keelt”.

Joonis 3. Ringhäälingumaailma osalejad ja nendevaheline kommunikatsioon

Joonisel 3 on toodud välja osalejate paaridevahelised kommunikatsiooni toimumise suunad. Kokku toimub nelja grupi vahel kuus kahesuunalist

kommunikatsiooniliini. See tähendab, et iga protsessis osaleja on vastavalt olukorrale kord kuulaja, kord rääkija. Tähistamiseks suunda rääkijalt kuulajale on kommunikatsiooniaktid (KA) (*communication act*) tähistatud number-number, kus esimene number tähistab rääkija gruppi ja teine kuulaja gruppi. Kokku on märgistatud 12 kommunikatsiooniakti – KA 1-2 kuni KA 4-1.

12 KA esitamise on tegemist võimalike kommunikatsioonide üldistamisega. Tegelikult esineb puhtalt ainult kahe grupi vahel toimuvat suhtlust harva. Isegi, kui kommunikatsioon on suunatud otseselt ühelt grupilt teisele, siis avatud kanalite tõttu näevad (ja tõlgendavad enda jaoks) kahe grupi vahel toimuvat kommunikatsiooni ka teised grupid, kes kujundavad “kuuldu” tõlgendades oma seisukohad. Ka esineb kommunikatsiooni, mis on kohe ühelt grupilt suunatud rohkem kui ühele kuulajale.

12 tabelis 3 esitatud kommunikatsiooniakti on siiki piisavad, et vastavalt nende iseloomule määratleda ringhäälingumaailmas toimuva kommunikatsiooni peamisi jõujooni.

Tabel 3

Eesti ringhäälingumaastiku peamised kommunikatsiooniaktid

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
1-2	Võim	AÕR	Võimu formaliseeritud sõnum väljendub eelkõige reguleerivates tekstides (seadused, määrused, otsused, protokollid jms). Võimu sõnum ideaalkujus on formuleeritud ringhäälinguseadusega püstitatud Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio eesmärkide ja ülesannetena ¹⁰ . Viimane oluline seadusena formuleeritud kommunikatsioon on Riigikogus heaks kiidetud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 ¹¹ . Arengukava tingimusliku heakskiitmisega edastas Võim selge sõnumi – ETV ja ER sisuliste eesmärkide täitmisest olulisem on riigieelarvest

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
			<p>avalik-õiguslikule ringhäälingule eraldatava finantseeringu suurus.</p> <p>Lisaks formaliseeritud tekstidele edastab Võim ka mitte-formaalseid tekste.</p> <p>Üheks oluliseks mitte-formaalsete tekstide kogumiks on poliitiliste parteide tasakaalustatud kajastamisega (sh väidetavate tasakaalustatuse rikkumistega seotud sõnumid¹²).</p> <p>Teise grupi sõnumeid moodustavad avalik-õigusliku ringhäälingu majandustegevuse efektiivsuse hindamisega seotud tekstid.</p> <p>Kolmas tekstide kogum puudutab avalik-õigusliku ringhäälingu organisatsioonilist olemust¹³.</p> <p>Harvemini sisaldab kommunikatsioon informatsiooni avalik-õigusliku ringhäälingu sisulise tegevuse või AÕRi mõju kohta ühiskonnas.</p> <p>Peamised teemad:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) poliitiline tasakaalustatus; b) majanduslik efektiivsus; c) organisatsiooniline mudel ja juhtimine; d) AÕR eesmärgid ja sisuline tegevus.
2-1	AÕR	Võim	<p>Tekstidena igapäevane Võimu ja kogu ühiskonna elu ning tegevuse kajastamine, informeerimine jms.</p> <p>Formaalseteks tekstideks toimunud tegevustest AÕRlt Võimule on Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tegevusaruannete esitamine¹⁴. Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tulevikku käsitlevate tekstidena on dokumentidena vormistatud arengukava 2003-2005, strateegia 2006-2008 jms.</p> <p>AÕR kasutab oma Võimule (ja üldsusele) suunatud sõnumite tutvustamiseks ka muid massimeedia</p>

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
			<p>kanaleid (nt artiklid trükiajakirjanduses, konverentsid, seminarid jms).</p> <p>Peamised sõnumid on:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) AÕRi ühiskonnas teostatava rolli olulisuse selgitamine ja põhjendamine; b) AÕR eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused; c) eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste rahastamise vajadused.
1-3	Võim	Erameedia	<p>Peamine formaalne kommunikatsioon on teostatud läbi ringhäälinguseaduse, mis fikseerib Erameedia majandustegevust määravad põhiprintsiibid (reklaamivaba AÕR, ringhäälingulubade väljastamise tingimused ning maksumus, EL direktiividest tulenevad reklaamipiirangud, programmikvoodid jms).</p> <p>Lisaks toimub ametlik suhtlus ringhäälinguseaduse täitmise ja seaduse tõlgenduse üle Erameedia ja Kultuuriministeeriumi meediaosakonna vahel¹⁵. Peamiselt on tegemist tähelepanujuhtimistega või hoiatustega ringhäälinguseaduse nõuete mittetäitmise osas.</p> <p>Võim eeldab Erameedialt poliitilist sõltumatust. Võim ei kasuta võimalust kehtestada seadusega Erameediale avalikust huvist lähtuvaid ülesandeid senisest laiemas mahus. Võim on Erameedia programmi sisu osas neutraalne.</p> <p>Peamine sõnum Võimult Erameediale – olemasoleva regulatsiooni täitmine.</p>
3-1	Erameedia	Võim	<p>Erameedia soovib eelkõige vabadust majandustegevuseks, üritab mõjutada Võimu</p>

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
			<p>tõlgendama olemasolevat regulatsiooni Erameedia tegevusele kasulikus suunas: lubatud telereklaami mahu suurendamine sponsorteadete abil, teleprogrammide reklaamiks katkestamise osas ringhäälinguseaduse vabam tõlgendamine, varjatud reklaami kasutamine jms¹⁶.</p> <p>Erameedia jälgib AÕRile kultuuriministri poolt erandkorras lubatud reklaamiedastamisi ning protesteerib Võimule erandite tekkimise pärast.</p> <p>Erameedia toetab Võimu reklaamivaba AÕRi kontseptsiooni osas ning televisioonituru suletuse jätkumist.</p> <p>Peamine sõnum Erameedialt Võimule:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) tegutsemisvabadus; b) liberaalne suhtumine olemasolevasse seadusandlusesse; c) seadusandluse liberaliseerimine.
1-4	Võim	Auditoorium	<p>Peamine Võimu poolt auditooriumile edastatud sõnum on Võimu poolt tehtud otsustest teavitamine ja otsuste selgitamine. Samuti auditooriumi veenmine tehtud otsuste õigsuses ja kasulikkuses just auditooriumile.</p>
4-1	Auditoorium	Võim	<p>Eelkõige ootab Auditoorium Võimult oma ootuste rahuldamist. Osa Auditooriumist avaldab Võimule survet selleks, et muuta ringhäälingu mõju ühiskonnale, näiteks alkoholi ja erootiliste reklaamide piiramine, laste kaitse vägivaldse sisuga saadete eest jms. Samas peab tõdema, et taolisi kodanikualgatuse korras Võimu reageerima sundivaid protsesse on ühiskonnas (veel?) vähe.</p>
2-3	Erameedia	AÕR	<p>Väga suurt suhtlust ei toimu. Pärast reklaamituru</p>

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
3-2	AÕR	Erameedia	üle toimunud võitluse lõppu on saanud vaikelu. Viimane aktiivsem diskussioon toimus enne eratelede ringhäälingulubade pikendamist 2004.aastal. Mõlemad osapooled konkureerivad jätkuvalt Auditoriumi tähelepanu nimel. Programmpoliitilised otsused on vastastikku teravdatud tähelepanu all. Erameedia rõhuasetus on sellel, et AÕR ei tohiks tegeleda valdkondadega, millest Erameedia ise on huvitatud (sport, meelelahutus jms).
3-4	Erameedia	Auditorium	Selle kommunikatsiooni suuna peamine olemus väljendub programmpoliitikas. Auditoriumi hõlmamise eesmärgi saavutamiseks peab Erameedia muutma oma sõnumi võimalikult suure Auditoriumi jaoks maksimaalselt atraktiivseks. Erameedia ei huvitu siiski kogu Auditoriumi hõlmamisest, vaid tema eesmärgiks on ainult reklaamiandjat huvitav osa elanikkonnast. Reklaamiandjale ebaolulise osa elanikkonnast moodustavad vähekindlustatud inimesed ja ka need elanikkonnagrupid, kellele suunatud reklaami tegemine on seadusega piiratud (nt lapsed).
4-3	Auditorium	Erameedia	Domineerivaks sõnumiks on nõue (massi) auditoriumile sobiva programmi järele. Üldise massi sees eksisteerivad ka erinevate huvigruppide nõuded programmi olemuse suhtes (nt nõuded piirata vägivaldsete filmide näitamist, vähendada reklaami mahtu ja tihedust jms). Auditoriumi sõnumi üheks väljenduseks on saadete jälgitavus-kuulatavus-vaadatavus – mida suurem see on, seda selgema heakskiitva sõnumi edastab Auditorium

KA	Kõneleja	Kuulaja	Kommunikatsiooni sisu
			Erameediale.
2-4	AÕR	Auditoorium	Läbi tasakaalustatud programmivaliku ümbritseva maailma protsesside analüüs ning tõlgendamine, toimuva lahtiseletus, abi tuleviku otsuste tegemisel ja argimurede lahendamisel. Eesti kultuuri pidev tähtsustamine, vahendamine ning taastootmine ning teiste ringhäälinguseadusega seatud eesmärkide täitmine.
4-2	Auditoorium	AÕR	Mass-auditoorium ootab paljuski sama, mida Erameedialt. Erinevate huvigruppide (erinevad kultuuriringkonnad, kolmanda sektori institutsioonid jt) kõrgendatud huvi nendest ja nendega rääkimise vastu. ETV ja ER 2004.aastal saavutatud erakanalistest suurem Auditooriumi hõlmatavus ¹⁷ näitab, et Auditoorium on laiem kui Erameedial.

Avalik-õiguslikku ringhäälingut reguleerivate tekstide loomisel on oluliseks institutsiooniks ja kohaks, kus toimub aktiivne kahepoolne kommunikatsioon avalik-õigusliku ringhäälingu ja Võimuga, kultuurikomisjon (vt ptk 5.3). Samuti on aktiivse kommunikatsiooni kohtadeks Kultuuriministeeriumi juures tegutsenud erinevad töörühmad. Ringhäälingut puudutavate seaduste vastuvõtmisel Riigikogus reeglina aktiivset kahepoolset kommunikatsiooni poolte vahel ei toimu. Vähemalt sellist mitte, mis muudaks oluliselt juba Riigikogu menetluses olevat seaduseteksti. Näiteks A.Saarna ja I.Raag ettekanded ja küsimustele vastamised ETV ja ER arengukava arutelu Riigikogus 9.mail 2002¹⁸. Samuti on väga harvad juhused (aastal 2004 üks kord, aastatel 2001-2003 mitte kordagi), kus Valitsuskabineti istungil arutatakse ringhäälingu teemat ringhäälingunõukogu või avalik-õigusliku ringhäälingu juhtidega. Aastatel 2001-2005 ei ole selliseid arutelusid Vabariigi Valitsuse istungeil toimunud veel mitte kordagi. Ametlikke ebaregulaarseid kohtumisi Valitsuse liikmetega toimub: kõige

sagedamini kultuuriministriga, vähem rahandusministri ning majandus- ja kommunikatsiooniministriga.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Võimu ja Erameedia vahel on kommunikatsioonis vähe häireid. Osapoolte kommunikatsioon põhineb peamiselt majandustegevuse liberaliseerimise või seda piirava regulatsiooni teemadel. Ka Auditoriumi ja Võimu ning Auditoriumi ja Erameedia vahel ei ole olulisi ringhäälinguteemalisi konflikte.

AÕR on normaalses kommunikatsioonis Auditoriumi ja Erameediaga. Suhted “kolmnurgas” Auditorium-Erameedia-AÕR on kokkuvõttes normaalsed. Toimub küll AÕR-Erameedia vaheline võitlus Auditoriumi tähelepanu eest, kuid suuri pingeid ei ole. Elu ilma tajutakse üldjoontes samamoodi.

Kõige probleemsem on kommunikatsioon AÕRi ja Võimu vahel. Pooltel on vähe ühiseid eesmärke. Seetõttu toimub nõ oma jutu rääkimine ja teise poole mittekuulamine. Taustsüsteemide (subjektiivse maailma) erinevusest lähtudes ei mõisteta teise poole argumente ja prioriteete. Kõige paradoksaalsem on siin tõsiasi, et tegelikult tegutsevad mõlemad osapooled ideaalis just ühiskonna ja avalikkuse huvides ning kommunikatsioon peaks üldist huvi kui tegevuste peaesmärki silmas pidades toimuma samades, teineteisele hästi mõistetavates kategooriates.

Eelpool esitatu põhjal võib teha järgmise kokkuvõtte:

- a) areneva kodanikuühiskonna ja demokraatia jaoks on oluline arenenud avaliku sfääri olemasolu;
- b) meedial on avaliku sfääri arengus oluline roll;
- c) avaliku sfääri arendamine on avalik huvi;
- d) erameedia eksisteerimise aluseks on eelkõige kasumile suunatud tegevus;
- e) avalik-õigusliku meedia (eelkõige ringhäälingu) tegevuse eesmärgiks on avaliku huvi teenimine;
- f) poliitilis-administratiivne süsteem näeb majandust (sh ka meediamajandust) eelkõige liberaalse, võimalikult vähest regulatsiooni vajavana; samas on regulatsioon vajalik avalik-õigusliku meedia (ringhäälingu) tegevuse tagamiseks;
- g) tekkinud konflikti aluseks on avalik-õigusliku ringhäälingu vähene legitiimsus poliitilis-administratiivses süsteemis;

- h) AÕRi legitiimuse tõstmiseks on vaja tõhustada kõigi osapoolte vahelist konsensuse leidmisele suunatud kommunikatsiooni.

Kirjeldatud ülesandele lahenduse leidmist näeb töö järgmistes tegevustes.

Eesti avalik-õiguslikku ringhäälingut puudutavaid meediapoliitilisi pingeid – eelkõige avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamisega seotud probleeme – on võimalik vähendada Eesti Rahvusringhäälingu seaduse (ERRS) väljatöötamise ja vastuvõtmisega, milleks:

- a) tuleb käivitada avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsust tugevdavad protsessid;
- b) leida ja teadvustada protsessi põhiosalejaid (Riigikogu, Vabariigi Valitsus, ringhäälingunõukogu, ETV ja ER) rahuldavad vahendid, mis soodustavad tugevama legitiimsus-raamistiku loomist. Nendeks vahenditeks oleks seaduses senisest selgemalt ja täpsemalt defineeritud avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuse eesmärgid ja ülesanded ning ühiskonnas mõistetava avalik-õigusliku ringhäälingu kohustuste täitmist jälgiva aruandlussüsteemi loomine.

Avalik-õigusliku ringhäälingu arendamise protsessis tuleb aktiivselt jätkata arengukavas esitatud ja arengustrateegias edasiarendatud partnerluse ideed – kaasata legitiimsusbaasi laiendamise võimalikult palju ühiskonna erinevaid huvigruppe, sh kultuuri- ja teadussektor. Avalikus diskussioonis tuleks välja selgitada osapoolte ootused ning sellele tuginedes kokku leppida kõiki osapooli rahuldav nii formaalsete kui ka mitte-formaalsete lepinguliste suhete süsteem. Süsteemi monitooriv aruandlus peab toimuma kolmes suunas – avalik-õiguslikult ringhäälingult avalikkusele, avalik-õiguslikult ringhäälingult seadusandlikule ja täitevvõimule ning organisatsioonisisene aruandlus. Aruandlusprotsessis on võimalik selgemini näidata avalik-õigusliku ringhäälingu vastutust ühiskonna ees ja ühiskonna poolt seatud ülesannete täitmist. Magistritöö ise on üheks osaks AÕRi legitiimuse tugevdamisele suunatud protsessidest.

2. EUROOPA KOGEMUS

2.1 Avalik-õigusliku ringhäälingu Euroopa traditsioon

Kuna käesoleva töö eesmärgiks ei ole põhjalikult uurida kõigi Euroopa riikide ringhäälingute ajalugu ja telemaastiku kujunemist, siis piirduakse ülevaatega Euroopa ringhäälingumaastiku olulisematest ja omanäolisematest riikidest – Suurbritanniast, Saksamaast, Prantsusmaast ja Hollandist. Lisaks mõned ajaloo daatumid ja faktid ka Itaaliast, Belgiast, Rootsist, Soomest, Shveitsist, USAst.

Ringhäälingu alguseks võib lugeda aastat 1901, kui Guglielmo Marconi edastas üle Atlandi Morse koodiga kodeeritud raadiosignaali. Esimeseks raadiosaateks loetakse Ameerika Ühendriikide radioamatööride poolt 1906.aasta jõuluõhtul edastatud programmi.

Euroopa avalik-õigusliku ringhäälingu traditsiooni kujunemise sissejuhatuseks tagasivaade Euroopa protsessi oluliselt mõjutanud Ameerika Ühendriikide telekommunikatsioonituru tekkele.

Ameerika Ühendriikide telekommunikatsiooniturg alates telegraafist ja telefonist on selle tekke algusaegadest alates olnud tugevate eramonopolide valduses. “Mis oli hea kapitalismile, oli hea ka Ameerikale (Van Cuilenburg, McQuail 2003:187 autori tõlge)”. Esimene turgu valitsev telekommunikatsioonimonopol tekkis 1913.aastal kahe suurfirma Western Union ja At&T liitumisel. Järgmise aastakümne lõpus alguse saanud USA meediaregulatsiooni peamiseks ülesandeks kujuneski monopolide ohjeldamine ja konkurentsi toetamine, mitte aga visioon avalikkusele suunatud teenustest.

Esimesed regulaarsed raadiosaated algasid Euroopas Haagis 1919.aasta novembris. Taanis olid esimesed saated eetris 1921.aastal. Taani Riiklik Ringhäälingu Teenistus (State Broadcasting Service) asutati aastal 1925. Prantsusmaa esimene regulaarsaatja alustas tööd 1922.aastal Eiffeli tornis. Samal aastal alustas tööd ka raadiojaam Moskvas. 1923.aastal asutati raadiojaamad Belgias, Tšehhoslovakkias,

Saksamaal, Hispaanias, 1924.aastal Soomes ja Itaalias, 1925.aastal Norras, Poolas, Mehhikos, Jaapanis, 1926.aastal Indias. Kanada esimene regulaarselt saateid eetrisse andev raadiojaam alustas 1920.aastal Montrealis, Kanada Canadian Broadcasting Commission asutati 1936.aastal. Austraalias alustas esimene väike raadiojaam Melbourne'is aastal 1921, Austraalia Ringhäälingu ametlikuks algusaastaks loetakse aastat 1923, kui eetrisse läks raadiojaam Sydney's. Uus-Meremaal alustasid esimesed amatöörjaamad samuti aastal 1921. 1927.aastal asutati Uus-Meremaa Radio Broadcasting Company.

Esimesed raadio katsesaated toimusid Eestis 1924.aastal, regulaarse ringhäälingu alguseks Eestis loetakse 18.detsembrit 1926.

Tolleaegsed esimesed raadioalased katsetused ja ka tekkivad raadiojaamad olid mitte-tulunduslikud.

Esimene USA kommertsraadiojaam (KDKA) alustas tööd 1920.aasta novembris Pittsburgis. Tehnoloogia kiire areng kasvatas kiiresti publiku nõudlust pakutavate programmide järele. 1922.aastal oli USA-s juba 564 litsenseeritud raadiojaama. 1926.aastal asutatud esimene USA raadiojaamade võrgustik (*network*) muutis raadioringhäälingu üle-maaliseks tööstuseks.

Kiire areng tõi aga endaga kaasa ka probleeme. Reklaamimüügist saadud kasumid ning raadioaparaatide müük muutis ringhäälingu tugevaks majanduslikuks jõuks. Regulatsiooni puudulikkuse tõttu tekkisid ringhäälingujaamade ja -vastuvõtjate tootjate monopolid. Eelkõige just monopolidega võitluseks võttis USA Kongress 1927.aastal vastu Raadioseaduse (Radio Act). Ringhäälingu regulatsiooni organiks loodi Radio Act'i alusel Federal Communications Commission (FCC). FCC ülesandeks sai ka raadiosageduste jagamine. Asutati neli üle-maalist eraraadiokompaniid – National Broadcasting Company, Columbia Broadcasting System, Mutual Broadcasting System ja American Broadcasting Company. NBC, CBS ja ABC on tänaseni edukalt toimivad meediagigandid. 1941.aastal alustas Ameerika Ühendriikides tööd esimene regulaarselt saateid edastav telekanal. 1996.aastal vastuvõetud Telekommunikatsiooni seadus (Telecommunications Act) lubas senisest tugevamat meediakontsentratsiooni ja senisest suuremat turu liberaliseerimist. Ühtegi eraringhäälingu sisu reguleerivat või eraringhäälingutele avaliku huvi eesmärgil kehtestavat kohustust Telecommunications Act ette ei näe. Vastavalt Ülemkohtu otsusele, kes pidas reklaamipiiranguid

majandustegevust piiravateks, puudub USAs piirang maksimaalselt lubatud reklaamimahtudele. Ameerika Ühendriikide avalik-õiguslik ringhääling omab äärmiselt marginaalset turuosa ning on ebapiisava riikliku rahastamise tõttu sunnitud järjest rohkem tegelema reklaami ja sponsorluse müügiga (Corteau & Hoynes 2001).

2.1.1 Suurbritannia

Euroopa telekommunikatsiooni ja hilisema meediapoliitika oluliseks daatumiks on aasta 1868, kui kõik telegraafiteenuste õigused reserveeriti Suur-Britannia riiklikule Post Office'ile. Analoogsed rahvuslikud monopolid kehtestati varsti ka mandri Euroopa riikides. Erinevalt Ühendriikidest oli Euroopa poliitikate põhifookuses üldine hüve (*public utility*).

Suur-Britannia raadioringhäälingu alguseks võib tinglikult lugeda 1919. aastal tehtud edukat katset inimhääle ülekandeks Chelmsford'ist, Essexist üle Atlandi. Sellele järgnesid juba aasta jooksul iga päev toimunud kaks poole tunnise saadet kõne ja muusikaga.

Viidates oma sidealastele monopoolsetele õigustele ja kartuses ringhäälingu kommertsialiseerumise ees, nõudis Post Office 1920.aastal Chelmsford'i raadio sulgemist. Post Office'i nõue rahuldati. Kõigi individuaalsete raadiovastuvõtjate ja -saatjate jaoks hakkas Post Office väljastama litsentse. 1921.aasta märtsiks oli Post Office välja andnud umbes 4.000 raadiovastuvõtja ja 150 amatöörsaatja litsentsi.

Esimene autoriseeritud regulaarne ringhäälingujaam 2MT alustas tööd Chelmsfordi lähedal 14.vebruaril 1922. Post Office'i antud regulaarlitsentsid sisaldasid ka suuri piiranguid. Näiteks võis Marconi Company eetrisse anda saateid 15 minutit nädalas.

1922.aastal asutati British Broadcasting Company, Ltd. (BBC Ltd.). BBC Ltd. aktsionärideks tohtisid olla ainult Briti ettevõtted. Enne BBC Ltd. asutamist uuriti põhjalikult ka ameeriklaste ringhäälingualast kogemust ning jõuti järeldusele, et maksimaalsele rahalisele kasumile orienteeritud süsteem ei sobi euroopalike väärtushinnangutega. "The American system of broadcasting made salesman the trustee of the public interest, with minimal supervision (Barnouw 1966:281)". ("Ameerika ringhäälingusüsteem tegi müügimehest avalik huvi usaldusisiku, kelle üle kontroll on

minimaalne (autori tõlge).”) Parlamendi komitee ettepanekul 1925.aastal aktsiaselts BBC Ltd. likvideeriti ja selle asemel asutati avalik-õiguslik juriidiline isik British Broadcasting Corporation (BBC). Kuigi põhimõtteliselt on BBC aruandekohuslane Parlamendi ees, siis tegelikult on ta oma tegevuses täiesti sõltumatu. BBC kõrgeimaks organiks on Briti monarhi poolt määratav haldurite nõukogu (Board of Governors), mille ülesandeks on peadirektori ja teiste tegevjuhtide nimetamine ning BBC üldiste arengusuundade määramine.

Avalik-õiguslikule BBCle kehtestati 1927.aastal seadusega kogu Suur-Britannia ringhäälingus täielik monopol. Hutchinson (1999) nimetab avalik-õigusliku ringhäälingu loomist brittide ajaloo kõige olulisemaks leiutiseks.

BBCid finantseeritakse raadiote ja televiisorite omanike poolt makstavast litsentsimaksust (lubamaksust). BBC ei või müüa reklaami ega edastada sponsoreeritud saateid (erandiks on BBC World).

Finantskasumi teenimisele suunatud tegevuse asemel sõnastas BBC Ltd. esimene tegevdirektor ning hilisem BBC peadirektor Lord John Reith juba 1924.aastal BBC Ltd. ülesanded järgmiselt:

“As we conceive it, our responsibility is to carry into the greatest possible number of homes everything that is best in every department of human knowledge, endeavour and achievement, and to avoid the things which are, or may be hurtful. It is occasionally indicated to us that we are apparently setting out to give the public what we think need – and not what they want, but few know what they want, and very few what they need.... In any case it is better to over-estimate the mentality of the public, than to under-estimate it (Reith 1924/1997:223).”

(“Nagu meie seda näeme, on meie kohustus tuua võimalikult paljudesse kodudesse kõike parimat inimteadmusest, püüdlustest ja saavutustest ning vältida asju, mis on või mis võivad olla kahjulikud. Mõnikord on meile öeldud, et me näitavat publikule seda, mida me tahame ja mitte seda, mida nemad tahavad, aga vähesed teavad, mida nad tahavad, ja väga vähesed teavad, mida

nad vajavad... Igal juhul on parem publiku vaimsust ülehinnata, kui seda alahinnata (autori tõlge).”)

Hiljem formeerusid need ideed ka BBC seadusesse, mis määras BBCi ülesandeks: “the provision of sound and television programmes of information, education and entertainment (Royal Charter British Broadcasting Corporation 1927).” (“Informatiivsete, hariduslike ja meelelahutuslike heli- ja televisiooniprogrammide pakkumine (autori tõlge).”)

BBC kontseptsioon oli eeskujuks ja mõjutas otseselt paljude Euroopa riikide avalik-õiguslike ringhäälingute teket ja arengut.

1936.aastal alustas BBC regulaarsete televisioonisaadete edastamist. Teise maailmasõja ajal saated küll katkesid, kuid taastati taas aastal 1946. BBC monopol televisioonis kestis 1955.aastani. 1954.aastal vastu võetud Televisiooniseadusega (Television Act) loodi Independent Television Authority (1972.aastast Independent Broadcasting Authority - IBA), mille all alustas tööd esimene kommertstelekanal. Teine IBA poolt hallatav telekanal alustas tööd 1982.aastal. ITA/IBA ei tootnud ise telesaateid, vaid hankis need paljudelt kohalikest erafirmadelt. Ainult uudiseid tootis kõigile IBA telekanalitele programmifirmade poolt ühiselt asutatud firma Independent Television News (ITN). 1980.aasta Broadcasting Act'i alusel loodi ITV toetusel tegutsev kommertstelekanal Channel 4, mis läks eetrisse 1982.aastal. 1983.aastal alustas hommikuprogrammiga grupiväline TV-am. Üheksakümnendate keskpaigast alates kasvas tänu satelliitkanalite ja kaabeltelevisiooni programmide kiirele tõusule konkurents telemaastikul. BBC avas oma teise telekanali 1964.aastal. 1967.aastal alustati esimesena Euroopas värvi-tv saadetega. 1997.aastal alustas BBC 24-tunnine uudistekanal.

BBC säilitas oma monopoolse õiguse raadioprogrammide edastamiseks kuni 1972.aastani.

1990.aasta Broadcasting Act reorganiseeris oluliselt eraringhäälingut. Seaduse alusel reformiti Independent Broadcasting Authority ja Cable Authority kahte uude regulaatorisse: Independent Television Commission (ITC) ja Radio Authority. ITC valitsusalas oli kõigi mitte-BBC televisiooniteenuste regulatsioon ja litsenseerimine (sh ka ITV, mis aastal 1993 nimetati ümber Channel 3ks; Channel 4 ja kaabel- ning

satelliittelevisioonid). Radio Authority vastutas kolme uue ülemaalse kommertsraadio litsentsi frantsiisi eest ning kõigi kohalike raadiojaamade litsenseerimise ja regulatsiooni eest. ITC teostas pidevat kontrolli kõigi kommertstelejaamde üle. ITC määras erinevates regioonides tegutsevad ringhäälingujaamad, kontrollis programmi ja reklaami. Ringhäälingujaamade tuluallikaks on reklaami- ja sponsortulud, kaabel- ja satelliit-telekanalitel ka tellimistasud. Oluline on märkida, et Suurbritannias on läbi litsentsitingimuste pandud avaliku teenuse osutamise, st avalik-õigusliku ringhäälingu kohustused mitte ainult BBCle ja Wales'i avalik-õiguslikule kanalile S4C, vaid ka kommertskanalitele Channel 4 ja Five (Born Prosser 2001)..

2003.aastal vastuvõetud telekommunikatsiooniseadus¹⁹ (Communications Act 2003) reformis põhjalikult kogu Suur-Britannia kommunikatsioonimaastiku. Seadusega loodi varem paarikümne erineva valdkonnaga seotud regulaatori asemel üks suur regulaator OfCom, mille haldusalasse kuuluvad kõik kommunikatsioonitööstusega seotud valdkonnad – televisioon, raadio, telekommunikatsioon, mobiilside jms. OfCom'i pädevusest jääb välja oma seaduse alusel toimiv BBC. BBC seadus läheb 2006.aastal muutmisele. Seaduse muudatuste või õigemini sisuliselt uue seaduse ettevalmistamine on praegu käsil. BBC Charter'i muutmise diskussiooni on haaratud ühiskonna väga erinevad huvigrupid. Erinevate töörühmade ning institutsioonide poolt tehakse seaduse muudatuste erinevate ettepanekute vajadusi põhjendavaid või ümber lükkavaid uuringuid ja ettepanekuid²⁰. Täna on selge, et BBC finantseerimise alustala – lubamaksude süsteemi – ei muudeta ja see jääb kestma vähemalt uue seaduse kehtivusaja lõpuni aastal 2016. Küll aga avaldab uue seaduse loomine juba praegu tugevat survet BBC majandus- ja organisatsioonilisele tegevusele, mille tulemusel peab BBC oma töötajaskonda vähendama ligi 20% võrra 30.000lt töötajalt 24.000 töötajale. BBC sisuliste ülesannete muutmise ja laiendamise diskussioon alles käib. Suurbritannia tänase telemaastiku ülevaade on toodud lisa 3: Suurbritannia telekanalid.

2.1.2 Prantsusmaa

Prantsusmaal korraldas algusaastate ringhäälingutegevust Posti ja Telegraafi Ministeerium (Ministres aux Postes et Télégraphes). 1923.aastal kuulutati ringhääling riigi monopoliks. Kuni Teise maailmasõja alguseni tegeles ringhäälinguga Posti ja

Telegraafi Ministeeriumi vastav osakond. Litsentsi said ainult üksikud erajaamad, näiteks Radio Normandy, mis edastas saateid Suur-Britanniasse. Mõned era kommertsraadiod tegutsesid valitsuse kontrolli all kuni 1945.aastani. 1945.aastal kõik litsentsid tühistati. Kogu ringhääling muudeti riiklikuks monopoliks, mis tegutses Posti ja Telegraafi Ministeeriumist sõltumatult ning andis aru valitsusele.

Kuni 1974.aastani kontrollis kogu Prantsusmaa ringhäälingut Informatsiooni-ministeeriumi alluvuses olev Office de Radiodiffusion Télévision Française (ORTF). 1974.aastal ORTF likvideeriti ning selle asemele tuli seitse sõltumatut riigi poolt finantseeritud firmat, seejärel üheksaliikmeline komitee, millest 1986.aastal sai kolmeteistliikmeline Commission Nationale de la Communication et des Libertés (CNCL), millest omakorda arenes välja Conseil Supérieur de l'Audiovisuel. Conseil Supérieur de l'Audiovisuel tegeleb kõigi Prantsusmaa ringhäälinguga seotud aspektidega – sh administreerimine, programmid, eetrisagedused, litsenseerimine... Prantsusmaal on ringhäälinguga seotud veel järgmised riiklikud või avalik-õiguslikud organisatsioonid: Télédiffusion de France haldab rahvuslikku saatjatevõrku (sama firma omab ka 49% Eestis aktsiaseltsist Levira – endise nimega Eesti Riiklik Saatekeskus AS); Institut National de la Communication Audiovisuelle tegeleb ringhäälingualase uurimistöö ja koolitusega ning arhiveerimisega; Radio Télévision Française d'Outre-Mer kontrollib Prantsusmaa endiste asumaade ja territooriumite ringhäälingut; Société Française de Production et de Création Audiovisuelles on rahvuslik tootmisfirma; Société France Media International tegeleb rahvusvahelise distributsiooniga; La Sept toodab satelliitprogramme. Prantsusmaal on neli üleriigilist avalik-õiguslikku telekanalit: Antenne 2, France Régions 3, France 5 ja ARTE ning neli üleriigilist erakanalit. Riiklik telekanal Télévision Française 1 erastati aastal 1987. Prantsusmaa esimene erakanal on 1984.aastal asutatud Canal Plus. Prantsusmaa tänase telemaastiku ülevaade on toodud lisas 4: Prantsusmaa telekanalid.

2.1.3 Saksamaa

Saksamaa ringhäälingu algus ja kujunemine erines oluliselt Suurbritannia omast. Eelmise sajandi kahekümnendatel aastatel omas ja kontrollis Saksa Postiministeerium kogu ringhäälingu tehnikat, programmi tootsid ja edastasid aga erafirmad. 1925.aastal

asutatud Reich Rundfunk Verein'i (Reich Broadcasting Association) järglane Reichi Ringhäälingu Kompanii - Reich Rundfunk Kompanie (Reich Broadcasting Company) sai endale sisulise kontrolli kõigi väikekompaniide üle. 1932.aastal kõik ringhäälingufirmad natsionaliseeriti. Aastal 1935 alustas Saksamaa esimesena maailmas regulaarse teleprogramm edastamist. Teleprogrammi loeti Saksamaal ja ka kõigis teistes televisiooniajastu varastel aastatel teleprogrammide edastamisega alustanud riikides eelkõige raadiringhäälingu lisateenuseks. Pärast Teist maailmasõda loodi liitlasvägede kontrolli all täiesti uus, liidumaadel põhinev ringhäälingusüsteem. Avalik-õigusliku ringhäälingu olulisuse rõhutamiseks kirjutati vastav punkt sisse ka Saksamaa konstitutsiooni. Saksamaa föderaalvalitsusel puudub kontroll Saksamaa territooriumil eetris olevate ringhäälingute üle. Kogu seadusandlik regulatsioon ja kontroll toimub Liidumaade tasemel. Igal Liidumaal on oma ringhäälinguregulaator Landesmedienanstalten (State Media Authorities for Broadcasting), mille koosseis on määratud seadusega või siis nimetatud kiriku, ülikoolide, ametiühingute, poliitiliste parteide, ajakirjanduse jt organisatsioonide esindajad. Kokku on Saksamaal 15 Landesmedienanstaltenit. Ühtsete üleriigiliste ringhäälinguküsimuste – näiteks lastekaitse ja reklaam – lahendamiseks tegeleb Arbeitsgemeinschaft der Landesmedienanstalten - ALM (Coordination of the Länder regulatory bodies), mille tööorganiks on Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten – DLM (Directors' Conference of the State Media Authorities for Broadcasting). Ringhäälingute tulud moodustuvad peamiselt litsentsimaksudest ja teatud juhtudel ka reklaamist. Saksamaa tänase telemaastiku ülevaade on toodud lisa 5: Saksamaa telekanalid.

2.1.4 Holland

Kõigis maades on valitsustel olnud probleeme ringhäälingus vähemuste vajaduste rahuldamisega. Kõige radikaalsema tee on valinud Holland. Hollandis on kaks rahvuslikku ringhäälingu võtmeorganisatsiooni: Nederlandse Omroepprogramma Stichting (NOS), kes vastutab üldhuvi programmide edastamise eest ning Hollandi ringhäälingu huvide kaitse eest, ja sõltumatu tootmisfirma Nederlandse Omroepproductie Bedrijf. Lisaks on kaheksa ringhäälinguühingut ja -organisatsiooni, kes läbi liikmeskonna suuruse on saanud endale õiguse toota proportsionaalse osa

NOS'i programmist. 1966.aasta ringhäälinguseadusega määrati vastutav minister, kelle ülesandeks sai raadio ja televisiooni eetriaaja jagamine piisava suurusega teatud nõuetele vastavate ühingute ja organisatsioonide vahel. Selliste ühenduste hulka kuulusid ringhäälingu assotsiatsioonid, religioossed organisatsioonid ja kirikud, ühiskondlikud organisatsioonid, poliitilised parteid, reklaami sihtasutus jt. Organisatsioonid said nende kategooriale vastavat eetriaega sõltuvalt nende liikmetest nädalase programmibülletääni tellijate arvule. Edastatavad saated tootsid organisatsioonid ise või tellisid spetsiaalsetelt tootmisfirmadelt. Raha saadete tootmiseks tuli NOSilt. Vähemalt 60.000 liikmega organisatsioonid võisid taotleda endale eetriaega üks kuni neli tundi nädalas. Hollandi Valitsus on asunud eetrisse pääsevate organisatsioonide arvu piirama ning nõuab taotlejatelt kvalifitseerumiseks innovatiivseid ettepanekuid olemasolevate programmide kohta. Raha ringhäälingule tuli läbi vastuvõtjate lubamaksude ja reklaamimüügist. 2002.aastal loobus Holland lubamaksust. Sellest ajast alates toimub avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamine otse riigieelarvest. Reklaam on lubatud alates aastast 1967 ja reklaami müügi tegeleb firma Stichting Ether Reclame. Hollandis on kolm sõltumatut üleriigilist telekanalit ja viis üleriigilist raadiokanalit. Lisaks mitmed kohalikud raadiojaamad. Hollandi avalik-õiguslikku ringhäälingut hindab mudeli keerukusest hoolimata Daalmeijer (2004) selgelt õnnestunuks. Tugevas konkurentsisis on avalik-õiguslik ringhääling Hollandis säilitanud hea vaadatavuse. Hollandi tänase telemaastiku ülevaade on toodud lisa 6: Hollandi telekanalid.

2.1.5 Põhjamaad

1967.aastal vastuvõetud Rootsi ringhäälinguseadus muutis oluliselt ringhäälingukompanii Sveriges Radio tegutsemisruumi ja ringhäälingu kontrollsüsteemi. Ametisikutel ja asutustel keelati teostada saadete eelkontrolli ja takistada saadete eetrisse andmist. Kogu vastutus programmide eetrisse lubamise eest läks vastutavale toimetajale (*program supervisor*). Raadio- ja teleprogrammide sisu kontrolli funktsioon läks Raadio Nõukogule, kes tsensuuri vältimiseks sai õiguse kontrollida ainult juba eetris olnud saateid. Sveriges Radio rahastamine toimus ainult läbi vastuvõtuseadmete litsentsimaksude. Maksudest laekunud summade kasutamise määras Parlament, kes eraldas summad Sveriges Radio'le programmide tootmiseks,

Rootsi Telekommunikatsiooni Administratsioonile saadete edastamiseks ja Rootsi Üldteenuste Administratsioonile (Swedish General Services Administration) ringhäälingutehnika eest.

1979 lahutati Sveriges Radio mitmeks eraldiseivaks firmaks: Rootsi Raadio Kompanii, Rootsi Televisiooni Kompanii, Rootsi Kohaliku Raadio Kompanii ja Rootsi Haridusringhäälingu Kompanii. Sveriges Radio jäi katusfirmaks, kes vastutas pikaajalise planeerimise ning arengu eest ja otsustas tütarfirmadele finantside eraldamised. Tehniliselt oli Sveriges Radio eraomanduses olev Rootsi Valitsusest ja riigist rahaliselt sõltumatu monopolne ringhäälinguorganisatsioon. Sveriges Radio omanikeks oli Rootsi press (20%), suured mittetulunduslikud rahvuslikud ühendused ja liikumised (60%), kaubandus ja tööstus (20%). Sveriges Radio nõukogusse kuulusid firma tegevjuht, valitsuse poolt määratud liikmed ja aktsionäride esindajad ning kaks töötajaskonna esindajat. Rootsi valitsusel on õigus määrata litsensitasudest saadavate finantside jaotus ringhäälingu programmitootmise, edastamise ning investeringute vahel. Samas puudub valitsusel võimalus eraldatud raha kasutamist kontrollida. Sveriges Radio reklaami ei edasta.

Kuigi 1926.aastal asutatud Soome riiklikul ringhäälingukompaniil Oy Yleisradio Ab'el ei olnud seadulikku monopoli, lubati asutada esimesed kommertsraadiod alles 1985.aastal. Esimene Soome eraraadio - Radio City - alustab samal aastal. 1985.aastal asutatakse kommertstelekanal Oy Kolmostelevisio Ab (MTV3), mille omanikeks on Oy Yleisradio Ab 50 %, MTV Oy 35% ja Nokia 15%. Kommertskanal alustab tööd kindlates saateakendes Yleisradio telekanalitel. Oma kanali saab MTV3 1993.aastal. 1996.aastal saab üleriigilise televisioonilitsentsi Oy Ruutunelonen Ab (Nelonen). Regulaarsaadetega alustas Nelonen 1997.aasta suvest. YLE rahastamine toimub läbi lubamaksu ja erakanalite poolt makstavast reklaamikäibe suurusest olenevast maksust. YLE reklaami ei edasta. Norra tänase telemaastiku ülevaade on toodud lisas 7: Norra telekanalid.

2.1.6 Itaalia, Shveits, Belgia

Regulaarsete telesaadete edastamisega alustas 1924.aastal asutatud Radiotelevisione Italiana (RAI) 1954.aastal. RAI rahastamine toimub osaliselt läbi

Valitsuse poolt määratud raadio- ja televisioonivastuvõtjate litsentsimaksudest ning reklaamimüügist. Kontroll alguses riigiga pikaajalise koostöölepingu alusel töötanud erakapitalile kuulunud firma üle läks 1985.aastal valitsuse agentuurile, kes omandas 99% firma aktsiatest. RAI nõukogusse kuulub kokku 20 liiget, kellest 6 on valitud aktsionäride üldkoosoleku poolt, 10 valib parlamendi komisjon ja 4 liiget esindab regionaalseid nõukogusid. RAI organisatsioonilise tegevuse eest vastutab 40-liikmeline parlamendi komitee. RAI peab kvartaalselt esitama Posti ja Telekommunikatsiooni Ministeeriumile programmipoliitika põhimõtted. RAI rahastamist korraldab eraldi organisatsioon, kes saab tulu litsentsimaksudest ja reklaamiaja müügist. Riiklik monopol lõppes 1976.aastal. Üheksakümnendate alguseks oli Itaalias juba üle 450 eratelekanali. Itaalia valitsus eesotsas peaminister Berlusconiga otsustas 2003.aastal kõik kolm avalik-õigusliku RAI telekanalit erastada, kuid Itaalia president kasutas selle plaani elluviimise tõkestamiseks vetoõigust. Avalik-õiguslik ringhääling pole poliitiliselt sõltumatu, vaid Itaalias kehtib nn *lottizzazione* süsteem, kus RAI telekanaleid kontrollib kolm Itaalia peamist parteid. Hibberd (2001) leiab, et poliitilistes tõmbetuultes oleva RAI positsioon avalik-õigusliku ringhäälinguna ei ole jätkuvalt tugev.

Shveitsis on geograafilisest ja keelelisest keskkonnast tingituna Shveitsi avalik-õiguslikul Ringhäälingu Korporatsioonil (Swiss Broadcasting Corporation) kolm regionaalset keskust: Lausanne, Zürich ja Lugano-Besso, mis edastavad saateid kolmekeelse riigi prantsuse-, saksa- ja itaaliakeelsetele regioonidele.

Belgia ringhäälingu mudel on edukas näide ringhäälingu korraldamisest kakskeelses riigis. Belgia ringhäälinguorganisatsioon NIR alustas raadiosaadetega 1930. ja telesaadetega 1953.aastal. Aastast 1960 sai NIRist avalik-õiguslik Belgische Radio- en Televisieomroep (BRT). 1991.aastal sai organisatsioon uueks nimeks Belgische Radio- en Televisieomroep Nederlandstalige Uitzendingen. Kuna BRTN edastas ainult Flandrias hollandikeelseid saateid, siis otustati poliitilise korrektsuse tagamiseks ta 1998.aastal ümber nimetada VRTks - Vlaamse Radio- en Televisieomroep. VRTl on kolm telekanalit *een* (üks), lastekanal Ketnet ja uuenduslik Canvas. Teine Belgia avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon on prantsuskeelne Wallonias eetris olev Radiodiffusion Télévision Belge Francophone (RTBF). Kolmas avalik-õiguslik

organisatsioon omab ja haldab ringhäälingute kinnisvara, tehnikat, sümfooniaorkestrit, raamatukogu ja fonoteeki.

Hispaania avalik-õigusliku ringhäälingu süsteem on Conseil Supérieure d'Audiovisuel (CSA) uuringu (La télévision publique en Europe 1998) järgi sarnane nn ladina mudeliga, mida iseloomustab otsene sõltuvus valitsusest ning tugev alafinantseering. Samasse gruppi kuuluvad CSA järgi ka Portugal ja Kreeka.

Täpne ülevaade täna Euroopas toimivatest avalik-õiguslikest telekanalitest ning Euroopa riikide ringhäälinguregulaatoritest on toodud lisa 1: Euroopa ringhäälingute regulaatorid ja avalik-õiguslikud telekanalid. Oluline on märkida, et Euroopas on ainult kaks riiki, millel puudub avalik-õiguslik ringhääling – need on väikeriigid Lichtenstein ja Luxembourg. Nende riikide kodanikel on siiski võimalus vaadata naaberriikide avalik-õiguslikke programme. Kõigis teistes Lääne-Euroopa riikides ja Skandinaavimaades on avalik-õigusliku ringhäälingu traditsioon reeglina enam kui poole sajandi vanune.

Lisa 2 “Euroopa riikide üleriiklike era-õiguslike ja avalik-õiguslike telekanalite jaotus leviliigi järgi” toodud andmetest on näha, et üleriigiliste kanalite absoluutarvust moodustavad veel vähem kui pool sajandit tagasi monopoolses seisus olnud avalik-õiguslikud kanalid ainult 15%. Samas toob Pickard'i (2002) uurimus selgelt välja, et hoolimata tugevast konkurentsist on avalik-õiguslikud telekanalite vaadatavuse positsioon tunduvalt parem kui statistilised keskmised lubaksid oletada.

Järgmises peatükis on vaatluse all tänast ringhäälingumaastikku kujundavad meediapoliitika.

2.2 Avalik-õigusliku ringhäälingu legitimatsiooni kriis ja Euroopa Liidu meediapoliitika

Et mõista paremini meid oluliselt mõjutavat Euroopa Liidu meedia- (sh ringhäälingu-) poliitikat, tuleb vaadelda selle poliitika ajaloolist kujunemist riikide tasemest üldisemal tasandil.

Van Cuilenburg ja McQuail (2003) kirjeldavad kolme olulist meediapoliitika kujunemise ajajärku ja neile vastavat paradigmat:

1. kommunikatsiooni ja meediapoliitika esiletulek (XIX sajandi teisest poolest kuni Teise maailmasõjani),
2. avalik-õiguslik meediapoliitika (1945 - 1980/1990) ja
3. praegune uue meediapoliitika kujunemise ajajärk ja paradigma (1980/1990 tänaseni).

Esimese meediapoliitilise ajajärgu ja paradigma kohta toovad Van Cuilenburg ja McQuail (2003) välja lisaks Ameerika ja Euroopa põhimõttelisele omandussuhete ning kontrollsüsteemi erinevusele välja ka kolm mõlemale süsteemile ühist tunnust:

- a) kommunikatsioonivaldkonda ja ringhäälingut peeti strateegiliselt tähtsaks majandusharuks;
- b) kehtestati meediumi-spetsiifilised regulatsioonid (eri tehnoloogiatel erinevad tingimused);
- c) kommunikatsiooni allutamise rahvuslikele sõjalistele ja majanduslikele huvidele.

Need tunnused viitavad kommunikatsiooni käsitlemisele kui peamiselt tehnilisele (tehnoloogilisele) valdkonnale, mis on eelkõige inseneride ja juristide pärusmaa. Sisu regulatsioon (*content regulation*) oli algeline.

Van Cuilenburg'i ja McQuail'i (2003) järgi algas meediapoliitika paradigma teine ajajärk pärast Teise maailmasõja lõppu. Mõjutatuna sõjaaegsete uudiste tugevast kallutatusest, üritas pärast Teist maailmasõda alanud Külma sõja algperioodil American Commission on Freedom of the Press usaldusväärsete uudiste ja mitmekülgse informatsiooni tagamiseks seadustada Ameerikas meedia sisu regulatsiooni, kuid sõnavabadusele rõhuvate ajalehtede eraomanike tugeva vastuseisu tõttu need katsed ebaõnnestusid. Ameerikas võidutses turuliberalism. Euroopa korporatiivsete traditsioonidega valitsuste meediapoliitikate tulemusel kehtestati poliitilise otsusena sõjajärgsel ajal paljudes riikides ringhäälingule avalik monopol. Ringhäälingule määrati ühiskonnas laiad ülesanded, mille täitmisest tuli valijate esindajatele aru anda. Ka erines Euroopa ringhäälingute avalikest allikatest (loa- ja litsentsimaksud, eraldised riigi eelarvest) toimiv rahastamismudel kardinaalselt Ameerika erakapitalil põhinevast ringhäälingu finantseerimisest. Isegi Suurbritannias 1950.aastal asutatud esimesele eraomanduses olevale kommerts-televisioonile Independent Television (ITV) kehtestati

sarnased avaliku huvi teenimise eesmärgist tulenevad programmiülesanded, nagu olid kehtestatud Royal Charter'iga BBCile.

Kogu meedia- ja kommunikatsiooniturg oli reguleeritud ainult riikide tasandil, üle-riigiline või riikidevaheline vastav regulatsioon puudus. 1957.aastal Roomas sõlmitud Euroopa Majandusühenduse Leping puudutab kultuurilist arengut ainult ühe korra ja sedagi mitte Ühenduse sees, vaid seotult endiste koloniaalvaldustega²¹.

“Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine /.../

Kooskõlas käesoleva lepingu preambulis esitatud põhimõtetega on assotsieerimise eesmärk eelkõige edendada nimetatud maade ja territooriumide elanike huve ja jõukust, et nad saavutaksid majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu, mille poole nad püüdleavad.”

Ühenduse asutamislepingus peamiseks eesmärgiks oli vaba kaubandusturu loomine ja kapitali liikumise tagamine. Vältimaks riikide võimalust riiklike vahenditega sekkuda vabasse konkurentsi, kirjutati lepingusse sisse artikkel 92 Riigiabi²², mille eesmärgiks oli ainult tööstuse ja kaubanduse vaba konkurentsi tagamine, kuid mis hiljem kujunes Euroopa Liidu oluliseks meedia- ja kommunikatsioonipoliitika määrajaks:

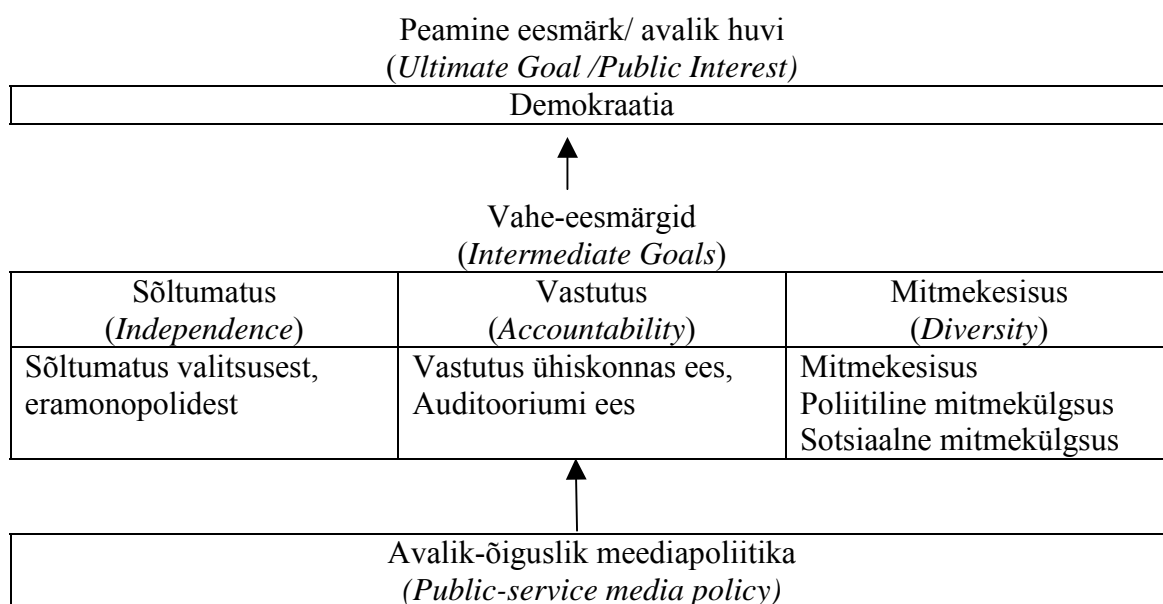
“Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.”

Viiekümnendatel, Rooma lepingute sõlmimise kümnendil, mil kaubanduses ja tööstuslikus tootmises tegeldi juba seadusandlikul tasandil riikidevahelise koostöö tõhustamise ning riigiülese regulatsiooni loomisega, olid avalik-õiguslikud institutsioonid oma turgudel riiklikult kindlustatud monopoolses positsioonis. Monopoolne AÕR positsioon säilis praktiliselt kuni seitsmekümnendate lõpuni. Seda perioodi – Teise maailmasõja lõpust kaheksakümnendate-ühekskümnendateni – on Van

Guilenburg'i ja McQuail'i (2003) defineerinud kui avalik-õigusliku meediapoliitika paradigma teist perioodi. Selle kolm peamist tunnust olid:

- a) kujundatud (esindus ja osalus) demokraatia vajadustest tingitud normatiivsusest;
- b) piiratus rahvuslike huvide ja territooriumitega;
- c) ühiskonna huvides valitsuse kommunikatsiooniturule sekkumise legitimeerimine.

Teise paradigma avalik-õigusliku meediapoliitika eesmärgid on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. Avalik-õigusliku meediapoliitika eesmärgid (Van Cuilenburg, McQuail 2003:184 joonis 1)

Van Cuilenburg ja McQuail (2003) toovad teise ajajärgu kohta välja kaks poliitika suunda – ameerikalikule ainult monopolide lõhkumisele ja võimalikult suure erastamise suunale vastanduv euroopalik turgude harmoniseerumise suund. Teist, normatiivsel teoorial põhinevat suunda üritatakse avalike investeeringute ja proteksionismi abil laiendada ka tehnoloogilisest arengust tingituna kiiresti muutuvale uuele meedia olukorrale.

Van Cuilenburg'i ja McQuail'i esitatud teise paradigma kaks meediapoliitika suunda on selgelt välja joonistunud ka Euroopa Liidu (seadusandlikus) raamistikus. Euroopa ühisturg, kapitali ja kaupade vaba liikumine prevalveerib liikmesriikide pädevusse jäetud kultuuripoliitika üle.

Kaheksakümnendatel hoogsalt arenenud eraringhääling hakkas Rooma lepingu riigiabi artiklile toetudes süüdistama avalik-õiguslikke ringhäälinguid Euroopa Liidu asutamislepingu rikkumises. Teiseks oluliseks avalik-õiguslikku ringhäälingut täna mõjutav dokument on Läbipaistvuse direktiiv²³ (Transparency Directive (80/723/EEC)), mis reguleerib avalike hangete rahastamise korda.

Eesti lühikeses kogemuses on avalik-õiguslikus meediapoliitikas vaheeesmärkide täielik täitmine küsitav ning ebamäärane. Eesti avalik-õiguslik ringhääling on tänu praegu kehtivale seadusandlusele majanduslikult sõltuv Vabariigi Valitsusest. Majanduslik sõltuvus mõjutab arengusuundi ja võimalusi. Eraringhääling on valitsusest sõltumatu, kuid sõltub täiesti otseselt välismaistest erafirmadest. AÕRi vastutus ühiskonna ees on meediapoliitiliselt reguleeritud läbi Riigikogule esitatavate aastaaruannete, vastutus ja aruandlus auditooriumi ees on seadusega reguleerimata, kuid toimub eneseregulatsiooni korras (nt informatsioon internetis, Aastaraamatud jms). Eraringhäälingu vastutus ja aruandlus ühiskonna ja auditooriumi ees on seadusega reguleerimata, samuti puudub omaalgatuslik aruandluse initsiatiiv. AÕRi mitmekesisuse – nii sotsiaalse kui ka poliitilise kohustus on sätestatud ringhäälinguseaduses, kuid (eelkõige majanduslike) ressursside piiratuse tõttu ei ole seda eesmärki avalik-õiguslik ringhääling suutnud soovitud mahus täita. Eraringhäälingu osas mitmekesisusele suunav/motiveeriv regulatsioon puudub. Seetõttu on eraringhääling keskendunud eelkõige massiauditooriumile meelelahutuse ja nn *mainstream*'i programmi pakkumisele. Kõigi vaheeesmärkide osalise või täieliku mitte-täitmise tõttu on küsitav ka Eesti avalik-õigusliku media-poliitika orienteeritus demokraatialle.

2.2.1 Teleringhäälingu regulatsioon

Euroopa Liidu teleringhäälingu üldise regulatsiooni esimeseks suuremaks sammuks oli Euroopa Liidu Piiriülese televisiooni direktiivi²⁴ (PTD) vastuvõtmine

aastal 1989. Analoogse regulatsiooni kehtestas 1989.aastal ka Euroopa Nõukogu Piiriülese televisiooni Euroopa konventsiooniga²⁵. Mõlema dokumendi peamisteks eesmärkideks oli reguleerida liikmesmaade avalikku huvi teenivaid televisioonipoliitikaid ning läbi teatud piirangute kaitsta vaatajat ja Euroopa turgu. Samas ei käsitle kumbki dokument riigiabi ega era- ja avalik-õiguslike ringhäälingute omavahelisi suhteid.

Piiriülese televisiooni direktiivi kõige tugevamateks *lobby*'istideks olid oma 'art house' filmitööstust kaitsvad prantslased. Brittide Margaret Thatcher'i neo-liberalistlik valitsus suhtus proteksionistlikkuse direktiivi reservatsioonidega. Ameerika filmitööstuse tugeval surveel nõudis ka president Reagan Euroopa telekanalitele kohustuslike eurotoodangu kvootide mitterakendamist. Leys (1998:3) väidab, et: "President Reagan /.../ notoriously persuaded Margaret Thatcher to block the adoption of a strict European content quota for European TV channels in 1989." ("1989.aastal president Reagan keelitas Margaret Thatcherit takistama Euroopa telekanalitele rangete Euroopa kvootide kehtestamist (autori tõlge).")

Underwood'i (2005) väitel surus president Reagan'ilt telefonikõne saanud Margaret Thatcher lõpuks läbi direktiivi lõppversiooni lisaklausli – seal, kus rakendatav (*wherever practicable*), mis muutis Euroopa toodangu esitamise kohustuse Euroopa Liidu telekanalitele liberaalsemaks. Selle tulemusel direktiiv oma esialgselt kavandatud mõjujõudu ei saavutanud ja tänaseni pärineb enamuse Euroopa teletoodangust USAst²⁶. Saavutamata jäi ka direktiivi positiivne mõju Euroopa meediatööstuse arendamisele. Europarlamentäär Carole Tongue'i järgi oli Ameerika suurimat tööstusharu – filmitööstust esindava MPAA (*The Motion Picture Association*) ja Euroopa eraringhäälingute ning telekomi operaatorite direktiivi vastane *lobby* niivõrd võimas, et selle tulemusel kaotas Euroopa audiovisuaalsektor enam kui 300 miljont naelsterlingit (Underwood 2005).

Euroopa Parlament on tänaseni tulutult üritanud Thatcher'i "lisandist" direktiivis vabaneda.

Eurokvootide juurest tagasi olulise riigiabi küsimuse tõlgenduse juurde. Hoolimata sellest, et Rooma lepingu riigiabi artikkel oma esialgses sõnastuses käsitles ainult ettevõtteid ja konkurentsi kaubanduses, laiendati seda hiljem teenindusse ning avalikku sfääri. Lahendamaks konflikti vabaturu konkurentsi ja ilmse riikliku

kultuuritoetuse vajaduse vahel, täiendatakse 1992.aastal sõlmitud Maastricht'i lepinguga riigiabi artiklit 92 selliselt, et selline riiklik abi kultuurile, mis ei kahjusta kaubandust ja konkurentsi, on lubatud²⁷.

“1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. /.../

3. Ühisturuga kokkusobivaks võib pidada: /.../

d) abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks, kui niisugune abi ei kahjusta kaubandustingimusi ja konkurentsi ühenduses määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.”

Maastrichti lepinguga lisatakse EU alusdokumenti ka uus peatükk – Kultuur²⁸.

“1. Ühendus aitab kaasa liikmesriikide kultuuri õitsengule, ühtlasi respektides nende rahvuslikku ja regionaalset mitmekesisust ning samal ajal rõhutades ühist kultuuripärandit.

2. Ühenduse meetmetega püütakse ergutada liikmesriikidevahelist koostööd ning vajaduse korral toetada ja täiendada nende tegevust järgmistel aladel:

- Euroopa rahvaste kultuuri ja ajaloo alaste teadmiste parandamine ja levitamine;*
- üleeuroopalise tähtsusega kultuuripärandi säilitamine ja kaitsmine;*
- mitteäriline kultuurivahetus;*
- kunsti- ja kirjanduslooming, kaasa arvatud audiovisuaalne sektor /.../”*

Esmakordselt on liikmesriikide seadustest ülema dokumendiga sätestatud üle-euroopalised kultuuriga seotud tegevused ja eesmärgid. Maastricht'i lepingu kultuuripeatükk on Bardoel'i (2004) järgi esimeseks selgeks märgiks pingest vabaturu konkurentsi printsiipide ja pluralismi toetavate kultuuri printsiipide vahel. Bardoel toob välja ka Maastrichti lepingu negatiivse mõju rahvuskultuuridele. Tema väitel pidi varem

Hollandi rahvuslikkusele ja kultuurile orienteeritud ringhäälingupoliitika taganema rohkem turu-orientatsioonile suunatud Euroopa audiovisuaalse poliitika ees. Analoogsete trendide tulemusi kirjeldavad Syvertsen (2003) Norra ja Meier (2003) Saksamaa kohta.

Kuigi Maastricht'i lepingu täiendus lubas teatud tingimustel kasutada riigiabi kultuuri toetuseks, ei lahendanud see konflikti eraõiguslike ja avalik-õiguslike institutsioonide, eelkõige ringhäälingute vahel. 1997.aastal täpsustatakse Amsterdami lepingu 32. lisaprotokolliga (hilisemas numeratsioonis 27.protokoll)²⁹ avalik-õiguslike ringhäälingute finantseerimist:

“Põhiseaduse sätted ei piira liikmesriikide pädevust rahastada avalik-õiguslikku ringhäälingut niivõrd, kuiivõrd need summad määratakse ringhäälinguorganisatsioonidele avaliku teenuse osutamiseks, nagu selle teeb ülesandeks, määratleb ja korraldab iga liikmesriik, ja niivõrd, kuiivõrd selline rahastamine ei mõjuta kaubandustingimusi ega konkurentsi liidus määral, mis oleks vastuolus üldiste huvidega, kusjuures arvesse võetakse avaliku teenuse osutamist. 27.protokoll liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta.”

Ajas etteruttavalt tuleb mainida, et ka Amsterdami protokoll ei ole piisavalt selgelt väljendanud, kuidas ikkagi käsitleda avalik-õiguslike ringhäälingute poolt täidetavaid ülesandeid vabaturu konkurentsi ja kaubanduse kontekstis. Seetõttu jätkuvad tänaseni erasektori rünnakud avalik-õigusliku ringhäälingu vastu³⁰.

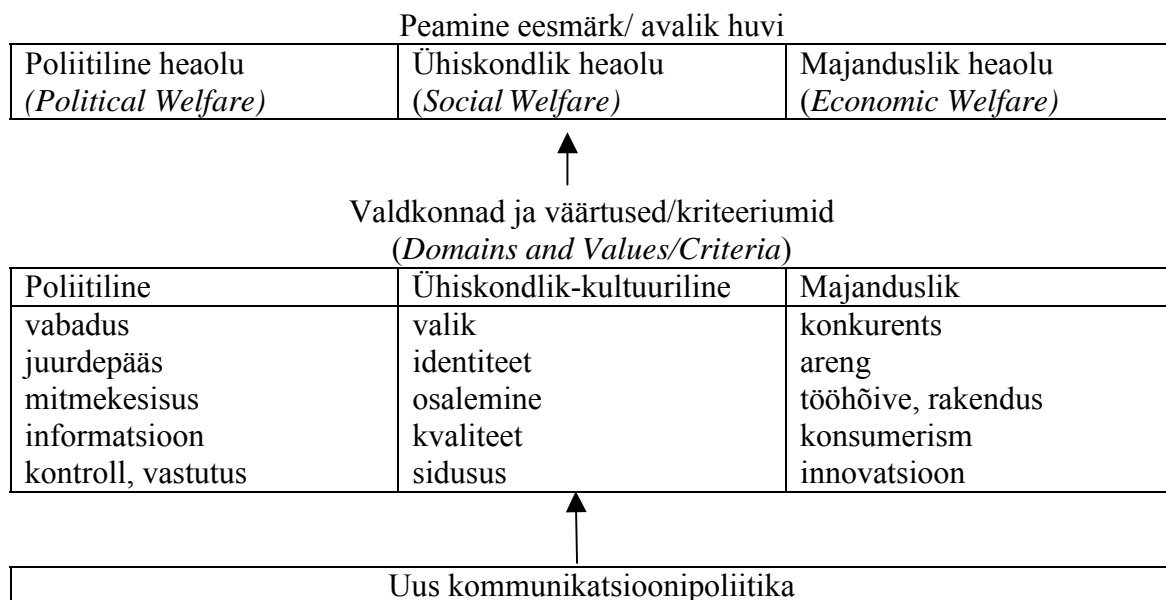
Peamisteks vabaturu, st eraringhäälingute huvide eest võitlevateks jõududeks on Euroopa Komisjonis Euroopa Liidu Konkurentsi Direktoriaat (endine DG IV) ja kõigi kommunikatsiooniturgude liberaliseerimist korraldav Infoühiskonna Direktoriaat (endine DG XIII), kellele vastandub kultuuripoliitika eest vastutav Hariduse ja Kultuuri Direktoriaat (endine DG X). DG IV ja DG X huvide vahel tasakaalu otsides otsuseid tehes on saanud Euroopa Komisjonist peamine Euroopa meediapoliitikat kujundav jõud, kelle otsused ei ole Euroopa Parlamendi ega Ministrite Nõukogu, vaid Euroopa Kohtu ülevaatus all. Lisaks DG Xle on avalik-õigusliku ringhäälingu peamised toetajad Euroopa Nõukogu ja Euroopa Parlament. Olulisimad Euroopa Nõukogu vastavad seisukohad on formuleeritud Euroopa Ministrite Massimeedia Poliitika Konverentsidel.

Üheksakümnendaid iseloomustab ühelt poolt kiiresti kasvava erasektori tugev surve allutada avalik-õiguslik ringhääling vabaturu toimimist tagavatele seadustele ning teiselt poolt Euroopa Nõukogu, Euroopa Parlamendi, Euroopa Ministrite Konverentsi ja teiste institutsioonide tahe läbi liikmesriikide valitsustele soovituslike seadusaktide ning resolutsioonide tugevdada avalik-õigusliku ringhäälingu rolli demokraatlikus ühiskonnas. Neist aktidest olulisemad on:

- a) 1994.a toimunud 4. Euroopa Ministrite Konverentsi poliitiline deklaratsioon, resolutsioon ja avaldus³¹;
- b) 1996.a. Euroopa Parlamendi resolutsioon avalik-õigusliku ringhäälingu rollist meediaühiskonnas³²;
- c) 1999.a Euroopa Liidu Nõukogu resolutsioon avalik-õiguslikust ringhäälingust³³;
- d) 2000.a 6. Euroopa Ministrite Konverentsi deklaratsioon – Homme meediapoliitika³⁴;
- e) 2005.a 7. Euroopa Ministrite Konverentsi poliitiline deklaratsioon ja kolm sõnavabadust, kultuuri mitmekülgust ja pluralismi ning infoühiskonnas inimõiguste tagamist käsitlevat resolutsiooni³⁵.

Üheks üheksakümnendate aastate Euroopa Liidu sisemise võitluse eredamaks näiteks oli Konkurentsi Direktoriaadi (DG IV) poolt 1998.aastal koostatud direktiivi projekt³⁶, mis defineeris avalik-õiguslikku ringhäälingut ainult läbi kindlate žanrite, mida tohib finantseerida läbi avalike vahendite (st lubamaksud jms). DG IV nägemuses ei kuulunud meelelahutus, sport ja mängufilmid nende žanrite hulka, mida tohiks avalikest vahenditest rahastada. Radikaalselt avalik-õiguslikku teenust kärpiv idee sai Euroopa Liidus niivõrd terava kriitika osaliseks, et konkurentsivolinik Karl Van Miert oli sunnitud tunnustama, et tema juhitud direktoriaat oli oma pädevuse piire ületanud (Levy 1999). Selle turuliberaalide algatuse vastureaktsiooniks oli väga erinevate institutsioonide ja ühenduste suur toetus avalik-õiguslikule ringhäälingule. Oma selge positsiooni fikseeris ka 1999.aasta jaanuaris Euroopa Liidu Nõukogu, kes võttis vastu resolutsiooni avalik-õiguslikust ringhäälingust³⁷, mis täiesti üheselt ja tugevalt toonitas avalik-õigusliku ringhäälingu tähtsust ning olulist rolli Euroopa Liidus.

Kirjeldatud Euroopa Liidus üheksakümnendatel toimunud protsessid langevad ajaliselt Van Cuilenburg'i-McQuail'i (2003) poolt kirjeldatud meediapoliitika kolmanda paradigma tekke algusesse. Sellel ajajärgul hakkasid suurkorporatsioonid suunduma rahvusvahelistele turgudele ja ületama nende tegevust piiravaid vanu regulatsioone. Seni peamiselt riiklike regulatsioonide all töötanud, kuid riikideüleseks muutunud suurkorporatsioonid vajasid riikide ülest harmoniseeritud seadusandlust. Olulise rolli omandas ka konvergens. Varem eraldi teostatud telekommunikatsioonipoliitika ja meedia poliitika sulanduvad ühtseks uueks kommunikatsioonipoliitikaks. Uue kommunikatsioonipoliitika valdkonnad ja toimed on toodud joonisel 5.

Joonis 5. Uue kommunikatsioonipoliitika valdkonnad ja toimed. (Van Cuilenburg, McQuail 2003:184 joonis 4)

Uue kommunikatsiooni poliitika eesmärgiks on jätkuvalt avalik huvi, kuid avaliku huvi enda olemus on muutunud. Majanduslik heaolu on tõusnud sama tähtsaks kui poliitiline heaolu ja ühiskonna heaolu on oluliseks osaks kujunenud kommunikatsiooni väärtused.

Uue kommunikatsioonipoliitika üheks tõendiks on muutuv Euroopa Liidu regulatsioon. Euroopa Komisjon töötas üheksakümnendate lõpus välja järgmised kommunikatsioonivaldkonna regulatsiooni (poliitika) juhised³⁸:

- a) konkurents peab olema elektroonilise kommunikatsioonituru peamine vedav jõud;
- b) sektori-spetsiifiline regulatsioon peab jätkuma;
- c) kohustused tuleb hoida minimaalsetena;
- d) universaalteenus peab laienema;
- e) liikmesriikidevaheline seadusandlus tuleb harmoniseerida;
- f) regulatsiooni peavad teostama rahvuslikud (*national*) sõltumatud ja erapooletud regulaatorid.

Neist juhistest on näha, et avalik huvi (*public interest*), avalik-õiguslik teenus, sotsiaalse vastutusega seotud eesmärgid ja mitte-tulunduslikud väärtused on alla jäänud majanduslikele ja konsumeristlikele eesmärkidele. On toimunud selge lähenemine ameerikalikule turumajanduslikule meediapoliitikale.

Kogu regulatsiooni eesmärk on suunatud just Ameerika Ühendriikide majanduslikule edukusele alla jääva Euroopa Liidu konkurentsivõime tõstmisele. Üldised Euroopa Liidu konkurentsivõime tõstmise eesmärgid omavad mitmeid alamtegevusi. Üks neist on soov meediasektori konkurentsivõime tõstmiseks võitluses USA EL turgu massiivselt ründava filmi- ja teletoodanguga. Soov kaitsta Euroopa kultuure ameerikaliku (massi-)kultuuri eest on iseenesestmõistetav, kuid sellega kaasneb ka mitmeid ohte ja vastuolusid. Esimene neist on tingitud vajadusest tugevdada Euroopa meediatööstuse konkurentsivõimet. Praktikas tähendab see suurte üle-euroopaliste rahvusvaheliste meediakontsernide tekke soosimist. Sellega kaasnev meediakontsentratsioon on aga just üks neid probleemseid valdkondi, milles nähakse otsest ohtu pluralismile ja demokraatiale, samuti ka erinevate kultuuride nivelleerumist. (Syvertsen 2003, Wheeler 2004, Harrison ja Woods 2001 jt). Hoolimata Euroopa Parlamendi korduvatest katsetest meediakontsentratsiooni piirata, ei ole see siiki siiani veel õnnestunud (Wheeler 2004).

Kui meediakontsentratsiooni realselt piiravat regulatsiooni ei ole õnnestunud Euroopa Liidul kehtestada, siis Piiriülese televisiooni direktiivi (89/552/EMÜ) ja selle täiendusega³⁹ (97/36/EÜ) kehtestati liikmesriikidele selged kohustused kehtestada televisioonikanalites Euroopa toodangu esitamise miinimumkvoodid. Eesti ringhäälinguseadus viidi direktiiviga vastavusse 2000.aastal tehtud Ringhäälinguseaduse muutmise seadusega⁴⁰.

Avalik-õiguslikku ringhäälingut on Euroopas ajalooliselt peetud osana meedia halduse üldisest mudelist, mille eesmärgiks on ühiskonnale väärtuslike programmide tootmise tagamiseks sekkuda poliitiliste vahenditega meediaturgu (Garnham 1983). Avalik-õigusliku ringhäälingu kui haldusvormi mõistmine aitab vältida tavalist vastandamist kommertsmeedia institutsioonidega. Syvertsen'i (2003) järgi on AÕRi kui haldusvormi peamiseks eesmärgiks tema loomise algusest peale olnud ratsionaalse debati edendamine ning elanikkonna harimine poliitilistel, sotsiaalsetel ja kultuurilistel teemadel. Selline käsitlus ühtib ka Habermas'i avaliku sfääri ideega (Habermas 1964/1979). Syvertsen (1992) kirjeldab avalik-õiguslikku ringhäälingut läbi kolme avaliku halduse tunnuse:

- a) teatud kogu privileege;
- b) loetelu kohustustest, mida avalik-õiguslik ringhääling peab täitma;
- c) ühiskonna poolt määratud või valitud esindajatest koosnev avalik-õigusliku ringhäälingu toimimise jälgimise kontrollstruktuur.

Üheks avalik-õigusliku ringhäälingu privileegiks on teatud vahendite kompleks, mis kaitseb seda turujõudude eest. Reeglina on selline kaitse tagatud läbi (reklaami-) turust sõltumatu rahastamismudeli. Samas on ainult lubamaksudest või riigi eelarvest finantseeritavaid avalik-õiguslikke ringhäälinguid vähe, enamasti on tegemist siiski kahese rahastamismudeliga, kus osa tuludest sõltub siiski otseselt reklaamiturul toimuvast. AÕRi vabastamine kohustusest hankida osa tegevuseks vajalikke finantse, konkureerides erakanalitega reklaamiturul, vähendab konkurentsist tingitud pingeid ning aitab paremini legitimeerida AÕRi osana ühiskonnale vajalikku teenust pakkuvast haldussüsteemist. Privileegide eest võtab AÕR ühiskonna ees täitmiseks rida kultuurilise ja sotsiaalse suunitlusega kohustusi.

McQuail (2000/2004:141) toob välja AÕR järgmised peamised eesmärgid:

- a) *“Universaalne geograafiline katvus (nii ülekande kui ka vastuvõtu osas);*
- b) *mitmekesine programm lähtuvalt kõigist peamistest maitsetest, huvidest ja vajadustest, kogu arvamuste ja veendumuste spektri kajastamine;*
- c) *saated vähemuste jaoks;*
- d) *huvitumine rahvuslikust kultuurist, keelest ja identiteedist;*
- e) *poliitilise süsteemi vajaduste arvestamine; põhimõtteline tasakaalus ja erapooletus konfliktiküsimustes;*
- f) *erineval viisil defineeritud kvaliteedi hoolikas jälgimine.”*

Seoses telekommunikatsioonitehnoloogia kiire arenguga ning vajadusega võimalikult suure turuosa järele, on kommertsringhäälingud samuti jõudnud turgudel peaaegu 100%se katvuseni, kuid see on ka ainukene eesmärk, mis kattub avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkidega. Kuna kõigile McQuail'i toodud kohustustele on ühine suunatus auditooriumile kui kodanikule, mitte aga kui tarbijale, siis on ka mõistetav, miks ülejäänud eesmärkide vabatahtlik täitmine eraringhäälingule huvi ei paku. Samas on ringhäälingupoliitika muutustega mitmed riigid analoogselt avalik-õiguslikule ringhäälingule teatud privileegide eest avaliku huvi täitmise eesmärgil sätestanud sotsiaalseid ja kultuurilisi kohustusi ka eraringhäälingule. Näiteks on Suurbritannia Channel3 ja Channel4, Norra TV2, Rootsi TV4 kohustatud osaliselt täitma samu ülesandeid, mis on pandud ka nende riikide avalik-õiguslikele kanalitele. Eestis on erakanalid Kanal2 ja TV3 saanud riigilt ainsa, kuid olulise privileegina kaitse turul toimimiseks – Eesti ringhäälinguseadus lubab välja anda ainult kaks üleriigilist ringhäälinguluba ning avalik-õiguslik ringhääling ei tohi müüa reklaami. Kohustusi ühiskonna üldise hüve ees on praktiliselt kaks – uudistesaadete kohustuslik minimaalne maht ja omatoodangu osakaal⁴¹.

Erakanalite poolt sotsiaalsete ja kultuuriliste kohustuste täitmine sunnib ka traditsioonilisi, kaua aega monopoolses seisus olnud avalik-õiguslikke ringhäälinguid muutuma majanduslikult ja organisatsiooniliselt efektiivsemalt toimivateks (Yves, Miège 1994).

Kõigis Euroopa riikides toimuva üldise privatiseerimise ja kommertsialiseerumise tagajärjel kasvab erasfääri ja selle huvide mõju jätkuvalt ka Euroopa Liidu regulatsioonisüsteemides (Ward 2003). Peamiseks konflikti kohaks oli/on(?) juba varem viidatud Euroopa Liidu Põhiseaduse Artikli 86 Riigiabist tõlgendamine. Ka Euroopa Kohus on oma lahendite seletustes tõdenud, et tegemist on vastuolu sisaldava sättega (Mortensen 2005). Erasektor nõudis (ja nõuab jätkuvalt) Euroopa Komisjoni sekkumist, et lõpetada väidetav turusituatsiooni kahjulikult moonutava riigiabi väärkasutamine avalik-õiguslike ringhäälingute poolt³⁰.

Vastuseks Euroopa Komisjoni tegevusetuses süüdistavatele erakanalitele esitas Euroopa Komisjon 2001.aastal oma seisukoha⁴². Dokumendis selgitab Komisjon, millised otsused on tema pädevuses ja kuidas tuleb Artiklit 86 avalik-õigusliku ringhäälinguga seoses tõlgendada.

Komisjoni põhiseisukohad on järgmised:

- a) avalik-õiguslike ülesannete defineerimine on liikmesriigi ainupädevuses;
- b) liikmesriikidel tuleb avalik-õiguslikud ülesanded ametlikult defineerida võimalikult täpselt, sh ka ülesanded, mida täidetakse väljaspool traditsioonilise ringhäälingu mõistet (*on-line* meedia jms);
- c) Komisjon saab hinnata mitte avalik-õiguslike ülesannete olemust, vaid ainult seda, kas riigi kehtestatud avalik-õiguslike ülesandeid täidetakse või mitte;
- d) avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks tuleb riigi ja täitja vahel sõlmida vastav leping;
- e) ülesannete (lepingu) täitmist peab jälgima sõltumatu kontrollorgan (*authority*);
- f) kui avalik-õiguslikku ringhäälingut rahastatakse lisaks avalikule (riigi) rahale ehk riigi finantseeringule veel muudest allikatest (nt reklaamist), siis peab selgelt eristama erinevatest finantseerimisallikatest saadud finantside kasutamist. Avalik-õiguslikud ülesanded ja mitte avalik-õiguslikud ülesanded tuleb hoida selgelt lahus, seda nii tegevustes kui ka finantsaruannetes. Rahade kasutamine peab olema läbipaistev ja kontrollitav.
- g) Riigi finantseering ei tohi ületada avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks vajalikke kulusi.

Euroopa Ringhäälingute Liit pidas seda dokumenti oluliseks sammuks avalik-õigusliku ringhäälingu rolli ja ülesannete täpsemal formuleerimisel⁴³.

See Euroopa Komisjoni seisukoht on vastuseks ka küsimusele, kas avalik-õiguslik ringhääling tohib või ei tohi tegutseda väljaspool traditsioonilist ringhäälingut – selle otsuse tegemine on iga liikmesriigi seadusandja pädevuses. Euroopa Liidu liikmesriikide praktika on selles küsimuses erinev. Näiteks mõnedes Saksamaa liidumaades on avalik-õiguslikel ringhäälingutel keelatud pakkuda *on-line* teenuseid, Suurbritannias on aga BBC üheks kohustuseks just *on-line* meedia kui uue aja meediumi võimalikult laialdane kasutuselevõtt BBC saadete-teenuste tutvustamiseks ja pakkimiseks. Samas on Saksamaal mõnel liidumaal (sh Berliinis) juba täiesti üle mindud digitaalplatvormile, teistes riikides (näiteks Eesti) alles käib diskussioon teemal, millal ning kuidas digitaalringhääling kasutusele võtta ja kas ning millises ulatuses avalik-õiguslik ringhääling peab digitaalplatvormil esindatud olema. Mais 2005 esitas Euroopa Komisjon Kommunikatsiooni, milles seatakse liikmesriikidele eesmärgiks minna digitaalplatvormile üle aastaks 2010 ja hiljemalt aastaks 2012 analoogringhääling sulgeda⁴⁴.

Olulise pretsedendi riigiabi artikli 87 tõlgendamisel lõi Euroopa Kohus transpordifirma Altmark'i juhtumi lahendiga. Kohus otsustas, et avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks kulude katteks tehtud avalik (riiklik) finantseering ei kuulu riigiabi alla⁴⁵. Altmarki pretsedenist lähtuvalt ei loeta nüüd ka avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannete kohustuslikuks täitmiseks eraldatud avalikke vahendeid riigiabiks. Küll aga kuuluvad riigiabi alla need finantseraldised, mis ületavad avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks vajalikke kulusi ja ka mitte avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks eraldatud finantsid.

Hoolimata Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu ametlikest seisukohtadest ei ole vaidlused avalik-õigusliku ringhäälingu rolli üle sugugi vaibunud. Eraringhäälingud näevad avalik-õiguslikus ringhäälingus jätkuvalt otsest konkurenti auditooriumile, samuti näevad avalik-õiguslike ringhäälingute uutes meediatoodetes konkurentsi ka era-õiguslikud interneti teenuste pakkujad. Radikaalsemad avalik-õigusliku ringhäälingu vastased peavad ka avalik-õigusliku ringhäälingu poolt digitaaltelevisiooni- ja läbi selle avanevate võimaluste kasutamist ebaausaks konkurentsiks³⁰.

Mooney (2004) toob välja kolm valdkonda, mis tänu erasektori tugevnemisele on muutnud avalik-õigusliku ringhäälingu rolli ebamääraseks:

- a) kas avalik-õiguslikul ringhäälingul lubatakse laiendada oma tegevust ka väljaspoole traditsioonilisi tehnoloogiaid ja traditsioonilisi programmiprofiile ja edastuskanaleid;
- b) kas peab säilima avalik-õiguslikku ringhäälingut kui eralist kultuuri, sotsiaal- ja haridusinstituutsiooni käsitlev seadusandlus või jääb alles ainult konkurentsiseadus;
- c) kas avalik-õigusliku ringhäälingu jaoks on vaja eraldi instituutsiooni või saab avalik-õigusliku teenuse osutamise kohustuse erakanalite vahel ära jagada?

Kuna, nagu juba öeldud, on avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannete täpne defineerimine iga riigi seadusandja pädevuses, siis on juba esitatud kahtlusi (Mooney 2004, Jakubowicz 2003), et erasektori *lobby* tulemusel võidakse ringhäälingu seadusandlust nii muuta, et avalik-õigusliku ringhäälingu roll digitaalses ringhäälingus väheneb või kaob üldse. Jakubowicz (2003) kirjeldab üheksat avalik-õigusliku ringhäälingu digitaaltehnoloogiale ülemineku võimalikku mudelit, kuid kuna avalik-õigusliku ringhäälingu üleminek digitaalplatvormile vajab eraldiseisvat uuringut, siis jätan need siin täpsemalt kirjeldamata.

Mooney (2004:16) väidab, et avalik-õiguslik ringhääling on sügavas identiteedi kriisis. Mooney ja teiste analüütikute (Nissen, Jakubowicz jt) poolt toodud kriisi põhjused võib kokku võtta kolme gruppi.

Esimesteks kriisi põhjusteks on asjaolud, et avalik-õigusliku ringhäälingu algusaastate ja õitsenguajaga võrreldes on muutunud ühiskonna sotsiaalsed ja kultuurilised tingimused. Samuti on väga palju muutunud tehnoloogia. Langenud on üks avalik-õigusliku ringhäälingu alustalasid – piiratud sagedusressurss. Tänapäeva kaabel-, satelliit- ja digitaallevi võimaldavad edastada praktiliselt piiramatu arvu kanaleid. Muutunud on ka ühiskonna üldised ootused: vaba turg ning konkurents domineerivad, riigi sekkumist peetakse üldiselt negatiivseks. Ka auditoorium ja tema ootused on muutunud.

Teiseks kriisi põhjuseks on avalik-õigusliku ringhäälingu monopoolse rolli kadumine (demonopoliseerimine). Kadunud on avalik-õigusliku ringhäälingu

monopoolne õigus auditooriumile ja kadumas on ka monopoolne õigus avalik-õiguslikule sisule. Suurtel turgudel toimuvate kommertskanalite paljususe tõttu kaetakse tekkinud nishikanalitega ka sellised saadete valdkonnad, mis varem “kuulusid” avalik-õiguslikule ringhäälingule. Samal ajal on reklaamirahast sõltuvad avalik-õiguslikud ringhäälingud sunnitud võitlema kommertskanalitega samade programmidega sama auditooriumi pärast.

Kolmandaks on järjest enam turgude librealiseerimist ning vaba konkurentsi toetavad valitsused järele andmas kommertskanalite survele ning seetõttu on kadumas avalik-õiguslikult ringhäälingult riigi meediapoliitiline tugi ja pikaajalise eksistentsi kindlus.

Üheks märgiks turujõudude domineerimisest on Piiriülese direktiivi muutmise protsess, mille tulemusel Euroopa Komisjon planeerib tunduvalt leevendada reklaami esitamist ja reklaami programmist eraldamisega seotud tingimusi. 30.-31.mail 2005 toimunud Luksembourgi seminaril (Reding 2005) esitatud seisukohtade järgi teeb Komisjon direktiivi muutmiseks järgmised ettepanekud:

- a) lubada telesaadetes toodete esitlust (*product placement*);
- b) asendada reklaami ja saadete lahususe nõue reklaami indentifitseerimise nõudega;
- c) tuua lisaks reklaami mõistele sisse kaubandusliku kommunikatsiooni (*commercial communication*) mõiste, mis lubaks nn ärilist (kaubanduslikku) informatsiooni edastada ka väljaspool tavalisi reklaamiblokke;
- d) *commercial communication* ei alluks traditsioonilise reklaami mahu piirangutele (st kaubanduslik kommunikatsioon ei lähe reklaamile kehtiva piirangu – 12 minutit tunnis – arvestusse).

Euroopa Komisjon esitab Piiriülese direktiivi muutmise ametliku ettepaneku 2005.aasta septembris.

Ei saa üldistada, et avalik-õigusliku ringhäälingu kriis on kõigi riikide ühiseks tunnuseks, kuid samas tuleb nõustuda, et eelpool toodud kolm muutuste gruppi on avalik-õigusliku ringhäälingu rolli tugevasti muutnud ning esitanud nõude selle rolli uueks defineerimiseks.

3. AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU RAHASTAMINE KUI LEGITIMATSIOONI PROOVIKVI

3.1 Avalik-õigusliku ringhäälingu rolli defineerimine

Audio-visuaalse sektori, informatsiooni-, kommunikatsiooni- ja kultuuripoliitika eurovolinik on öelnud: “What is public service? I don't know, though it is very important to answer the question (Blumler 1993).” (“Mis on avalik teenus? Ma ei tea, ometigi on sellele küsimusele vastamine väga oluline (autori tõlge).”)

Avalik-õigusliku ringhäälingu algusperioodil on sõnastatud avalik-õigusliku missiooni kui ülesannet informeerida, harida ja lahutada meelt. Reith (1924) toonitas lisaks veel avalik-õigusliku ringhäälingu erapooletust ja sõltumatust valitsusest.

Kõige üldisemalt on avalik-õiguslikku ringhäälingut kirjeldatud kui ringhäälingut, mille eesmärgiks on läbi informeerimise aidata kaasa ühiskonna edendamisele⁴⁶.

McQuail (2004:440) annab AÕRi mõistele järgmise seletuse:

“Avalik-õiguslik ringhääling /.../(ringhääling), mida rahastatakse avalikult ja mis toimib kasumi mittetaotlemise põhimõttel, et vastata kõigi kodanike mitmesugustele avaliku kommunikatsiooni vajadustele /.../, (mis) hõlmavad universaalset teenuse pakkumist, teatavate vähemuste erivajaduste arvestamist, teatavat liiki haridussaadeteid, demokraatliku poliitilise süsteemi toetamist avatud ja mitmekesise juurdepääsu võimaldamise kaudu meediale, samuti poliitilistele erivajadustele vastavat kindlate reeglite kohast tegevust valimiste eel ning valitsuse ja parlamendi tegevuse tutvustamisel.”

Shein (1996/2002:91) defineerib avalik-õiguslikku ringhäälinguorganisatsiooni järgmiselt:

AÕR on “seadusega moodustatud avalik-õiguslik või eraõiguslik juriidiline isik, kes on kohustatud osutama (enamasti rahvusliku tasandi ja tähtsusega) avalikku teenust kindlaksmääratud auditooriumil. Avaliku teenuse osutamine tähendab kohustusi luua ja edastada mitmekesist ja tasakaalustatud programmi kõigile elanikkonna gruppidele, sealhulgas õiglast osa eri- ja vähemusgruppidele, sõltumata sellest, milline on vähemuse osa teenuse eest tasumisel, samuti täieliku toimetuskontrolli omatoodangu ja tellitud programmi üle, mis peab moodustama olulise osa edastatavast programmist”.

Eesti Nõukogude Entsüklopeedia vastavalt tollel ajal valitsenud ideoloogiale avalik-õigusliku ringhäälingu mõistet üldse ei sisalda.

Üheksakümnendate keskpaiga üks lihtsamaid avalik-õigusliku ringhäälingu olemuse seletusi põhines ainult nn tasuta juurdepääsu kriteeriumil: avalik-õiguslik ringhääling on raadio- ja teleprogrammid, mis, erinevalt tasulistest satelliit- ja kaabeltelevisioonikanalitest, on kõigile kättesaadavad (Stevenson 1997). Tänapäevaks on see definitsioon vananenud, sest ka palju satelliit- ja kaabelelevisiooni kanaleid on vaatajatele tasuta kättesaadavad.

Tasuta kättesaadavuse järel on teiseks üldiselt tunnustatud avalik-õigusliku ringhäälingu tunnuseks geograafiline katvus – avalik-õiguslik ringhääling peab olema kättesaadav kogu riigi elanikkonnale. Selles tingimuses on erandeid üksikute, ainult piiratud leviga programmide lõikes (nt Eesti Raadio programm Raadio Tallinn, BBC Channel 5 jt). Ka seoses üleminekuga digitaalplatvormile ei ole geograafiline katvus üleminekuperioodi alguses 100% tagatud, vaid selleni jõutakse alles mitme aasta jooksul. Siiski kaotab geograafilise katvuse kriteerium kiiresti arenevas infoühiskonnas oma erisuse. Vaatajatele tasuta nähtavad satelliitprogrammid – nii era kui ka avalik-õiguslikud – ei kata enam mitte üksikute rahvusriikide territooriumeid, vaid levivad üle maailmajagude.

Kui juurdepääsu kriteeriumil põhinev erinevus avalik-õigusliku ja eraringhäälingu vahel on olulisust kaotamas, siis jätkuvalt erineb avalik-õiguslik ringhääling eraringhäälingust oluliselt rahastamismudelite poolest.

Maailmas on kolm suuremat avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise mudelit. Esimene on nn Euroopa mudel, kus avalik-õiguslikud ringhäälingud omavad ühiskonnas avaliku huvi seisukohast olulist rolli ning nende rahastamine toimub läbi avaliku raha (*public funding*). Kõige “puhtama” Euroopa mudeli alusel töötavad BBC ning Rootsi Sveriges Television ja Sveriges Radio. Nende institutsioonide rahastamine toimub ainult läbi lubamaksude ning nad ei edasta reklaami. Paljudes Euroopa riikides on kasutusel nn kahese finantseerimise mudel, kus lisaks lubamaksudele või riigieelarve kaudu toimuvale finantseerimisele on oluliseks tuluallikaks ka reklaamimüük. Samas kätkeb kahene finantseerimine endas ohtu avalik-õigusliku ringhäälingu olemuslikule nõudele olla sõltumatu – sõltumatu ka reklaamiandjatest. Sõltumatus poliitilistest parteidest ja valitsuse päevapoliitikast ning vastutuse kandmine vaatajate ees on avalik-õigusliku ringhäälingu tunnuseks rahastamisviisist olenemata.

Briti Rahvaste Ühenduse maades Austraalias, Uus-Meremaal ja Kanadas avalik-õiguslikud ringhäälingud jäljendavad suuresti BBC eeskujut, kuid nende rahastamise alused on erinevad. Australian Broadcasting Corporation (ABC) on rahastatud tervenisti valitsuse poolt määratud toetusest (*grant-in-aid*). Austraalia teine avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon Special Broadcasting Service (SBS) saab lisaks valitsuse toetusele osa tuludest ka limiteeritud õigusest müüa reklaami ja sponsorlust.

Austraaliaga analoogsed avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamismudelid on kasutusel ka enamuses Ida-Euroopa riikides, sh ka Eestis ja teistes Baltimaades.

Oma loomise ajal BBCi eeskujust lähtunud Uus-Meremaa avalik-õiguslik ringhääling Broadcasting Corporation of New Zealand jagati 1989.aasta reformi käigus kaheks riiklikuks firmaks: Television New Zealand (TVNZ) ja Radio New Zealand (RNZ). RNZ on reklaamivaba, TVNZ pidi olulise osa oma kuludest katma reklaamimüügi tuludega. Riikliku toetuse vähendamine sundis telejaama järjest rohkem pöörama tähelepanu reklaamiandajate huvide täitmisele, mis viis kiiresti programmi kommertsialiseerumisele. See suund aga ei rahuldanud ei poliitikut ega ka televaatajaid. Comrie ja Fountaine (2005) leiavad, et Uus-Meremaal juhtus täpselt see,

mida Berstein (1992:12) nimetas “the growth of idiot culture” (“idiodikultuuri kasv” (autori tõlge)). Rahulolematu kommertsialiseerunud TVNZ üle muutus lõpuks nii suureks, et 1999.aastal valimised võitnud Tööpartei eesmärgiks oli muuta TVNZ taas avalik-õiguslikuks telekanaliks. 2001.aastal võttis Uus-Meremaa parlament vastu vastava seaduse. Television New Zealand Charter’i alusel jäi reklaam TVNZi küll alles, kuid tänu oluliselt suurenenud riiklikule finantseeringule ning täpsustatud kohustusele on TVNZ taas ka sisuliselt muutunud kodanike avaliku huvi nimel tegutsevaks organisatsiooniks (Mooney 2004).

Ameerika Ühendriikides on avalik-õiguslik ringhääling marginaalse tähenduse ja vaatajaskonnaga meedium, mille rahastamine toimub läbi vabatahtlike annetuste ning sponsorite toetuste. Algul reklaamivabana toiminuna on piiratud ressursside sunnil avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamiseks USAs hakatud järjest rohkem otsima võimalusi, et läbi sponsorteadete esitamise ka reklaamiandjates huvi tekitada (Loomis 2001, Hoynes & Corteau 2001).

Ladina-Ameerikas, Lähis- ja Kaug-Idas ei ole euroopalikku avalik-õiguslikku ringhäälingut, vaid peamiselt on tegemist valitsevate (poliitiliste) jõudude otsese kontrolli all olevate ning nende poolt rahastatavate ringhäälingukanalitega. Analoogsed riigivalitsejate huvides ja alluvuses tegutsevad ringhäälinguorganisatsioonid on säilinud Euroopa riikidest Bosnia-Hertsegovinas, Kosovos, Venemaal, Valgevenes ja kõigis Kesk-Aasia riikides.

Kõige olulisem erinevus avalik-õigusliku ja eraringhäälingu vahel on aga nende institutsioonide tegevuse eesmärkides.

Euroopa Liidu Amsterdami protokoll⁴⁷ sätestab, et avalik-õigusliku ringhäälingu defineerimisel tuleb liikmesriikidel lähtuda demokraatia tagamise ning ühiskonna (*societal*) ja kultuuri pluralismi vajaduse eeldustest. Seda tingimust loetakse avalik-õigusliku ringhäälingu definitsiooniks laiemas mõttes.

Avalik-õigusliku ringhäälingu kriitikuna väidab Jacka (2003), et tänases postmodernistlikus (pea) lõpmatu arvu meediakanalitega ühiskonnas pole enam traditsioonilist avalikkust ega ka üldist hüve taganud demokraatiat, vaid viidates Tracey’le (1998) on avalikkus asendunud omavaheliste seosteta killustunud huvide ja vajadustega hõimudega. Koos demokraatia olemuse olulise muutuse või isegi

kadumisega, on kadunud ka tsentraalse, üldise avalik-õigusliku ringhäälingu eksistentsi kaitsjate üks peamisi argumente – vajadus kaitsta demokraatiat.

Kitsama avalik-õigusliku ringhäälingu määratlus lähtub ainult ühest lähtekohast – kultuuripoliitikast, mille järgi avalik-õigusliku ülesande täitmist jälgitakse konkreetsete saadete tasandil.

Soome ringhäälingukompanii YLE leiab, et avalik-õigusliku ringhäälingu ülesanded tuleb defineerida laiemas mõistes. Seda eelkõige just väiksemate rahvusriikide jaoks, kus reklaamiturg ei ole piisavalt suur, et katta erakanalitele laiaulatusliku, kõrge kvaliteediga ja mitmekülsete programmide pakkumisega seotud kulutusi. Laiema definitsiooni kasutamine tuleneb eelkõige just vajadusest tegutseda avaliku huvi nimel⁴⁸.

Avalik-õigusliku ringhäälingu rolli defineerimine on eri riikides läbi aegade elavat diskussiooni põhjustanud. Näiteks moodustas avalik-õiguslikku ringhäälingusse ülimalt kriitiliselt suhtunud Margaret Thatcher 1985.aastal BBC rolli ja finantseerimise uurimiseks nn Peacock'i Komitee (Peacock Committee). Komitee peamiseks ülesandeks oli hinnata erinevaid võimalusi BBC finantseerimiseks, BBC tegevuse eesmärgipärasust ja efektiivsust ning teha ettepanekuid BBC edasise arengu kohta. Komitee raport valmis 1986.aastal⁴⁹.

Võimalike BBC rahastamismudelitena analüüsis komitee rahastamist läbi maksu või sponsorluse ja reklaamimüügi või läbi lubamaksude. Thatcher'i valitsus soovis leida võimalust loamaksu kaotamiseks, kuid komitee lõppsoovitus oli siiski jätkata olemasoleva loamaksu süsteemiga kui “the least worst way of funding the BBC (UK 1999).”(“Kõige vähem halvem viis BBCi finantseerimiseks (autori tõlge).”)

Samale tulemusele jäi ka Peacock'i Komitee raportit 1999.aastal uuesti üle vaadanud Davies'e Komitee⁵⁰.

Peacock'i Komitee muud ettepanekud olid BBC Radio 1 ja Radio 2 privatiseerimine, saatetundide mahu suurendamine, sõltumatutelt tootjatelt ostetava toodangu miinimumkvootide kehtestamine, ITV ringhäälingujaamde lubade müük oksjonil, kaabel- ja satelliitlevi keeldude tühistamine. Raporti tulemuseks oli BBC Charter'i uuendamine, loamaksuga jätkamine, BBC töötajate arvu vähendamine, efektiivsuse tõus, öised saated (*night-time broadcasting*), sõltumatu tootmissektori kasv, ITV ja satelliitringhäälingu deregulatsioon.

Peacock'i Komitee koostas ka loetelu tunnustest, mis teevad ringhäälingust avalik-õigusliku ringhäälingu:

- a) geograafiline universaalsus (*geographic universality*): programmid peavad olema kättesaadavad üle kogu maa;
- b) kõigi huvide ja maitsete teenindamine (*catering for all interests and tastes*);
- c) vähemuste huvide rahuldamine (*catering for minorities*);
- d) rahvusliku ja ühiskonna identiteedi eest hoolimine (*concern for national identity and community*);
- e) sõltumatus valitusest ja varjatud huvidest (*detachment from vested interests and government*);
- f) rahastamine otse kasutajate poolt;
- g) keskendumine kvaliteetsele programmile;
- h) programmitegijate eneseregulatsioonile toetuv liberaliseerumine – seaduste asemel juhised (*guidelines*).

Murdock (1989/1997:95) toob välja avalik-õigusliku ringhäälingu neli demokraatia ja kultuuri arendamise keskset "lubadust":

- a) vaba väljenduse ja avaliku debati potentsiaalne ruum, mida võimaldab avalik-õigusliku ringhäälingu suhteline ja jätkuvalt ohustatud kaugus erakapitali ja valitsuse mõjust;
- b) ligipääs sellele väljenduse ja debati ruumile on võimaldatud kõikidele ilma lisatasudeta teenuste eest;
- c) areen, kus saab arutada erinevaid seisukohti ja kus jõutakse üldise heaolu esialgsele mõistmisele, sest avalik-õiguslik ringhääling sisaldab endas erinevate programmide ühtse voona hulka kogemusi, perspektiive ja argumente;
- d) avalik-õiguslik ringhääling pöörduv publiku kui kodaniku, mitte kui tarbija poole.

Suurbritannia kultuuri, meedia ja spordi küsimuste riigisekretär Chris Smith (Thomas 1999) sõnastas avalik-õigusliku BBCi ülesanded järgmiselt:

- a) olema kui kvaliteeditähis, mis tõstaks kõiki standardeid;

- b) pakkuma kõikidele midagi, tehes hea populaarseks ja populaarse heaks;
- c) informeerima, harima ja meelt lahutama, laiendades inimeste silmaringi uue ja innovatiivse programmiga;
- d) töötama tõhusalt ja efektiivselt ning pakkuma litsentsitasu maksjatele nende raha eest väärilist kaupa;
- e) stimuleerima, toetama ja peegeldama Ühendkuningriigi kultuurilise aktiivsuse mitmekesisust kui rahva kultuuri hääl.

Smith'i poolt sõnastatud ülesanded laiendas Thomas (1999) kogu Suurbritannia meediapoliitikale:

- a) kvaliteet – kultuuripoliitika (sh juurdepääs kunstile, kodumaise ja sõltumatu filmitoodangu propageerimine) ja tundlike programmitüüpide (uudised, lasteprogrammid, kõrge kvaliteediga draama) kaitse;
- b) täpsus ja erapooletus – usaldusväärsed ja usaldatavad uudised, harimine ja informatsioon avalikkusele kui panus riiklikusse poliitilisse debatti;
- c) paljusus ja mitmekesisus – nappide avalike vahendite paigutamine võimalikult laia tegevuste ringi ja erinevat tüüpi sisu pakkumine ühiskonna kõikidele gruppidele;
- d) juurdepääs – universaalne taskukohane (*affordable*) juurdepääs põhilistele teenustele, mis pakuvad kõrget kvaliteeti, täpseid (*accurate*) uudiseid ja mitmekesist sisu;
- e) maitsekus ja sündsus – tarbija kaitsmine mõjutava meediumi eest, sh laste kaitse kahjuliku materjali eest;
- f) rahvusvaheline konkurentsivõime – tööstusliku poliitika eesmärk edendada rahvusvahelise tehnika, sisu ja võrgustiku turgude (*network markets*) arengut ning kasvu.

Eelpool toodud kolm loetelu avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannetest on oma põhiideedelt kattuvad McQuail poolt sõnastatud avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannetega (McQuail 2000/2004). Küll aga on täiesti uus aspekt Thomas'e poolt Briti meediale (sh ka avalik-õiguslikule ringhäälingule) pandud kohustus konkureerida rahvusvahelistel turgudel. See lisaülesanne haakub otseselt Euroopa Liidu

rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmise eesmärgiga. Seega saab väita, et Euroopa Liidu eesmärk konkureerida maailmaturul (eelkõige Ameerika Ühendriikidega) on saamas üldtunnustatud ülesandeks ka ringhäälingu tasandil. Eesti meedia (sh avalik-õigusliku ringhäälingu) rahvusvaheline konkurentsivõime ei ole (siiani veel?) ametlikul tasandil käsitletult pälvinud.

Nagu peatükis 2.1 kirjeldatud, on avalik-õiguslik ringhääling Euroopas kujunenud välja stabiilse ja pika arenguga demokraatiates. Eelmise sajandi lõpukümnendil totalitaar-režiimist vabanenud riikidel on kultuurilise traditsiooni puudumise tõttu olnud avalik-õigusliku ringhäälingu loomine raskendatud. Nendes riikides on eelkõige tegeletud turumajandusele üleminekuga ning kodaniku-ühiskonnale ja avaliku huvi ülesanded on jäänud tahaplaanile (Jakubowicz, Lauristin, Offe, Shein, Vihalemm jt). Avalik-õigusliku ringhäälingumudeli “istutamine” nendes ühiskondadesse on osutunud pikaajaliseks protsessiks. Kiiremini on omaks võetud liberaalsele turumajandusele sobivad eraringhäälingu toimimismudelid.

3.2 Võitlus avalik-õiguslike ringhäälingute rahastamismudelite ümber

Avalik-õigusliku ringhäälingu üks peamisi tunnuseid on tema (otsene) rahastamine nn rahva rahast. Kõige otsesem selline rahastusviis on riigi elanikelt kogutav lubamaks televiisorite ja/või raadiovastuvõtjate omamise eest. Lubamaks on kasutusel kõigis Skandinaaviamaades ja enamuses Lääne-Euroopa riikides. Lubamaksu kehtestamise ajalooline põhjus peitub nn “*free rider*’i” probleemides. *Free rider* ehk tasuta levi läbi õhu oli ringhäälingu algusaegadel ainuke ringhäälingu sisu tehniline edastamise viis. Kuna edastus toimus vabalt läbi õhu, siis ei olnud võimalik edastuskanali või konkreetset edastatava sisu eest tasu küsida. Seepärast oli loomulik, et ringhäälingu “tarbimise” eest hakati tasu koguma vastavaid seadmeid omavatelt kodanikelt. Alles mõnikümmend aastat tagasi tekkisid kasutajatelt tasu kogumist võimaldavad ringhäälingu signaali vastuvõtu kodeerimise-dekodeerimise mehhanismid (krüpteerimine) ja kinnised edastuskanalid (nt kaabel-tv). Raadioaparaatide ja hiljem telerite massilise levikuga XX sajandi teises pooles kujunes vastuvõtjate lubamaks üldlevinuks. Euroopa heaoluühiskonnad aktsepteerivad ringhäälingu teenuseid kui

üldist hüve ja ühiskonna liikmed on nõus solidaarselt kandma üldise hüvega seotud kulutusi. Reeglina on lubamaksude suurus riikide parlamentide poolt pikaks perioodiks (5-10 aastat) kehtestatud ning lubamaksu suurus sõltub ainult inflatsiooni- või elukallidusindeksi muutumisest. Hoolimata lubamaksu toimimise pikast kultuurilisest konsensuslikust ajaloost, ei saa öelda, et kõik ühiskonna liikmed selle traditsiooni jätkumisega tänapäeval nõus oleks. Diskussioon lubamaksu olemuse ja suuruse üle on järjest aktiivsemalt kerkinud üles paljudes Euroopa riikides. Erakanalite tulekuga on tekkinud kaks peamist olemasolevaid lubamaksusüsteeme kritiseerivat suunda.

Esimese moodustavad rahulolematud kodanikud, kes väidavad, et nad vaatavad-kuulavad ainult kommertskanaleid ja nad ei taha rahastada avalikku teenust, mida nad ise ei kasuta. Ainult kommertskanalite pakutavat tarbivad inimesed on ise muutunud kommertskanalite poolt reklaamiandjatele müüdavaks kaubaks. Baudillard'i (1998) järgi on tegemist kodaniku (*citizen*) asendumises tarbijaga (*consumer*).

Teise lubamaksude kritiseerijate grupi moodustavad kommertsringhäälingud, kes väidavad, et ka nemad osutavad (teatud osas) avalikku-teenust ning seetõttu tuleb kogutud raha ka nendega jagada. Mõnedes riikides taoline süsteem toimib ning lubamaksust toetatakse teatud määral ka erakanaleid (Taani, UK).

Otsese lubamaksu kõrval on avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamiseks kasutatud ka raha kogumist koos mõne muu maksuga. Näiteks Portugalis rahastatakse avalik-õiguslikku raadiot läbi elektriaktsiisile lisatud 0,5%i suuruse raadiomaksu.

Teine olulisem avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamismudel baseerub samuti "rahva rahal". Kodanikelt otseselt avalik-õigusliku ringhäälingu jaoks maksude kogumise asemel toimub rahastamine läbi riigieelarve. Riigieelarvelise rahastamise praktika jaguneb peamiselt kaheks olulisemaks mudeliks. Arenenumates demokraatiates (nt Holland) on riigieelarvelise toetuse suurus pikaks perioodiks fikseeritud. Vähem arenenud Ida-Euroopa riikides on avalik-õiguslikule ringhäälingule tehtavad eraldised iga-aastaste poliitiliste eelarvedebattide teemaks. Otsene sõltuvus poliitikute iga-aastastest rahastamise prioriteetide otsusest seab kahtluse alla avalik-õigusliku ringhäälingu ühe peamise tunnuse – sõltumatuse. Ka eesti poliitikud on Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio riigieelarve eraldise suuruse määramise diskussioonides eraviisiliselt korduvalt mõista andnud, et tahe rahastada institutsiooni, mis neid

kritiseerib, ei ole nii suur, kui on tahe rahastada poliitiliselt “korrektset” asutust või valdkondi, mis valimistel paremini valijate hääli toovad.

Vähendamaks taolisest olukorrast tingitud ebakindlust, on erinevates riikides välja pakutud mitmeid pikaks ajaks ette määratud rahastamise arvutamise skeeme ja valemeid. Näiteks rahastamise sidumine teleperekondade arvuga (Shein 2004), protsendina käibemaksu tuludest jms. Kui Portugali avalik-õigusliku raadio rahastamine välja arvata, siis ei ole ükski sellistest ettepanekutest veel reaalselt rakendust leidnud. Teoreetiliselt oli Läti selle rakenduse kehtestamisele kõige lähemal 2005.aasta kevadel, kui Seimis oli ettevalmistamisel uue ringhäälinguseaduse projekt, millega kavatseti kehtestada Läti avalik-õigusliku ringhäälingu iga-aastase riigieelarvelise rahaeraldise suuruseks 0,73% riigieelarvest (Holsteins 2005). Läti Rahandusministeeriumi jäiga vastuseisu tõttu see projekt mais 2005 peatati. Rahandusministeeriumi vastuseisu põhjus on lätlastel sama, mis on kõlanud aastate jooksul ka Eestis – mingi valdkonna rahastamise sidumine riigieelarvega väljaspool Rahandusministeeriumi iga-aastast otsustuspädevust vähendab Rahandusministeeriumi võimalusi eelarve kujundamiseks.

Kolmas avalik-õigusliku ringhäälingu osalise rahastamise allikas on kommertsringhäälingute poolt makstavad litsentsimaksud. Otseselt toimub selline mudel nt Soomes, tinglikult ka Eestis, kuigi *de jure* seost erakanalite litsentsimaksude ja avalik-õigusliku ringhäälingu riikliku rahastamise suuruse vahel meil seadustes fikseeritud ei ole.

Neljas avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimise allikas on reklaam (sh *product placement*) ja sponsorlus. Euroopas on domineerivaks avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise kaksik-mudel, kus lisaks lubamaksudest saadavatele finantsidele on avalik-õiguslikul ringhäälingul teatud piirangutega müüa ka reklaami ja sponsorlust. CSA⁵¹ (La television publique en Europe 1998) on toonud välja kaks avalik-õigusliku ringhäälingu mudelit – anglosaksi ja ladina. Anglosaksi mudelit iseloomustab avalik-õigusliku ringhäälingu pikaajaline piisav ja stabiilne rahastamine ning suur poliitiline sõltumatus (Suurbritannia, Saksamaa jt). Ladina mudeli puhul on tunnusteks ebastabiilne ja ebapiisav rahastamine ning sõltuvus poliitilistest jõududest (Itaalia, Hispaania jt). Kui vaadata neid mudeleid rahastamissüsteemide järgi, siis on

modelite vahel oluline erinevus. Ladina mudeli riikide avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise tunnuseks on reklaamitulude täielik puudumine või reklaamimüügi ranged piirangud, teise mudeli riikide puhul aga moodustavad reklaamitulud väga olulise osa avalik-õigusliku ringhäälingu eelarvest. Sõltumine reklaamirahast ja ebapiisav riiklik rahastamine ongi poliitilise sõltuvuse tekkimise soodustajateks. Nii nagu lubamakski on ka reklaamirahade kaasamine avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuse rahastamiseks kommertsringhäälingute jaoks probleemne valdkond⁵². Erasektori mõju kapitalistlike riikide meediapoliitikale on tugev ning sellest tulenevat mõju Euroopa Liidu meediapoliitikale kirjeldas 2.peatükk.

Kui avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamine toimub kodanike kui ühiskonna liikmete solidaarsel käitumisel, siis eraringhäälingute rahastamise mudel on liikumas isikliku tarbimise maksustamisele. Järjest rohkem tekib uusi kaabel- ja satelliidikanaleid, mille tulude oluliseks osaks on tarbijate poolt tarbimise eest makstud tasud (*pay per view*)⁵³. Avalik-õigusliku ringhäälingu olemusest – tasuta kättesaadavus kõigile – tingituna ei ole tasulised teenused avalik-õigusliku teenuse rahastamiseks laiemalt võimalikud. Kui avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon taolisi teenuseid (nt lisateenused digitaalplatvormil) pakub, siis tuleb vastavalt Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu suunistele tasuliste teenuste eelarved hoida lahus avalik-õiguslike teenuste jaoks (riiklikult) eraldatud vahenditest. Kogu tasuline (kommerts-) tegevus peab alluma samadele vabaturu reeglitele, nagu need kehtivad samu teenuseid pakkuvatele eraringhäälingutele^{54 55}.

Aastatel 1992-2004 on erinevad erakanalid esitanud Euroopa Komisjonile ja Euroopa Kohtule 15 suuremat kaebust avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide rahastamise (riigiabi) või nende tegevuste vastu⁵⁶. Tänapäevaseks lahenduse saanud kaebustest pole ükski lõppenud hageja võiduga. Esimeseks osaliselt hageja kasuks lahenenud koosluseks oli hagi Taani avalik-õigusliku Danish Radio (DR) vastu, kus kohus otsustas, et DR tasulistele internetiteenustele ei laiene avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks antud finantsvahendite kasutamise õigus (Wiedemann 2004) ning DR tohib neid teenuseid osutada ainult järgides vabaturu konkurentsi tingimusi. Varem on Komisjon kaebuste tagasilükkamisega loonud olulised pretsedendid teemakanalite ja digitaaltehnoloogia osas (BBC 24, BBC haridus- ja õppeinfo internetis). Komisjon

otsustas, et edastusplatvormi muutus (analoog->digitaal) ei muuda avalik-õigusliku teenuse olemust. Samuti oli oluline ZDF-i Media Park'i loomise rahastumudeli heakskiitmine komisjoni poolt²⁸.

2004.aastal esitas Euroopa Komisjoni Konkurentsi Peadirektoriaadi telekomi sektori riigiabi eest vastutav osakond selgitused (Depypere 2004), kuidas Komisjon tõlgendab avalik-õiguslike teenuste osutamist väljaspool traditsioonilist ringhäälingut. Ühest küljest rõhutatakse avalik-õigusliku ringhäälingu olulisust ühiskonna demokraatlike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamisel, kuid teiselt poolt hoiatatakse, et avalik-õigusliku teenuse definitsiooniga toimub '*creep mission*'. *Creep mission*'i all mõistab osakond avalik-õiguslike teenuste definitsiooni võimalikult laia tõlgendust, mis võib viia avalik-õigusliku teenuse osutamise kulud väga kõrgele. Nagu kogu meediatööstuses, toimib ka avalik-õigusliku ringhäälingu puhul nii vertikaalne kui ka horisontaalne integratsioon. Toimib COPE paradigma – (*Create Once – Publish Everywhere*). Kui mingi toode on juba tavaringhäälingu jaoks loodud, siis selle levitamine muudes kanalites on väikeste kulude tõttu majanduslikult otstarbekas. Samal ajal täidetakse avalik-õigusliku teenuse ülesannet lisaks tavaringhäälingu kanalitele ka läbi muude meediate – eelkõige läbi interneti. Valmis toote levitamisel kehtib null marginaali kulude (*zero marginal cost*) reegel – kui toote loomise kulud on kantud tavaringhäälingu poolt, siis toote levitamine ei maksa enam midagi (*on-line* uudised) või maksab võrreldes toote loomisega väga vähe (CD, DVD, raamat). Siit ka konflikt eratrüki- ja filmitööstusega. Viimastel aastatel ongi saanud Euroopa Komisjon kaebusi avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuse peale enam mitte niivõrd kommertsringhäälingutelt, vaid just uue meedia, filmitööstuse ja kirjastuse firmadelt. Taoliste kaebuste lahendamisel lähtub Komisjon kolmest põhidokumendist – Amsterdami protokollist⁵⁷, Euroopa komisjoni 2001.aasta selgitusest riigiabi kasutamise kohta ja Euroopa Kohtu Altmark'i lahendist⁵⁸. Lahenduste võti peitub EL liikmesriikide poolt seaduse või teistes avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuse aluseks olevate aktidega avalik-õigusliku ringhäälingule pandud eesmärkide ja ülesannete detailses määramises. Komisjon ja kohus ei hinda avalik-õiguslike ülesannete sisu ega nende olemust, vaid jälgivad ainult, kas avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid täidavad või ei täida neile seadusega pandud ülesandeid.

Sellest johtuvalt ei saa öelda, et avalik-õigusliku ringhäälingu teenuste laienemine väljaspoole traditsioonilist ringhäälingut nn kõrvalturgudele (*neighbouring markets*) on üldiselt vale või õige, vaid iga juhtu saab vaadelda ainult konkreetse riigi seadusandlusest lähtudes. Seega on riikide seadusandjatel ja vastavatel regulaatoritel äärmiselt oluline roll avalik-õigusliku ringhäälingu sisu ja mõjuvaldkondade määramisel.

Nagu juba eelpool mainitud on avalik-õiguslike teenuste ja toodete laienemisel uutesse valdkondadesse vastu selliste teenuste ja tootmissektorite ettevõtted, kes näevad avalik-õiguslike teenuste tulekus nende turule otsest konkurentsi kasvu ning ohtu kasumi vähenemiseks. Olenevalt erasektori *lobby*'ist ja avalik-õigusliku ringhäälingu uute teenuste ja toodete jõulisusest, aga ka avalik-õigusliku institutsiooni enda legitiimsusest, on eri riikides juba rakendatud või rakendamisel mitmed erinevad lähenemised. Üldistatult võib öelda, et avalik-õiguslike teenuste laienemist digitaalplatvormi(de)le peavad oluliseks ning praktikas ka toetavad kõik Lääne-ja Kesk-Euroopa riigid. Euroopa lõunapoolsemad maad on küll deklareerinud digitaalajastu olulisust, kuid vahendeid digitaalringhäälingu jaoks riiklikul tasemel eraldatakse minimaalselt. Ida-Euroopa riikides (sh Eestis) on digitaalringhääling alles varases katsetusjärgus ning riiklikul tasemel digitaalringhäälingu alustamiseks ei ole vahendeid eraldatud. Enamus riike (välja arvatud Saksamaa) peab oluliseks avalik-õiguslike teenuste laienemist uude meediasse.

Meediapoliitikate muutusega on erinevad riigid hakanudki järjest täpsemalt defineerima avalik-õigusliku ringhäälingu kohustusi. Kui Euroopa Liidu regulatsioon välja jätta, siis on riikliku regulatsiooni tasandeid kolm:

- a) seadused (lähtuvad EL seadusandluse tingimustest);
- b) regulaatorite või vastavate riigiasutuste aktid (sh ka avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonidega sõlmitud lepingud);
- c) eneseregulatsiooni korras vastuvõetud regulatsiooniaktid (koodeksid, reeglid, juhised jms).

Töö järgmistes peatükkides vaadeldakse Eesti ringhäälingualase seadusandluse kujunemist.

4. AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI KUJUNEMISE PROTSESS

4.1 Ida-Euroopa kogemus

Jakubowicz'i (2004) järgi näitavad Ida-Euroopa riikide riigiringhäälingute transmissiooni avalik-õiguslikuks ringhäälinguks uurinud teadlased selgelt, et protsess on ebaõnnestunud. Jakubowicz heidab Euroopa Liidule ette soovimatust tegeleda Ida-Euroopa avalik-õigusliku ringhäälingu loomise ja arendamise probleemidega. Selgesõnalise toetuse ja tegutsemise asemel “we did hear some noise” (Ibid 2004:99). (“Me kuulsime mingit müra (autori tõlge).”)

Jakubowicz'i väidet toetab fakt, et Euroopa Liidu kandidaatriikidega peetud liitumisläbirääkimistel oli ainukene ringhäälingut puudutav küsimus audio-visuaalsektori seadusandluse vastavus Euroopa Liidu direktiividele, ringhäälingu osas Piiriülese televisiooni direktiivile⁵⁹ (PTD). Nagu peatükis 2.2 märgitud, reguleerib PTD televisiooni toimimise üldisi põhimõtteid, mitte aga avalik-õigusliku ringhäälingu spetsiifilisi küsimusi. Euroopa Liiduga liitumise eel ega ka selle järel ei ole Euroopa Liidu või Euroopa Komisjoni poolt tulnud uutele liitujatele ühtegi spetsiaalselt Ida-Euroopa avalik-õiguslike ringhäälingute loomise probleemide lahendamise tegelevat direktiivi või resolutsiooni.

Mooney (2004) väidab post-kommunistlike riikide avalik-õiguslike ringhäälingute olukorra kohta koostatud uuringus, et enamuses transmissiooni riikides on avalik-õiguslikud ringhäälingud kriisis. *De jure* on avalik-õiguslikud ringhäälingud neis riikides küll loodud, kuid realselt nad avalik-õiguslikke ülesandeid täita ei suuda: “/.../ many of these organisations are empty shells, designed on paper to operate as PSB broadcasters but largely incapable of doing so (Mooney 2004:16)”. (“Paljud nendest organisatsioonidest on tühjad kestad, mis paberil on kujundatud toimima avalik-õiguslike ringhäälingutena, kuid mida nad tegelikult suuresti ei ole suutelised tegema (autori tõlge).”)

Mooney'le toetudes võib ebaõnnestumise põhjustena tuua välja järgmised tegurid:

- a) probleemne seadusandlus. (Ei ole tagatud poliitilist sõltumatust AÕRi juhtimisel ning puudulikud finantseerimise lahendused);
- b) poliitiliste jõudude surve;
- c) tsiviilühiskonna nõrkus;
- d) riigiringhäälingute organisatoorsete traditsioonide (sh ebaefektiivne struktuur ja juhtimine) säilimine;
- e) sagedased juhtimiskriisid (nt Tšehhi, Läti);
- f) (rahaliste) vahendite nappus;
- g) programmipoliitilise ja -tootmise alase teabe puudumine;
- h) turu väiksus (sellest tingituna ka reklaamituru rahaliste vahendite piiratus);
- i) ajakirjanike ja programmitootjate enesetsensuur.

Lisaks veel avalik-õiguslike organisatsioonide töötajate nõrk pühendumine avalik-õigusliku ringhäälingu väärtustele, mis on:

- a) erapooletus;
- b) poliitiline sõltumatus;
- c) avaliku huvi teenimine;
- d) mitte-kommertslikkus;
- e) kõrge professionalism;
- f) töö kõrge kvaliteet.

4.2 Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu üldine võrdlus Ida-Euroopa kriisi tunnustega

Ei saa öelda, et avalik-õiguslik ringhääling Eestis oleks täna Mooney poolt nimetatud kriisis, kuid Eesti Televisioon oli sügavas kriisis aastatel 1999-2001. Üldiselt Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu kujunemist vaadates tuleb siiski tõdeda, et kõik esitatud probleemsed tunnused on selgelt äratuntavad:

- a) ringhäälinguseadus näeb ette avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamist Riigikogus heakskiidetud arengukava alusel kolmeaastaste perioodidena.

Tegelikkuses pole ringhäälinguseadusega sätestatud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni piisavat ja stabiilset rahastamist tagatud.

- b) Poliitiliste jõudude surve avalik-õiguslikule ringhäälingule on ühiskonna arenedes vähenenud, kuid see ei ole ka täielikult kadunud. Tuleb siiski tõdeda, et poliitiliste jõudude surve olemasolu ei ole ainult post-kommunistlike riikide eripära, vaid avalik-õiguslikud ringhäälingud on praktiliselt kõigis riikides suuremal või vähesemal määral poliitiliste jõudude surve all (näiteks Tv2 erastamine Taanis või BBC uue seaduse loomine Suurbritannias toimuvad otseselt poliitiliste jõudude surve all, rääkimata Itaalia täiesti politiseeritud avalik-õiguslikust ringhäälingust).
- c) Eesti sotsiaalteadlased on kodaniku- ja tsiviilühiskonna nõrkusele pidevalt tähelepanu juhtinud;
- d) Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni organisatsioonide muutumine riigitelevisiooni suurte inimkoosseisuga majanduslikult ebaefektiivsetest propagandasutustest kaasaegseteks efektiivselt toimivateks meediaorganisatsioonideks ei ole tänaseni veel lõplikult toimunud. Kõige kriitilisemad muutused (sh sadade inimeste vallandamised) toimusid kuni 2002.aastani. Alates 2002.aastast on Eesti Televisioon süsteemselt liikunud efektiivsema majandusmudeli poole. Rakendatud on produtsentide põhine programmi tellimise süsteem, mis on võimaldanud tootmisressurssi paremini kasutada ning kuludes kokku hoida; juurutamisel on programmi planeerimise komplekstarvara jms.
- e) Avalik-õigusliku ringhäälingu juhtimiskriiside esinemised ei ole Eestis olnud sagedased, küll aga olid kriisid tõsised. Kõige suuremasse juhtimiskriisi jõudis ETV aastal 1999 (peadirektor T.Lepp). 2001. aasta lõppes ETVs uue kriisiga (juhatuse esimees A.Urm).
- f) Rahaliste vahendite nappus on üks kõige selgemaid ja tugevamaid Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu kujunemist ilmestavaid tegureid^{60 61}.
- g) Vajalike kogemuste ja oskusteabe puudumine on paljuski tõene väide, kuid mitte täielikult. Väga piiratud vahendite juures on Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni programmid siiski suutnud tänaseks selgelt eristuda kommerts-sektorist nii sisult kui ka kvaliteedilt (Shein 2004).

- h) Turu väiksus on Eesti puhul väga selge ringhäälingu arengut piirav tegur. Riigi suurusest tingituna on paratamatult kõik rahalised mastaabid tugevate avalik-õiguslike ringhäälingutega riikide võimalustest tunduvalt väiksemad. European Audiovisual Observatory andmetel oli BBC eelarve 2003.aastal 5,580 miljardit dollarit ehk toonase kursiga ca 73 miljardit krooni⁶². Kogu Eesti Vabariigi eelarve samal aastal oli Rahandusministeeriumi andmetel 39,7 miljardit krooni⁶³.
- i) Ajakirjanike ja tegijate enesetsensuuri puudumise hindamist ei saa üldiselt lugeda Eestis tugevaks ilminguks. Vastavateemalised uuringud samas puuduvad.

Mooney (2004:16) järgi üritati post-kommunistlikesse riikidesse tuua Lääne-Euroopast avalik-õigusliku ringhäälingu kontseptsiooni, mis pärines täiesti erineva ajaloolise taustaga sotsiaalsest, poliitilisest ja kultuurilisest olustikust. Lisaks olid ka post-kommunistlike riikide tehnoloogilised tingimused tunduvalt vähem arenenud. Võõrasse keskkonda “istutatud” (*transplanted*) meedia institutsioonid ei saa(nud) ilma vajaliku sotsiaalse, poliitilise ja kultuurilise kontekstita toimida. Avalik-õiguslik ringhääling on ilma jäänud tema eksistentsiks eluliselt vajalikust loomulikust sotsiaalsest ja kultuurilisest kontekstist. Taoliste asjaolude kogumi tulemit nimetab Mooney sotsiaalse kinnistatuse puudumiseks (*a lack of social embeddedness*) (Ibid 2004:16).

4.3 Avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilise ja majandusliku legitiimsuse kujunemise protsess Eestis

Avalik-õigusliku ringhäälingu loomiseks ja arenguks vajaliku sotsiaalse, poliitilise ja kultuurilise tausta puudumine on ka Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsiooni puudulikkuse põhjuseks.

AÕR üldise legitiimsiooni kujunemise protsessi nelja alajaotuse kaudu – poliitilise, majandusliku, ringhäälingusektori sisese ja avaliku (sotsiaalse) legitiimsiooni kaudu vaadeldi üldisemalt peatükis 1.3. Käesolevas peatükis vaadeldakse detailsemalt avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilist ja majanduslikku legitiimsiooni.

4.3.1 Poliitiline legitimatsioon.

Poliitilise legitimatsiooni esimeseks faasiks ja selle peamiseks tulemuseks on ringhäälingulase seadusandluse loomine. Lisaks seadusandluse loomisele on vajalik ka poliitiline tahe seaduse rakendamiseks. Seaduse rakendamist võib pidada poliitilise legitimatsiooni teiseks faasiks. Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu nõrga poliitilise legitimatsiooni ilminguteks tuleks ennekõike pidada:

- a) avalik-õigusliku ringhäälingu madal usaldusväärsus poliitilistes erakondades, mille üheks tunnuseks on eelkõige (valitsus-) parteide kahtlused avalik-õigusliku ringhäälingu programmide poliitilise tasakaalustatuse kohta. Esineb arvamus, nagu kajastaks avalik-õiguslik ringhääling neid ebasoodsalt^{64 65 66}. Habermas'i (2001) järgi on tegemist võimu sooviga domineerida avaliku sektori üle. Kaudsemalt võib siit välja lugeda poliitikute tõlgendust, et Eesti Televisioon ja Eesti Raadio on tegelikult riigiringhääling, mis peaks kajastama poliitikat ja näitama poliitikuid eelkõige positiivses valguses. Demokraatliku ühiskonna jaoks olulist meedia kui terviku kriitilist rolli üldjoontes poliitikud siiski tunnustavad⁶⁷.
- b) Avalik-õigusliku ringhäälingu stabiilset arengut tagavate lahenduste puudumine. Stabiilse finantseerimise osas sätestab kehtiv ringhäälinguseaduse⁶⁸ §35¹:
“Riigieelarvest avalik-õiguslikule ringhäälingule eraldatava toetuse suurus planeeritakse kolmeaastaseks perioodiks, lähtudes Riigikogu poolt heakskiidetud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukavast.”
Reaalselt seda paragrahvi ei täideta, vaid iga-aastase toetuse suurus määratakse riigieelarve seadusega, mis ei arvesta pikemateks perioodideks tehtud kavasad.
- c) Ringhäälingupoliitiliste otsuste mittesüsteemne iseloom. (Näiteks Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio liitmine – mitte-liitmine; uue Ringhäälingumaja ehituse toetamine – mitte-toetamine; pikaajalise rahastamisskeemi lubamine – lubadusest taganemine.)
- d) Laiapõhjalise poliitilise konsensuse puudumine avalik-õigusliku ringhäälingu küsimustes.

Avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilise legitimaatsiooni kujunemist mõjutanud olulisemate etappidena ja tähistena Eestis tuleks nimetada järgmisi:

- 1994 – Ringhäälinguseaduse vastuvõtmine
- 1996 – avalik diskussioon H.Sheini koostatud avalik-õigusliku ringhäälingu “roheline raamatu” põhjal
- 1997 – TV1, Kanal2, TV3 ja ETV leping ETV reklaamist loobumise ja reklaamitulude kompenseerimise kohta
- 2000 – Ringhäälinguseaduse muutmine, uuendatud õiguste ja vastutusega ringhäälingunõukogu nimetamine
- 2001 – konsensusliku kokkuleppe saavutamine riigi ja telesektori vahel reklaamimüügi lõpetamise kohta avalik-õiguslikus ringhäälingus
- 2001 – Ringhäälinguseaduse muutmine: reklaami lõpetamine ETVs alates 1.07.2002.a, Euroopa normatiivide kehtestamine
- 2002 – Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005
- 2003 – KPMG raport: Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuring
- 2003 – nn *roadmap*’i heakskiitmine Valitsuskabinetis
- 2004/2005 – Eesti Rahvusringhäälingu arengukava aastateks 2006-2008 ja rahvusringhäälingu seaduseelnõu väljatöötamine.

4.3.2 Majanduslik legitimaatsioon

Euroopa Nõukogu ja EBU ekspertide kaasabil valminud ja 1994.aastal vastuvõetud ringhäälinguseadus peegeldas 90te aastate alguses poliitikute ja ringhäälinguringkondade seas valitsenud ootusi. Reklaamituru väiksusest tingitud majanduslikku konflikti seaduse ettevalmistamisel ja selle vastuvõtmise ajal veel (väga teravalt) ei tunnetatud. Seadus piiras Eesti Televisiooni maksimaalse reklaamimahu viiele minutile tunnis. Erakanalite vastav piirang oli 12 minutit tunni kohta. See oli esimene seadusandlik samm, millega erakanalitele soodsate arenemisvõimaluste loomiseks piirati ETV reklaamiturul tegutsemist.

Seadusandluse kujundamise põhjused on paljuski tingitud erasektori ja avaliku sektori majanduslikest huvidest. Majanduslik legitimatsioon peegeldub seadusaktides – ringhäälinguseadus määrab Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio finantseerimise alused ja suhted reklaamituruga. Lisaks seaduses sätestatule võib majanduslik legitimatsioon ilmned ka muul viisil, näiteks turu eneseregulatsioonina (1997.aastal eratelekanalite ja ETV kokkuleppena sõlmitud leping ETVle reklaamitulude kompenseerimise kohta).

Avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsuse kujunemist mõjutas oluliselt üldine majanduspoliitiline keskkond ning äriktori, eriti eraringhäälingute ja laiemalt ka eraajakirjanduse suhtumine. Kaheksakümnendate lõpus asutati esimesed eraomanduses olevad ajalehed (Esmaspäev, Äripäev, Eesti Ekspress jt), üheksakümnendate algusest esimesed eraraadiod. Eesti Vabariigi taaskehtestamisel võimule tulnud liberaalset majanduspoliitikat viljeleva parempoolse valitsuse meediapoliitika toetas erasektori teket ja arenemist. Avalik-õiguslikule ringhäälingule arengutingimuste loomine ei kuulunud toonase valitsuse prioriteetide hulka. Erasektorile ei sätestatud mingeid erilisi avalikust huvist tulenevaid ülesandeid, ka ei olnud ringhäälinguload tasulised.

1992.aastal kutsuti era-televisiooni rajama väliseestlane Ilmar Taska. Taska Kanal2 sai võimaluse valida endale parimad Moskva keskvoimu telekanalitest vabaks jäänud eetrisagedused, kuid majanduslikel kaalutlustel valis ta telekanali loomiseks väiksemate rendikuludega Leningradi saatjate võrgu. Pärast Taska valikut andis kultuuriminister P.-E.Rummo litsentside väljastamisel parima eetriaaja väliseestlase Andres Küngi ja eraettevõtja Viktor Siilatsi moodustatud ASile EVTV. (EVTV sai 1993.aastal loa edastada saateid kõigi nädalapäevade õhtutel).

Kolmas ringhäälingulitsentsi taotlenud Eesti Televisiooni endise peadirektori Mart Siimanni juhitud eratelekanal AS Reklaamitelevision (RTV) sai poliitilise ebasoosingu tõttu Kultuuriministeeriumilt 1993.aastal litsentsi saadete edastamiseks ainult laupäeva ja pühapäeva hommikutel. RTV aktsionärid olid Eesti Televisioon, 13 Eesti eraettevõtet (asutamislepingule allkirja andnud 14es firma – Eesti Moedisain – ei tasunud oma osa aktsiakapitali ja seetõttu ta ei saanud AS RTV aktsionäriks) ja Soome telekanal Mainos TV Oy. Võimalus eetris olla ainult nädalalõppude hommikutel seadis RTV õhtust parimat vaatamisega (*prime time*'i) omavate kanalitega võrreldes ebasoodsatesse konkurentsitingimustesse. EVTV ja RTV tegutsemise tingimused võrdsustati ringhäälingulubade tingimuste muutusega 1994.aastal, kui eetriaeg EVTV ja

RTV vahel jagati ära nädalapäevade kaupa. Olukord, kus ühtedel nädalapäevadel oli eetris üks telekanal ja teistel teine, ei võimaldanud kummalgi telekanalil oma programmi korralikult koostada ja raskendas reklaamimüüki. Olukord lahenes kanalite ühinemisel 1996.aastal ASiks TV3. 1994.aasta ringhäälingulubade jagamisel säilis Kanal2el õigus olla eetris 7 päeva nädalas.

Kultuuriministeeriumi Kanal2te soosivast käitumisest puhkes 1994. aastal erakanalite vahel “telesõda”, mis kokkuvõttes kahjustas avalikkuse silmis kogu telesektori mainet.

Riiklikust ringhäälingust avalik-õiguslikuks ringhäälinguks muutuva Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio piisavaks finantseerimiseks vajalike riiklike rahaliste vahendite nappus algas koheselt Eesti Vabariigi taassünni alguses. Sellest tingituna otsiti jõuliselt võimalust teenida lisatulusid kiiresti kasvavalt reklaamiturult.

Lisaks nägi valitsus võimalust ringhäälingu rahalise olukorra parandamiseks Eesti Raadio ühe programmi erastamisest saadavate tulude kaudu.

Eesti Raadio peadirektori aastatel 1992-1994 Herkki Haldre tegevuse eesmärgiks oli kooskõlastatult toonase Mart Laari valitsusega erastada üks osa Eesti Raadiost. Selle eesmärgi nimel loodi Eesti Raadio sees täiesti iseseisva üksusena kommertsraadio põhimõtetel töötav programm Raadio2. Raadio2 loomiseks ja arendamiseks antud poliitiline toetus tegelikult teravdas eraraadiote ja avalik-õigusliku raadio vahelist reklaamituru jagamisest tekkinud vastuolu. Haldre väitel oli Raadio2 potentsiaalseks ostjaks Andres Bergmanni vahendusel üks Saksa pank (Lepik 2005). 1994.aastal toimunud Valitsuse vahetumise tõttu see plaan ei teostunud. Raadio2 erastamise idee poliitilise toe kadumise tõttu lahkus Haldre 1994.aastal Eesti Raadiost. Haldre lahkumisest hoolimata jätkas Raadio2 kommertsprogrammina ning konkureeris eraraadiotegega reklaamiturul. Kommertstegevuse jätkamist põhjendati väitega, et Raadio2 teenib kasumliku tegevuse läbi Eesti Raadiote teiste programmide jaoks lisatulusid. Kasumlikkuse esiletoomisega loodeti tõsta R2 poliitilist legitiimsust.

Väide, et Raadio2 tootis kasumit, ei olnud siiski tõene. Tegelikult ei arvestatud Raadio2 kulude sisse programmi edastamise maksumust. R2te tehtud investeeringuid ning R2 eelarves ei kajastunud proportsionaalne osa Eesti Raadio üldkuludest. (Eesti Raadio majandusaruanded 1996-2004). Teisalt täitis Raadio2 programm siiski ka avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkidele vastavaid ülesandeid (tootis ja edastas

kultuuri- ja haridussaateid, uudiseid jms). Erasektor neid ülesandeid ei tunnistanud ja süüdistas Eesti Raadiot maksumaksja raha raiskamises (nt Lang 1994). Eraraadiotega programmiliselt sarnane ja reklaamiturul võistlev Raadio2 andis järgnevate aastate jooksul erasektorile ja poliitikutele pidevalt alust esitada küsimus taolise kanali sobivusest avalik-õigusliku ringhäälingu olemusega.

Nagu Raadio2 reklaamimüük tekitas probleeme eraraadiotes, oli ka üheksakümendate algusest reklaamimüüki aasta-aastalt suurendanud Eesti Televisioon eratelekanalite majanduslike huvide täitumisele otseseks takistuseks. Tänu populaarsele programmile (ETV vaadatavus oli 1995.aasta sügisel 27%, Kanal2el 16% ja EVTV-RTV vaadatavus 11% (Shein 2002:63)) ja jõulisele reklaamimüügile suutis ETV endale haarata erakanalitest suurema osa reklaamiturust. 1996.aastal olid ETV reklaamitulud 38,2 mln. krooni, eratelede tulud kokku olid 33,5 mln. krooni (Shein 2002:69). Olukord eratelekanalite ja Eesti Televisiooni vahel kasvas 1995.aastal “telesõjaks”, kui Riigikogus oli arutlusel seaduseelnõu piirata Eesti Televisioonis lubatud reklaamimahtu kolmele minutile tunnis. Riigikogu seda seaduseelnõu heaks ei kiitnud, konflikt erakanalite ja avalik-õigusliku ringhäälingu vahel jäi lahenduseta.

Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio jõuline tegevus reklaamiturul tingis kogu erameedia järjest tugevneva vastuseisu.

1996.aastal H.Sheini poolt koostatud “roheline raamat” oli esimene suurem katse algatada ühiskonnas debatt avalik-õigusliku ringhäälingu olemuse ja tuleviku üle. Katse ebaõnnestus ringhäälingusektorisese legitiimsuse ebapiisavuse tõttu – usaldamatusest Eesti Televisiooni vastu ignoreeris erasektor diskussiooni täielikult. Erasektori usaldamatuse peamiseks põhjuseks oli eelkõige majandusliku legitiimsuse puudumine – ETV tegutses väga aktiivselt reklaamiturul. Samuti oli ETV programmis mitmeid vaatajate hulgas populaarseid ja seetõttu ka reklaamiandjate huvidele vastavaid meelelahutussaateid (nt “Reisile sinuga”), millega erakanalitel oli raske võistelda. Ka poliitilisel tasandil ei leidnud “rohelise raamatu” ideed positiivset vastukaja. Laiemale avalikkusele jäi avalik-õigusliku ringhäälingu teema kaugeks ning ühiskondliku sisulise aruteluni ei jõutud.

Erameedia seisukohad esitab kõige teravamalt ajaleht Äripäev, kes on üheksakümendate keskpaigast alates teinud ettepanekuid Eesti Televisiooni (ja Eesti Raadio) likvideerimiseks või erastamiseks. Äripäeva olulisemad juhtkirjad ja kirjutised

sellel teemal on olnud “ETV võiks likvideerida”⁶⁹ (30.06.1995), “Eesti TV erakanaliks”⁷⁰ (05.05.1999), “Miks ei ole võimalik ETVd erastada?”⁷¹ (15.12.1999), “Mõttekrampidest tuleb lahti saada ja ETV müüa”⁷² (18.01.2002), “Seekord tõsiselt ETVst”⁷³ (04.02.2002). Täielik ülevaade perioodil 1991-2001 ilmunud ringhäälinguteemalistest artiklitest on toodud H.Sheini (2002) koostatud kogumikus “Eesti Telemaastik 1991-2001”.

Nähes, et poliitilisel tasemel ei ole piisavat tahet konfliktse situatsiooni lahendamiseks, tegid teleorganisatsioonid pingetele lahenduse otsimiseks ise katse turgu korrastada.

1997.aasta lõpul sõlmisid Eesti Televisioon, TV1, Kanal2 ja TV3 kokkuleppe Eesti Televisioonis reklaamimüügi lõpetamise kohta. Leping sõlmiti perioodiks 01.01.1998 kuni 31.08.1999*. Kokkuleppe alusel maksid erakanalid ETVle reklaamimüügi lõpetamise eest kompensatsiooni 1998.aastal 36 miljonit krooni (Kanal2 ja TV3 kumbki 13 ja TV1 10 miljonit krooni) ja 1999.aasta kaheksa kuu eest 24 miljonit krooni (iga erakanal 8 miljonit). Kokku pidid erakanalid maksma 20 kuulise lepingu eest ETVle kompensatsiooni 60 miljonit krooni.

Kahjuks see eneseregulatsiooni korras tekkinud initsiatiiv ei leidnud tuge poliitilisel tasemel ja jäi seaduseks sätestamata. 1999.aasta kevadel poolte vahel peetud lepingu pikendamise läbirääkimised katkesid, kuna majandusraskustesse jõudnud ETV nõudis lepingu jätkamiseks järgmise 16 kuu (1.09.1999 kuni 31.12.2000) eest tasu 105 miljonit krooni (Michelson 1999). Erakanalid olid nõus ETVle tasuma kokku 70 miljonit krooni. ETV pakutud summaga ei nõustunud. TV1e maksmata arvetele viidates katkestas ETV 03.05.1999 ühepoolset lepingu. (Lepingu ühepoolse lõpetamise tunnistas Riigikohus hiljem ebaseaduslikuks. Kohtuotsuse järgi maksis ETV Kanal2le tagasi ettemaksuna tehtud summad, TV3 loobus hagist).

ETV poolt perioodiks 01.09.1999 kuni 31.12.2000 erakanalitele esitatud rahaline nõue ei vastanud reklaamituru reaalsele arengutele ja võimalustele, vaid lähtus ETV eelarve puudujäägi katmise vajadusest. 1999.aasta suveks mõistis ka ETV juhtkond, et hindas reklaamituru suurust ebarealistlikult ja tõdes, et eelarve tasakaalustamiseks optimistlikult prognoositud reklaamitulused ei suudeta teenida (Maimets 2002). Hoolimata ilmselgest tulude mittelaekumisest ei vähendatud eelarve

* Lepinguperioodi lõpukuupäeva määras ära erakanalite tegevuslitsentside kehtivuse lõppemise aeg.

tasakaalus hoidmiseks kulusid piisavalt. Ka ei reageerinud ringhäälingunõukogu kriitilisele olukorrale adekvaatselt.

1999.aastal oli riigieelarveseadusega planeeritud toetus Eesti Raadiole 82.177.400 ja Eesti Televisioonile 97.544.600 krooni – kokku 179,722 miljonit krooni. Majanduslangusest tingitud juuni negatiivse lisaelarvega vähendati toetuseks määratud summasid Eesti Raadiolt 3.287.100 ja Eesti Televisioonilt 3.912.900 krooni võrra. Seega oli ER ja ETV riigilt saadud toetus 1999.aastal kokku 172,522 miljonit krooni⁷⁴ (Riigieelarve 1999). Eesti Televisioon teenis reklaami näitamisest pärast 3.maid 1999 juurde 9,6 miljonit krooni. Muid tulusid oli ETVl ca 31 miljonit krooni (sh reklaami kompensatsioonilepingujärgsed erakanalite maksed). 1999.aasta lõpetas ETV 40,7 miljoni kroonise kahjumiga. ETV jõudis sisuliselt pankrotini (Pitk, Klaats 1999).

Puhkenud skandaal andis erameediale ja avalik-õigusliku ringhäälingu vajaduses kahtlevatele poliitikutele võimaluse väita, et avalik-õiguslik ringhääling ei ole suuteline majanduslikult ja organisatsiooniliselt efektiivselt toimima (Kadastik 2000; Kokk, Vedler, Kulli 2000; Kallas 2000; Palts 2000; Kallas 2001; Lang 2001 jt).

Erateled süüdistasid reklaamiturule naasnud ETVd dumpinghindadega reklaami müügis. Eratelede poolt Konkurentsiametile esitatud süüdistuses Eesti Televisiooni reklaamimüügi dumpingu kohta väideti, et dumpingu eesmärgiks oli riigipoolse toetuse näol reklaamihindu alla surudes konkurendid kaubaturult välja tõrjuda⁷⁵. Järelepärimise Konkurentsiametile tegi ka ringhäälingunõukogu. Juhtumit menetlenud Konkurentsiamet leidis, et alla 10%se turuosaga ETV ei omanud kaubaturgu valitsevat seisundit, vaid et “reklaamirahade piiratud ressursist ei ole jätkunud kolme eratelevisiooniorganisatsiooni normaalseks tööks ja ühtlasi avalik-õigusliku telekanali toetamiseks. 1999.aastal olid kõik televisiooniorganisatsioonid märkimisväärses kahjumis”. Konkurentsiameti arvates ei olnud tegemist konkurentsiküsimusega, vaid “seadusandja otsusega kas ja kuidas katta ETV kulusid⁷⁶.”

Eesti Televisiooni finantskriis tõstatab ka diskussiooni avalik-õigusliku ringhäälingu erinevatest rahastamismudelitest (Malberg 2000 jt). Valitsuse võimalik telerimaksu kehtestamise idee sai trükipressis terava kriitika osaliseks (Joosu 2000; Pihel 2000; Riisima, Liibak 2000 jt). Erinevaid rahastamismudeleid on avalik-õigusliku ringhäälingu puhul arutatud ka varem, kuid ükski tehtud ettepanekutest ei ole leidnud poliitilistes ringkondades piisavat toetust. Sheini (2004) andmetel koostati aastatel

1997-1999 ligi kümmekond ETV ja ER stabiilse finantseerimisskeemi eelnõu, kuid need ei jõudnud Riigikogu menetlusse või võeti esimesel lugemisel tagasi (Ibid:167).

2000.aastal ETV majanduskriisist päästmiseks rahalisi vahendeid otsides arutas valitsus taas võimalust erastada Raadio2 (Karpa 2000, Putting 2000). Peaministriks oli siis nii nagu 1993.aastalgi Mart Laar. Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni erastamise ideed toetas ka toonane rahandusminister Siim Kallas (Kallas 2000). Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni erastamine ei leidnud siiski toetust teistelt poliitilistelt jõududelt. Arvestades, et Raadio2 erastamisel oleks tekkinud väga tugev konkurent Trio grupi raadiotele, mille üks omanik oli reformierakondlane Rein Lang, siis on mõistetav, et reformierakondlasest kultuuriminister Signe Kivi (minister aastatel 1999-2002) eelistas Raadio2 erastamisele avalik-õiguslikus ringhäälingus reklaamimüügi lõpetamist.

Erakanalitest oli sajandivahetuseks kasumisse jõudnud ainult TV3, kes 2000.aastal teenis 84,15 miljoni kroonise käibe juures 2,1 miljoni krooni kasumit⁷⁷. TV1 lõpetas 2001.aasta oktoobris pankrotiga. Kanal2el oli 32,6 miljoni kroonise käibe juures 36,9 (sic!) miljonit krooni puhaskahjumit⁷⁸. Kanal2 omanikule Norra meediakontsernile Schibsted oli eluliselt oluline kiiresti parandada aastaid kahjumit tootnud Kanal2e majandustulemusi ja seetõttu osales ringhäälinguseaduse muudatuse ettevalmistamisel tugeva *lobby*'ga Eesti Meedia ASi juht Mart Kadastik.

2000.aastal oli avalik-õigusliku ringhäälingu riigieelarveline toetus kokku 155,268 miljonit krooni (Eesti Raadio 71.001.300, Eesti Televisioon 84.268.500 krooni)⁷⁹. Seda oli 22,132 miljonit krooni vähem kui 1999.aastal. Reklaamimüügist teenis ETV ise juurde 37,1 miljonit krooni, muid tulusid oli ETV1 21 miljoni krooni ulatuses. Eesti Televisioon jäi pärast kriisiprogrammiga teostatud tugevat kulude kärpimist aasta lõpuks 7,7 miljoni krooniga kahjumisse.

ETV majanduskriis ning olukord, kus kolm üleriigilist erakanalit ja ETV võistlesid omavahel Eesti väiksel reklaamiturul sundis kõiki osapooli – valitsust, avalik-õiguslikku ringhäälingut ja eratelekanaleid – otsima konsensuslikku lahendust.

4.3.3 2001.aasta konsensuslik kokkulepe

Ühise lahenduse väljatöötamiseks moodustati 2000.aasta alguses Kultuuriministeriumi juurde töörühm, mille ülesandeks oli välja töötada ettepanekud

ringhäälinguseaduse muutmiseks. Töörühmas osalesid erakanaleid esindav Ringhäälingute Liit, Eesti Teletootjate Liit, ringhäälingunõukogu ja Kultuuriministeeriumi esindajad. 30.04.2001 allkirjastasid osapooled kokkuleppe (Shein 2002), mille peamised otsused olid:

- a) viia reklaam avalik-õiguslikust ringhäälingust välja;
- b) maksustada eratelevisioonide ringhäälinguload;
- c) maksustada üleriigiliste eraraadiote ringhäälinguload;
- d) tagada avalik-õigusliku ringhäälingu stabiilne finantseerimine vähemalt 3 kuni 5 aastasteks perioodideks;
- e) tagada avalik-õigusliku ringhäälingu riigipoolne rahastamine tasemel 250-270 miljonit krooni aastas.

Televisiooni ringhäälingulubade maksumuseks määras Kultuuriministeerium algul 10 miljonit krooni, kuid TV1e pankroti järel tõsteti kokkuleppel Kanal2e ja TV3ga ringhäälingulubade maksumus 15 miljonile kroonile aastas.

4.3.4 Avalik-õiguslik ringhääling lahkub reklaamiturult – 2001.aasta ringhäälinguseaduse muudatus

30.04.2001 kokkuleppe alusel jõuti Reformierakonna eestvedamisel 2001.aasta lõpul Eesti Televisioonis ja Eesti Raadios reklaami müügi lõpetamise seadustamisele⁸⁰. Seaduse muudatuse tulemusel kadus 2002.a. keskelt teleringhäälingusektorist avalik-õigusliku ringhäälingu ja eratelede vaheline reklaamituru jagamisest tingitud pinge. Samuti hakkas reklaamiandja survest vabanenud Eesti Televisiooni programm järjest selgemalt eristuma erakanalite omast.

30.04.2001 kokkuleppes otsustati ka muuta tasuliseks üleriigiliste eraraadiote load, kuid seda otsust seadusemuudatusse ei viidud. Küll aga täideti seadusemuudatusega kokkuleppe raadioid puudutava osa teine pool – reklaam viidi Eesti Raadiost välja. Raadioreklaamituru selginemine sai teoks 01.01.2005, kui Eesti Raadio lõpetas reklaamimüügi.

Tähelepanuväärne on, et aastatel 1998-1999 olid TV3 ja Kanal2 ise valmis ETVle maksma kompensatsiooni reklaami mittenäitamise eest rohkem, kui seadusandja

2001.aastal sätestas erakanalitele ringhäälingulubade eest makstavaks tasuks aastatel 2002-2005 (a 15 miljonit krooni aastas). Isegi tasu tõustes 2006.aastal 20 miljoni kroonini jääb summa alla 1999.aastal erakanalite poolt pakutule. Samas on telereklaamituru rahaline maht kuue aastaga kahekordistunud. TNS Emori andmetel on telereklaami maht tõusnud 1999.aasta 128lt miljonilt kroonilt 254le miljonile kroonile aastal 2004⁸¹.

Siit võib järeldada, et avalik-õiguslikust ringhäälingust reklaamimüügi lõpetamist sätestava ringhäälinguseaduse muudatuse ettevalmistamisel 2001.aastal oli erakanalite positsioon seadusandja silmis muutunud erakanalitele soodsamaks ning avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsus nõrgenenud. Kindlasti aitas sellise olukorra tekkimisele kaasa ETV juhtimise kriis, mis tekitas organisatsioonile üle 70 miljoni kroonise kahjumi.

Erakanalite ringhäälingulubade tasu suuruse määramisel Riigikogus olid mõjuteguriteks veel:

- a) 2000. ja 2001.aasta reklaamituru mahu ainult 7%one kasv (kasv 2000.aastal võrreldes 1999.aastaga oli olnud 18%)⁸²;
- b) erakanalite majanduslik olukord. Eriti Kanal2e hiigelkahjum⁸³.

2001.aasta ringhäälinguseaduse muudatus täitis erameedia jaoks kahte olulist ülesannet:

- a) avalik-õiguslik ringhääling lahkus reklaamiturult (ETV alates 01.07.2002 ja Eesti Raadio 01.01.2005);
- b) turg suleti uutele tulijatele. Teleturg suleti, määrates seadusega üleriigiliste ringhäälingulubade arvuks kaks. Raadioturule uute suurte tegijate sisenemise takistuseks on üleriigilise saatjatevõrgu jaoks vajalike vabade sageduste puudumine.

Ringhääling on Eesti ainukene majandusharu, kus liberaalse majanduspoliitika asemel asuti turgu proteksionistlike meetmetega kaitsma.

Selle seadusemuudatusega lahendati küll reklaamiturul toimimisest tekkinud konflikt era-õiguslike ja avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide vahel, kuid ei lahendatud avalik-õigusliku ringhäälingu piisava ja stabiilse finantseerimise ülesannet.

Murrangulisel 2002.aastal eraldas riik avalik-õiguslikule ringhäälingule toetuseks 217,5 miljonit krooni⁸⁴. Sellest summast moodustasid tinglikult 15 miljonit krooni eratelekanalite 2.poolaasta litsentsitasud ning 25 miljonit krooni kompensatsiooni reklaamitulude kaotuse eest. Ilma nende tasudeta oli avalik-õigusliku ringhäälingu arvestuslik riigieelarveline toetus 2002.aastal 177,5 miljonit krooni. Toetuse tõus võrreldes aastaga 2001 oli 0,7%. (2001.aastal oli toetuse suuruseks 176,2 miljonit krooni⁸⁵). Eraldatud summa ei vastanud avalik-õigusliku ringhäälingu ootustele. ETV juhtuse esimees A.Urm süüdistas Vabariigi Valitsust petmises ning väitis, et ETVtoetuseks eraldati 50 miljonit krooni vähem, kui oli lubatud (Maimets 2002). Ringhäälingunõukogu ametlik seisukoht oli, et lähtudes 30.04.2001 kokkuleppest sai avalik-õiguslik ringhääling toetust 20 miljonit krooni vähem. Urm ei ole täpsustanud, kas tema kandideerimisel ETV juhatuse esimehe kohale 2000.aasta alguses lubasid poliitilised ringkonnad talle avalik-õigusliku ringhäälingu finantskriisist päästmiseks riigieelarvest toetust või mitte. Urmi ametisse määranud ringhäälingunõukogul puudus informatsioon poliitikute võimalikust lubadusest finantskriis lahendada läbi riigitoetuste järsu suurendamise. Urmi kasuks valikut tehes lootis ringhäälingunõukogu, et panganduse kogemuste najal suudab ta ETVs viia läbi vajalikud reformid organisatsiooni toimimise efektiivsuse tõstmiseks ja kulude vähendamiseks. Dialoogi otsimise asemel valitsuse ja hiljem ringhäälingunõukogu süüdistamine ei olnud Urmi poolt konstruktiivne viis olukorrale lahenduse leidmiseks. Usalduse kaotuse tõttu vabastas ringhäälingunõukogu Urmi 15.01.2002. ametist.

Vähem kui kahe aasta jooksul toimunud teistkordne telejuhi vallandamisega lõppenud konflikt ringhäälingunõukogu ja ETV juhi vahel ning sagedased riigi süüdistamised ei aidanud kindlasti kaasa avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilise legitiimsuse tõusule. Pidev negatiivne informatsioon ETVs toimuva kohta ei soodustanud ka sotsiaalse legitiimsuse tugevnemist. Mõlemad protsessid toimusid pigem hoopis negatiivses suunas.

Perioodi kõige olulisemaks sammuks oli avalik-õigusliku ringhäälingu vabastamine reklaamituru pingetest ja konkurentsist erakanalitega reklaamirahade pärast. Reklaami väljaviimine avalik-õiguslikust ringhäälingust lõpetas avalik-õigusliku ringhäälingu eelarve ja läbi selle kogu mõlema organisatsiooni finantseerimise sõltuvuse reklaamiturust. ETV ja ER finantseerimise sõltuvuse vabastamine

reklaamituru survest ei olnud siiski mitte selle seadusemuudatuse ainumõte, vaid üks tagajärgedest. Seadusemuudatuse pea-idee oli ikkagi avalik-õigusliku ringhäälingu sisulise reklaamituru sõltuvuse lõpetamine ning organisatsioonide tegevuse keskendumine ainult avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannete täitmisele.

Teiselt poolt jättis reklaamitulude puudumine ETV ja ER otseselt sõltuma ainult riigieelrvest eraldatava toetuse suurusest.

Finantseerimisallikate taandumine ainult riigieelarvele ei vähendanud finantseerimise ebakindlust. Nii nagu reklaamitulused ei saanud pikaks ajaks piisava kindlusega ette planeerida, nii ei olnud riigieelarve eraldise suurus teada ette pikemaks ajaks kui üks aasta. Reeglina selgusid ETV ja ER täpsed riigieelarvelised eraldised alles juba alanud majandusaasta alguses. Sellistes tingimustes oli äärmiselt keerukas teostada strateegilist planeerimist ning teha pikemaajalisi arenguplaane. Samas eeldab meediamajandus konkreetsete pikaajaliste kavade olemasolu. Näiteks programmide planeerimine ja ülekandeõiguste ostud tuleb teha mitu aastat ette. (Olümpiamängude ja teiste rahvusvaheliste spordisuursündmuste õiguste ostud tehakse kuni kaheksa aastat ette). Samuti eeldavad investeeringud ringhäälingu tehnikasse selgust rahaliste võimaluste kohta mitmeaastases perspektiivis. Investeeringud hoonetesse (uus ringhäälingumaja) eeldavad juba 20-25 aasta pikkust vahendite etteplaneerimist.

Normaalne ringhäälingu-organisatsioon – nagu ka iga teisegi muudes majandusvaldkondades pikaajaliste investeeringute ja lepingutega tegeleva organisatsiooni majandamine eeldab selget pikemaajalise planeerimise alust ja strateegiat.

5. EESTI TELEVISIOONI JA EESTI RAADIO ARENGUKAVA AASTATEKS 2003-2005 KUI KATSE LEGITIMEERIDA AVALIK-ÕIGUSLIKKU RINGHÄÄLINGUT EESTIS

5.1 Arengukava ettevalmistamise eeltingimused

1999.-2000.aasta Eesti Televisiooni majandamisel tekkinud kriisi oluliseks tulemuseks oli (poliitikute) konsensuslik arusaam, et Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio senised rahastamisalused ei taga organisatsioonide edukaks tegevuseks vajalikku stabiilsust. Samas puudus üksmeel vajaliku rahastamise suuruse osas.

Kogu avalik-õigusliku ringhäälingu kujunemise aja jooksul põhines poolte – riik ja erasektor ühel ning ETV ja ER teisel pool – retoorika paljuski emotsionaalsetel süüdistustel. Peamiselt puudutasid need avalik-õigusliku ringhäälingu majandamist ja organisatsiooni toimimist. Väideti, et avalik-õiguslik ringhääling toimib ebaefektiivselt ja kulutab mõttetult; AÕR väitis vastu, et seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks senisest riigitoetusest ei piisa.

Üldistades võib öelda, et esimese poole argumendid kritiseerisid põhiliselt tootmise ja organisatsiooni toimimise protsessi ja rahade kasutamise läbipaistmatust. Kriitikale vastati sõnumiga väljundi kvantiteedist ja kvaliteedist.

2001.aasta ETVst reklaami väljaviimise kokkulepe viis diskussiooni ratsionaalsemale tasemele. Kindlasti aitas ratsionaalsuse tekkele kaasa reklaamiturul toimunud võitluse lõppemine.

Seaduseparandus taotles olukorra süsteemset lahendust. Eeldused selleks olid olemas:

- a) erakanalid nõustusid maksuliste ringhäälingulubadega;
- b) ETV ja ER loobusid reklaamimüügist;
- c) seadusega loodi edasise arengu eeldused, loodi vajalik seadusandlik raamistik, mis nägi ette arengukava loomise ning kehtestas finantseerimise põhimõtted;
- d) kõigi osapoolte vahel oli saavutatud konsensus.

Jõuti konsensuslikule arusaamisele, et avalik-õigusliku ringhäälingu arenguks on vaja koostada pikaajaline, kõigile – poliitikutele, avalikkusele, ringhäälinguekspertidele, avalik-õiguslikule ringhäälingule – arusaadav ja põhjendatud arengukava.

Konsensuslik arengukava idee viidi ringhäälinguseadusesse sisse 2001.aasta ringhäälinguseaduse muutmise seadusega. Arengukava eesmärgiks oli määrata:

- a) */.../ kultuuri, sotsiaalsete vajaduste ning demokraatia arengu seisukohalt põhjendatud ning käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks tarvilik avalik-õigusliku teenuse iseloom ja maht, samuti selleks ning infrastruktuuri arenguks ja tehniliste arenguprogrammide rahastamiseks vajalikud investeeringud*⁸⁶;
- b) */.../ kolmeaastaseks perioodiks tervikuna ja iga aasta lõikes eraldi summad käesolevas seaduses sätestatud ja arengukavas seatud ülesannete täitmiseks*⁸⁷.

Ringhäälinguseaduse paragrahv 35¹ sätestab avalik-õigusliku ringhäälingu jaoks kolm väga olulist momenti:

- a) tegevust – ülesandeid ja vahendeid – planeeritakse kolmeaastaseks perioodiks;
- b) otsustav jõud on Riigikogu. Arengukava ja selle lahutamatu osa – eelarvevajaduste kava – kiidab heaks Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekul;
- c) eelarve läbirääkimised peetakse Rahandusministeeriumi ja ringhäälingunõukogu vahel.

Läbi arengukava ja selle lahutamatu osa – eelarvevajaduste kava – heakskiitmine Riigikogus pidi tagama Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni stabiilse ja piisava rahastamise kolmeaastaste perioodide kaupa. Selline lahendus tegelikult kunagi ei rakendunud.

Teiseks probleemseks kohaks, mis realselt kunagi tööle ei hakanud, oli eelarveläbirääkimised Rahandusministeeriumi ja ringhäälingunõukogu vahel. Kuna riigieelarves eraldati avalik-õigusliku ringhäälingu toetused läbi Kultuuriministeeriumi eelarve, siis delegeeris Rahandusministeerium läbirääkimised Kultuuriministeeriumile ja ütles, et kogu avalik-õigusliku ringhäälingu riigieelarveline toetus peab sisalduma

Kultuuriministeeriumi eelarves. Kultuuriministeerium aga taotles ringhäälingunõukogu poolt esitatud eelarvetõusu väljaspool tema eelarvet. Kultuuriministeerium esitas avalik-õigusliku ringhäälingu eelarvetaotlused kahes osas – esimene osa, mis mahtus ministeeriumi eelarvesse, ning eelarvet ületava osana, mis esitati valitsusele eraldi taotlusena. Rahandusministeerium arvestas ainult Kultuuriministeeriumi eelarve piiridesse mahtuva summaga. Ringhäälinguseaduse järgi oleks pidanud eelarveläbirääkimised toimuma Rahandusministeeriumi ja ringhäälingunõukogu vahel. Hoolimata ringhäälingunõukogu taotlustest eelarveläbirääkimisteni puuduva summa katmiseks Rahandusministeeriumi ja ringhäälingunõukogu vahel kunagi ei jõutud.

5.2 Arengukava loomise protsess

Tagasi tulles arengukava seadustamisele eelnenud konsensuse juurde võime öelda, et konsensus põhines siiski erinevatel eeldustel ja eesmärkidel. Arengukava väljatöötamisega soovisid vastaspoolled tegelikult tõestada oma eesmärkide õigsust.

Avalik-õigusliku ringhäälingu kritiseerijad eeldasid, et läbi arengukava saab muuta organisatsiooni efektiivselt toimivaks ja läbi selle riigilt vähem toetust nõudvaks. Efektiivsuse tõusu tagamise lahendust nähti ka Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio ühendamises ühtseks Eesti Rahvusringhäälinguks. Lihtsustatult võib selle seisukoha esitada kujul: olemasolevad programmid saab efektiivsema organisatsiooni ja juhtimise korral toota ja edastada väiksema (või vähemalt mitte kasvava) riigitoetuse eest kui seni. Arvestada tuleb, et ETV reklaamitulude lõppemise kompenseerimise vajadus langes otse niigi pingelisele riigieelarvele.

Avalik-õiguslik ringhääling lootis läbi arengukava argumenteeritult põhjendada poliitikutele oma tegevuse eesmärgid ning nende täitmiseks vajalikke finantseeringute suurust esitades detailselt eesmärkide saavutamiseks tehtavad tegevused ja vajalikud investeeringud. Loodeti, et kummutades väited rahade kasutamise läbipaistmatusest ja et läbi dialoogi kõigi osapooltega on võimalik leida avalik-õiguslikule ringhäälingule ühiskonnas laiemat toetust. Kitsamaks eesmärgiks oli tõsta avalik-õigusliku ringhäälingu poliitilist legitiimsust.

Ülesandesse suhtusid avalik-õigusliku ringhäälingu tegijad ja ringhäälingunõukogu äärmiselt tõsiselt. Juba enne seaduse vastuvõtmist Riigikogus

alustati ringhäälingunõukogu koordineerimisel arengukava väljatöötamist. Ringhäälingunõukogu andis Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio juhtivate spetsialistide, välismaiste ringhäälinguekspertide ning ringhäälingunõukogu liikmete ühise põhjaliku tööna valminud “Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005” Riigikogu kultuurikomisjonile üle 1.märtsil 2002.

Arengukava nägi ette avalik-õigusliku ringhäälingu riikliku finantseeringu aastateks 2003-2005.

Tabel 4

Arengukavajärgne riigieelarveline finantseering (miljonites kroonides)			
	2003	2004	2005
Avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuskulud	342,1	379,7	413,3
Avalik-õigusliku ringhäälingu investeeringud	70,5	67,4	64,5
Kokku	421,6	447,1	477,8

(Allikas: Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005:3.2.4)

5.3 Arengukava menetlemine kultuurikomisjonis

Kultuurikomisjon arutas arengukava esimest korda oma 11.märtsi 2002.a. istungil. Istungil osalesid Tiit Sinissaar - RHN esimees, Ain Saarna - ER juhatuse esimees, Joel Sarv – ER juhatuse liige, finantsdirektor, Ilmar Raag - ETV juhatuse esimehe kohusetäitja, Salme Rannu, Raivo Suni - ETV arengukava tööühma liikmed. Sellel istungil arutati põhjalikult mitmeid ETV ja ER tegevusega seotud konkreetseid valdkondi investeeringutest, arhiividest uudiste korrespondentpunktide ja haridusalase koostööni. Ükski kultuurikomisjoni liikmetest ei avaldanud arvamust arengukavas toodud ETV ja ER eelarvevajaduste konkreetsete rahaliste vajaduste kohta. Komisjon otsustas saata arengukava fraktsioonidele tutvumiseks⁸⁸.

Järgmine kord oli arengukava kultuurikomisjonis arutlusel 21.märtsi istungil. Sellel arutelul käsitleti juba ka arengukava finantseerimise ja selle suurusega seotud

küsimusi. Arengukavas esitatud eelarvevajaduste kava poolt võtsid sõna kultuurikomisjoni liikmed Marju Lauristin (Möödukad), Tõnis Luukas ja Tiit Sinissaar (Andres Herkeli asendusliikmena, Isamaliit). Rahvaliidu toetava seisukoha esitas ringhäälingunõukogu liige Villu Reiljan. Kahtleval seisukohal oli Paul-Eerik Rummo (Reformierakond). Komisjon otsustas algatada Riigikogu otsuse eelnõu "Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 heakskiitmine" ja anda see Riigikogu menetlusse 25. märtsil⁸⁹.

23.aprillil toimunud kultuurikomisjoni istungil arengukava ja vastava seaduseelnõu sisulist arutelu ei toimunud. Küll aga teavitas Viive Rosenberg komisjoni, et Vabariigi Valitsus on avaldanud arengukava kohta oma positiivse seisukoha. Otsustati jätkata seaduseelnõu menetlemist⁹⁰.

Oluline on siin märkida, et vaatlusalusel perioodil oli võimul Keskerakonna ja Reformierakonna valitsus Siim Kallase juhtimisel. Kultuuriministriks oli Signe Kivi – reklaamivaba avalik-õigusliku ringhäälingu seaduse eestvedaja. Koalitsioonilepe⁹¹ sätestas valitsuse tegevuse eesmärgiks kultuuripoliitika vallas:

/.../ tagab reklaamivaba avalik-õigusliku ringhäälingu toimimiseks vajaliku finantseerimise, suurendades samaaegselt avalik-õiguslike ringhäälingute eelarvete läbipaistvust ning kontrolli riigieelarvelise raha sihipärase kasutamise üle.

Kuigi koalitsioonilepe räägib toimimisest, mitte arengust, võisid optimistid veel ettevaatlikult loota läbi arengukava heakskiitmise läbimurret avalik-õigusliku ringhäälingu piisava ja stabiilse finantseerimislahenduse saavutamiseks.

14.mail toimunud kultuurikomisjoni istungil selgub siiski, et Vabariigi Valitsuse positiivne suhtumine oli informatiivne ning tegelikud otsused sõltuvad eelkõige koalitsiooninõukogust. Et mitte iseseisvalt eelnõu menetluse jätkamise üle otsustada, tegi Viive Rosenberg ettepaneku “/.../ oodata ära homme koalitsiooninõukogu koosolek⁹².”

Koalitsiooninõukogu otsuse dokumente kahjuks ei ole võimalik saada, kuid 20.mail toimunud kultuurikomisjoni istungil kaitseb P.-E.Rummo Reformierakonna ettepanekut viia arengukava rahastamine tavalise riigiarve menetluse alla. Selline ettepanek tähendas arengukava kontseptsiooni alustalaks olnud stabiilse pikaajalise

finantseerimise ideest loobumist. Opositsiooni esindajad M.Lauristin ja A.Herkel ei toeta ettepanekut⁹³. Arutelu jätkus päev hiljem, kuid siis jõuti ainult arutelu jätkamise otsuseni⁹⁴. 6.juuni koosolekul selgus, et seoses ettevalmistatava Eesti Vabariigi 2003.aasta eelarvega tekkis valitseval koalitsioonil probleeme avalik-õiguslikule ringhäälingule arengukavas planeeritavate summade eraldamisega.

“Mihhail Stalnuhhin: Enda ja Keskerakonna fraktsiooni nimel teen ettepaneku seda küsimust täna mitte arutada. On tekkinud mõningaid probleeme eelarve koostamise mõne üksikmomendiga ja seda tahaks täpsustada. /../

Mihkel Pärnoja: Küsimus ettepaneku esitajale: /../ millised probleemid eelarvega saavad praegu takistada arengukava arutamist? Ma tahaksin sisulist põhjendust. Peale selle et on tahe venitada, see on niigi selge.

Mihhail Stalnuhhin: Ma jään vastuse võlgu. /../

Andres Taimla: Küsimus on rahas⁹⁵.”

Istungi lõpuks jõuab kultuurikomisjon siiski konsensuslikule otsusele täiendada seaduseelnõu 2.punktiga:

“Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukavast tulenevaid iga-aastaseid eelarvetaotlusi menetletakse riigieelarve seadusega (RT I 1999, 55, 584; 92; 824; 2000, 55, 360) ja ringhäälinguseadusega /../ kehtestatud korras⁹⁶.”

Arengukava sisulised eesmärgid lahutati eesmärkide täitmiseks vajalikust finantseerimise garanteerimisest.

5.4 Arengukava praktiline rakendamine

18.juunil 2002.a. kiidab Riigikogu heaks Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 koos lisaklausliga, mille järgi arengukava eelarvetaotlusi menetletakse vastavalt riigieelarve seadusele⁹⁷.

Samas, kui kultuurikomisjon oli veendunud, et arengukava elluviimiseks piisavalt finantse ei eraldata, ei tulnud kordagi tagasi arengukava sisuliste eesmärkide, ülesannete ning täpselt esitatud tegevuste ja mahtude juurde. Komisjon oleks võinud teha

ettepaneku arengukavas esitatud konkreetse tegevuskava muutmiseks. Sama oleks teoreetiliselt saanud teha ka Riigikogu, kuid kuna ettepanek arengukava heakskiitmiseks tuli kultuurikomisjonilt, siis loogiliselt oleks pidanud need ettepanekud tegema eelkõige just eelnõu algataja.

2003.aasta eelarve esimesel kujundamisel planeeris Rahandusministeerium avalik-õiguslikule ringhäälingule eraldada 232.495.700 krooni. Summa kujundamisel võttis Rahandusministeerium aluseks 2002.aasta eelarve taseme ning lisas sellele erakanalite ringhäälingulubade 15 miljonit krooni. Kuna reklaamimüük lõppes ETVs 30.06.2002, siis maksid erakanalid 2002.aastal ringhäälingulubadest ainult 2.poolaasta eest. 2003.aastal lisatud 15 miljonit krooni viis tasu ringhäälingulubade täisaasta maksumuseni. Erakanalite nõustumine tasuda ringhäälingulubade eest kokku 30 miljonit krooni kattis alla poole ETV poolt teoreetiliselt reklaamiturult teenitavast tulust. Seega võttis riik endale teadlikult erakanalite majandustegevust parandava regulaatori rolli.

Eelarve esimest varianti koostades jättis Rahandusministeerium arvestamata, et 2002.aastal teenis ETV tulusid ka reklaamimüügist. Seetõttu tähendas ettepanek eraldada avalik-õiguslikule ringhäälingule 232 miljonit tegelikult eelarve enam kui 30 miljoni kroonist vähenemist. Arvestades reaalseid olusid oleks 30 miljoni krooni kokkuhoidmine nõudnud ETV programmimahu järsku vähendamist.

Olukorrale lahenduse leidmiseks korraldas 22.10.2002 ringhäälingunõukogu kohtumise kultuuriministri ja rahandusministriga. Nõupidamise tulemusel nõustus valitsus tõstma toetust 32 miljoni krooni võrra. 2003.aastal sai avalik-õiguslik ringhääling toetusena 266.495.700 krooni⁹⁸. See summa vastas 30.04.2001 sõlmitud kokkuleppe tingimustele, kuid ei katnud avalik-õigusliku ringhäälingu arengu tegelikke vajadusi.

Samas oli 2003.aasta toetuse summa 155,1 miljonit krooni väiksem 2002.aasta suvel Riigikogus tingimuslikult heakskiidetud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukavas aastateks 2003-2005 esitatud 2003.aastale kavandatud 412,6 miljoni kroonisest eraldisest.

Arengukava tingimusliku heakskiitmisega pandi Eesti Televisioon ja Eesti Raadio olukorda, kus neile määrati seadusega täpsed eesmärgid ning kohustati neid täitma

konkreetsed ülesandeid, kuid samas jäeti seaduse täitmiseks vajalikud rahalised eraldised riigieelarvest tegemata.

Arengukava vaid tingimuslik heakskiitmine Riigikogu poolt 2002.aastal tõi avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsuse probleemi seadusandlikul tasandil taas selgelt esile. Taolise otsuse hindamisel tuleb nõustuda Sheiniga (2004), kes ütles, et riiklik avalik-õiguslikku ringhäälingu tegevuse finantseerimist puudutav meediapoliitika lahend ebaõnnestus.

Võime öelda, et 2001.aasta kevadel neljapoolse kokkuleppe koostajad hindasid valesti Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni rahaliste vahendite vajaduse kujunemist pärast reklaamiturult lahkumist. Muutus meelelahutusliku(ma)st programmist avalik-õiguslikuks kvaliteetse omatoodanguga programmiks vajas tegevuskuludeks realselt selgelt rohkem kui kokkuleppesse pakutud 250-270 miljonit krooni.

Objektiivse tegurina tuleb siin arvestada asjaolu, et 2001.aastal polnud realselt tegevvoimul võimalik eelarvevahendite nappuse tõttu kirjutada alla kokkuleppele, mis oleks näinud ette avalik-õigusliku ringhäälingu riigipoolse toetuse hüppelist tõusu. Samas puudusid riigil detailselt põhjendatud andmed avalik-õigusliku ringhäälingu rahaliste vajaduste tegeliku suuruse kohta, rääkimata põhjalikust tulevikku suunatud tegevusprogrammist. Puudus selge arusaam olevikust ja konsensuslik tulevikunägemus. Puudus arengukava.

Nagu varem mainitud, suhtusid arengukava koostajad töösse väga tõsiselt, kuid samas ei nähtud ette arengukava koostamisele reaalsest keskkonnast tekkida võivaid piiranguid. Võib öelda, et arengukava näol kirjeldati Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengu maksimumprogrammi. Püstitati kõrgeid eesmäärke, kuid jäeti arvestamata ühiskonna majandusliku ja poliitilise reaalsusega.

Üheks reaalsustunde kadumise põhjuseks oli kindlasti see, et pärast pidevat alarahastamist ning rasket majanduslikku kriisi loodeti tõelist läbimurret avalik-õigusliku ringhäälingu arengus ning avalik-õigusliku ringhäälingu rolli väärtustamist ühiskonnas. Teiseks ei esitanud ka ringhäälingunõukogu arengukava koostajatele selgeid rahalisi piire. Ja seda hoolimata sellest, et ringhäälingunõukogu üheksast liikmest olid viis riigikoguliikmed, kes selgelt teadsid riigi prioriteete ja võimalusi. Ringhäälingunõukogu taolise käitumise üheks põhjuseks oli ringhäälingunõukogu esimehe kuulumine opositsioonierakonda, kelle tegevus *a priori* oli

valitsuserakondadele väljakutsete esitamine. Ringhäälingunõukogu apoliitilised liikmed ühest küljest usaldasid arengukava koostamisel organisatsioonide seest tulnud plaane ning ettepanekuid, teisest küljest loodeti ka poliitilise toetuse tekkele. Loodeti ühe suurema “hüppega” parandada aastatepikkusest alafinantseerimisest tingitud tehnilise baasi mahajäämus ja kasutusele võtta kaasaja ringhäälingu nõuetele vastav digitaaltehnikat. Ringhäälingunõukogus olid siis esindatud kõik viis suuremat Riigikogu erakonda (Reformierakond, Keskerakond, Mõõdukad, Isamaliit, Rahvaliid), kelle ühise tahte korral oleks olnud võimalik ka tegelikkuses arengukavas esitatud eelarvekavale lähedased rahalised vahendid leida.

Ringhäälingunõukogu istungitel toetasid kõigi erakondade esindajad arengukava suundi ning valminud dokument kiideti ringhäälingunõukogus ühehäälselt heaks. Paraku kadus parteide üksmeel kultuurikomisjonis. Riigikogu saalis nõustudes arengukava allutamise eelarveseadusele hääletati juba sisuliselt arengukava kui terviku vastu.

Nagu ka järgmiste aastate – 2004 ja 2005 – riigieelarve menetlused on näidanud, tähendas arengukava sellisel kujul vastuvõtmine tegelikult arengukava sisuliste ülesannete elluviimiseks vajalike summade mitte-eraldamist. Avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimine on jätkuvalt iga-aastaste poliitiliste eelarve-debattide teemaks. Ning kuna avalik-õiguslik ringhäälingu rahastamine ei kuulu jätkuvalt ühegi partei ega koalitsiooni prioriteetide hulka⁹⁹, siis kokkuvõttes määras Riigikogu 18.juuni 2002.a. otsus kogu Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio arengukava aastateks 2003-2005 läbikukkumisele.

5.5 Arengukava ebaõnnestumise põhjused

Protsessi nurjumise võimalikke põhjuseid:

- a) ringhäälinguseaduses pakutud pikaajaline finantseerimisskeem ei sobi kehtiva eelarveseaduse ning praktikaga. Eelarveseaduse muutmine ringhäälinguseaduse kasuks ei leia poliitilist toetust.
- b) Rahandusministeerium näeb ohtu, et kui ühele elualale rakendatakse rahastamismudelit, mis on eelarveseaduse ülene, siis kaob neil kontroll riigieelarve kujundamise üle (T.Veskimägi juhtimisel üritati tutvustada avalik-

- õigusliku ringhäälingu eelarve pikaajaliste finantsprojektsioonide sisseviimist, mis võimaldanuks kujundada organisatsioonide eelarveid ka pikemas perspektiivis);
- c) puudus konsensuslik arusaamine avalik-õigusliku ringhäälingu tegevusest ja eesmärkidest;
 - d) rahaliste ressursside piiratus;
 - e) avalik-õiguslik ringhääling konkureeris rahaliste vahendite osas teiste avalik-õiguslike institutsioonide ja avalike vahenditega;
 - f) avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimise surumine Kultuuriministeeriumi eelarvesse, kus tekkis konkurents kultuuriasutustega;
 - g) rahvusringhäälingule vajalikud investeeringud tuli teha tegevustoetusest, Riiklikust Investeeringute Programmist (RIP) AÕR toetusi ei saanud. Selle tõttu oli riigieelarvelise toetuse taotluse tõus suurem kui tegevuskulude katmiseks vajalik.
 - h) arengukava idealistlikud eesmärgid, mis ei arvestanud reaalse majandusliku ja ühiskondliku situatsiooniga;
 - i) ei arvestatud poliitiliste realiteetidega.

Arengukava terviklikuks teostamiseks vajaliku, kuid riigieelarve seisukohalt ebareaalne rahavajaduse kinnitamine ringhäälingunõukogus ja selle plaani esitamine Riigikogule kindlasti taas vähendas tekkima hakanud poliitilist legitiimsust. Võib ainult oletada, et 2002.aasta majandustõusu tingimustes ja ringhäälinguseaduse muutmisel tekkinud konsensusel pinnal oleks rahaliselt realistlikum arengukava Riigikogus ka kitsendava tingimusega heaks kiidetud.

Hoolimata stabiilse rahastamise tagamise ebaõnnestumisest oli arengukaval ka positiivseid tulemusi:

- a) ta sundis organisatsioone analüüsima oma olemust;
- b) kirjutati valmis konkreetne tulevikunägemus ja reastati prioriteedid, mida vastavalt reaalsetele oludele hakati ka ellu viima;
- c) analüüsis võimalikke arengustrateegiaid ning taktikaid;
- d) tutvustas avalikkusele (ja poliitikutele) avalik-õigusliku ringhäälingu olemust;

- e) andis Eesti meediale ainek- avalik-õiguslikust ringhäälingust päevakommentaaridest sügavamalt kirjutada;
- f) käivitas järgmise sammuna Eesti Rahvusringhäälingu loomise otstarbekuse uuringu, millest kujunes järgmiste aastate avalik-õigusliku ringhäälingu diskussioonide oluline faktikogumik.

5.6 Avalik õigusliku ringhäälingu legitiimsust kujundanud protsessid aastatel 2003-2005

5.6.1 KPMG raport

2001/2002.aastavahetusel suhteliselt lühikese aja jooksul koostatud arengukava ei andnud hinnangut poliitikute poolt esitatud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni ühendamise ideele. Niivõrd olulise otsuse tegemine vajas põhjalikku analüüsi ja sellise ekspertkogemuse kaasamist, mida ETVs ja ERs ei olnud (nt kinnisvara väärtuse hindamine, organisatsioonide toimimise analüüs jms). Küsimuse lahendamiseks nägi arengukava ette viia ühendamise otstarbekuse hindamiseks läbi spetsiaalne uuring. Uuringu teostamine ETVst ja ERist sõltumatu, tunnustatud, vastavat kogemust omava organisatsioonide poolt pidi tagama tulemuse suurema legitiimsuse kui omade jõududega tehtud töö. Uuringu teostaja leidmiseks viidi läbi riigihange, milles osales kolm firmat – Lõhmus, Haavel & Viisemann, PriceWaterhouseCoopers ja KPMG Eesti. Riigihanke võitnud KPMG Eesti andis raporti “Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuring” ringhäälingunõukogule üle pärast üle poole aasta kestnud analüüsi oktoobris 2003.

KPMG uuring lükkas ümber arvamuse, nagu annaks ETV ja ER ühendamine ühtseks organisatsiooniks olulist majanduslikku kokkuhoidu. Küll aga toetas uuring uue ühtse rahvusringhäälingu organisatsiooni ideed ning soovitas uue organisatsiooni efektiivsuse tagamiseks ehitada uus ringhäälingumaja. Teiseks KPMG uuringu oluliseks tulemuseks oli kinnitus faktile, et avalik-õiguslik ringhääling on olnud aastate jooksul pidevalt alafinantseeritud. Uuring lähtus eesmärgist viia Eesti avalik-õigusliku

ringhäälingu finantseerimise tase 2007.aastaks ligikaudu 40%le Soome Yleisradio 2000.aasta tasemest *per capita*.

Ringhäälingunõukogu tutvustas KPMG raportit 13.11.2003 Stenbocki majas. Kohtumisel osalesid peaminister Juhan Parts, rahandusminister Taavi Veskimägi, kultuuriminister Urmas Paet, justiitsminister Ken-Marti Vaher, ringhäälingunõukogu esimees Andres Jõesaar, aseesimees Jaak Allik, liikmed Ela Tomson, Peep Aru ja Silva Tomingas. Koosolekul otsustati, et RHN peab esitama 18.12.2003 Valitsuskabinetile edasiste tegevuste kava ehk *roadmap*'i*.

5.6.2 Roadmap

15.12.2003 esitas ringhäälingunõukogu Kultuuriministeriumile “Tegevuste kava Eesti Rahvusringhäälingu organisatsiooni moodustamiseks” (nn *roadmap*).

Tegevuste kava idee peamiseks eelduseks oli laia poliitilise toetuse saamine Eesti Rahvusringhäälingu moodustamiseks. Rahvusringhäälingu moodustamise protsessi peamised poliitilised otsustuskohad ning nende täitmiseks planeeritud tähtjad on esitatud tabelis 5.

Tabel 5

Tegevuste kavas püstitatud 2003-2004.aasta olulisemad eesmärgid

Aeg	Tegevus
2003 detsember	Kultuurikomisjoni toetus Eesti Rahvusringhäälingu moodustamiseks
2003 detsember	Vabariigi Valitsuse põhimõtteline toetus Eesti Rahvusringhäälingu moodustamiseks
2004 jaanuar	Parlamendi otsus Eesti Rahvusringhäälingu moodustamise toetuseks
2004 I pool	Rahvusringhäälingu strateegia koostamine aastateks 2005-2007
IV kv. 2004	Rahvusringhäälingu seaduse Riigikogu poolt vastu võtmine ja Rahvusringhäälingustrateegia Riigikogu poolt heakskiitmine

* Nimetuse *roadmap* andis tegevuste kavale peaminister Juhan Parts analoogiana 2003.aastal ameeriklaste Iraagi ülesehitusplaani nimetusele.

12.01.2004 toimus peaministri J.Parts'i ja kultuuriministri U.Paeti kohtumine Euroopa Ringhäälingute Liidu presidendi A.Wesberg'iga. Kohtumisel osalesid veel ringhäälingunõukogu esimees A.Jõesaar, ETV juhatuse esimees I.Raag ja juhatuse liige J.Paadam. Kohtumise initsiaatoriks oli ringhäälingunõukogu. Kohtumise eesmärgiks oli teadvustada valitsusjuhile avalik-õigusliku ringhäälingu tähtsust Euroopa Liidu kontekstis. J.Parts tutvustas A.Wesberg'ile *roadmap*'i ja kinnitas selle teostumist. Konstruktiivses meeleolus toimunud kohtumine lõppes J.Parts'i kinnitusega, et "tugev avalik-õiguslik ringhääling on Eesti Vabariigile vajalik¹⁰⁰".

Tegelikuses ei suudetud planeeritud ajakavast kinni hoida. 2005.aasta aprilliks oli kavandatud 19st ülesandest täidetud ainult kolm:

- a) rahvusringhäälingu loomise idee oli kultuurikomisjonis heaks kiidetud;
- b) oli olemas J.Parts'i valitsuse põhimõtteline toetus;
- c) oli koostatud Eesti Rahvusringhäälingu strateegia aastateks 2005-2007 (Strateegia 2004), mis põhines peamiselt ülesannete ja eesmärkide osas 2002.aasta arengukavale ning finantseeringute suuruse osas KPMG uuringule

Strateegia 2005-2007 Riigikogu arutluseni ja ringhäälinguseadus Riigikokku ei jõudnud. Samuti ei ole ellu viidud planeeritud Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio riigitoetuse planeeritud kasvu.

Tabel 6

Avalik-õigusliku ringhäälingu riigipoolse finantseerimise kava ja selle täitmine	2004	2005	2006	2007
Riigipoolne finantseerimine <i>roadmap</i> (M EEK)	287,6	359	490	549
Riigipoolne finantseerimine, tegelik (M EEK)	287,6	303,2		

Seoses 2005.aasta kevadel valitsuse vahetuse järel muutunud poliitilise olukorraga ei ole J.Parts'i valitsuse põhimõtteline toetus täna enam siduv ja tegevuskava ei järgita.

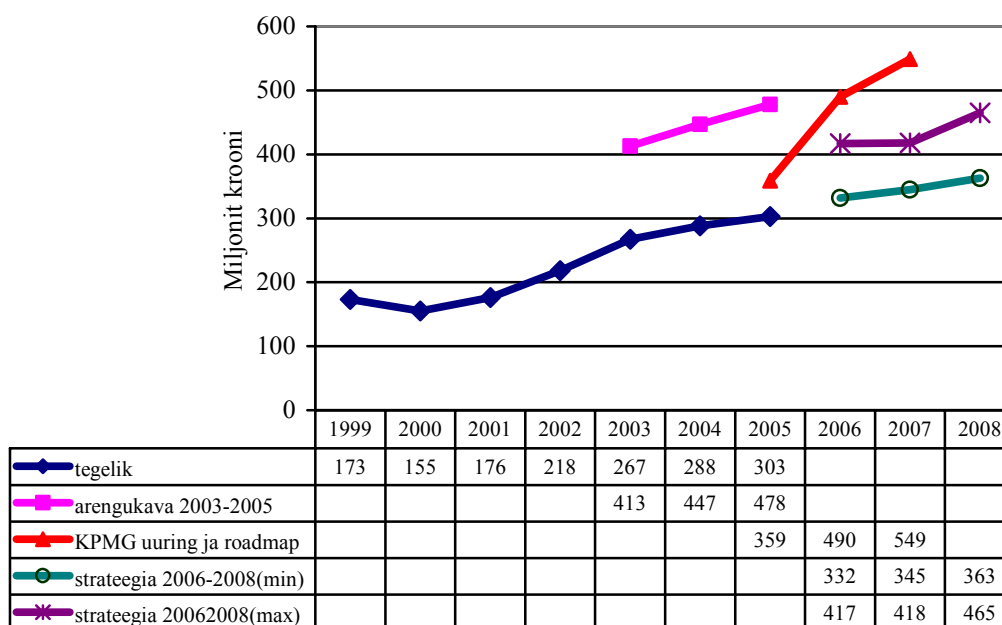
Tegevuste kava ebaõnnestumise peamised põhjused olid:

- a) kava tõsta kahe aastaga avalik-õigusliku ringhäälingu riigipoolset finantseerimist 70% ei leidnud tegelikult poliitilist toetust;

- b) Rahandusministeeriumi soov kaasata rahvusringhäälingu finantseerimisse erakapital (*public-private partnership* e. PPP mudel) (Veskimägi 2004);
- c) ringhäälingunõukogu kõhklused valitsuse pakutud kavasse luua avalik-õigusliku ringhäälingu varade baasil kasumit taotlev aktsiaselts, mille osa aktsiatest oleks kuulunud erakapitalile ja riigile.

5.6.3 Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008

Kehtivast ringhäälinguseadusest tulenevalt esitas 2005.veebruaris ringhäälingunõukogu Riigikogu kultuurikomisjonile järgmise avalik-õigusliku ringhäälingu arengukava: “Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008¹⁰¹”. Oma olemuselt on see dokument üldisem kui arengukava aastateks 2003-2005. Finantsprojektsioonis on arvestatud uue ringhäälingumaja ehituse kulutustega. Esitatud on põhifinantseering (min) ja finantseering koos lisategevustega (max).

Joonis 6. Avalik-õigusliku ringhäälingu riigieelarvelise toetuse suurus erinevates arenguplaanides

Kui arengukava 2003-2005 ja KPMG uuringul põhinev tegevuskava nägi ette avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimise järsu tõusu, siis strateegia 2006-2008 miinimumvariant (joonisel 6 strateegia 2006-2008 (min)) järgib ligikaudu senise eelarvekasvu taset. Maksimumvariant sisaldab lisategevuste finantseeringuid (nt spordi suurprojektid, ETV 24 ja ETV 2), millede teostumine sõltub riigieelarve poliitilisest otsusest. Maksimumvariandi summad vastavad enam-vähem arengukavas toodutele, kuid on ajaliselt kolm aastat hilisemaks nihutatud.

Kultuurikomisjon vaatas arengustrateegia 2006-2008 läbi ja saatis Vabariigi Valitsusele seisukohavõtuks¹⁰². Valitsus täna (14.08.2005) veel ei ole oma selle strateegia kohta seisukohta kujundanud. Küll aga kujundasid arengustrateegia kohta oma seisukohad Riigikogu fraktsioonid. Isamaliit, Rahvaliit, Reformierakond, Res Publica ja Sotsiaaldemokraadid toetasid fraktsioonidega toimunud ringhäälingunõukogu esimehe ning Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni juhtide kohtumistel (aprill, mai 2005) arengukava. Ainsa parteina ei toetanud ringhäälinguekspertide poolt väljatöötatud arengustrateegiat Keskerakond. Keskerakonna negatiivse hinnangu põhjuseks ei olnud mitte etteheited esitatud dokumendi sisule, vaid keskfraktsiooni juht Vilja Savisaar ütles, et Keskerakond ei saa arengustrateegiat toetada, kuna Keskerakond selle väljatöötamisel ei osalenud¹⁰³. 01.06.2005 toimunud kohtumisel ringhäälingunõukogu esimehega täpsustas V.Savisaar Keskerakonna seisukohta ja ütles, et oma otsuste tegemisel lähtuvad nad kultuuriministri ettepanekutest, mis kujundatakse nii arengustrateegia ja uue seaduse suhtes hiljemalt 2005.aasta septembri alguseks.

5.6.4 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu väljatöötamine

Paralleelselt nende tegevustega on 2004.aasta sügisest alates toimunud Kultuuriministeeriumi poolt juhitud töörühmas uue Eesti Rahvusringhäälingu seaduse projekti koostamine. Töörühma juhtis Kultuuriministeeriumi kantsler S.Sukles, liikmed olid P.Sookruus ja L.Urboja (Kultuuriministeerium), K.Kukk (Rahandusministeerium), E.Saarm (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium), A.Jõesaar (RHN), I.Raag (ETV), M.Allikmaa (ER). Lisaks eksperdid Justiitsministeeriumist. Töörühm sai seaduseelnõu¹⁰⁴ valmis 2005.aasta aprilli alguseks. Kultuuriministeerium valmistus saatma seda ministeeriumitevahelisele kooskõlastusringile, kuid seoses valitsuse

vahetumisega aprillis on eelnõu esitamine Valitsuskabineti istungile planeeritud septembris 2005.

Need kaks dokumenti – arengustrateegia 2006-2008 ja rahvusringhäälingu seaduse eelnõu – on uueks avalik-õigusliku ringhäälingu rolli tugevdamise katseks. Dokumentides formuleeritud seisukohad lähtuvad Euroopa Liidu ringhäälingu- ja meediapoliitilistest põhimõtetest – eelkõige Amsterdami protokollist – avalik-õigusliku ringhäälingu rolli tähtsusest. Dokumendid arvestavad Eesti kultuuri- ja keeleruumi säilitamise ning arendamise vajadust ja teisi ühiskonna jaoks olulisi ülesandeid, nagu näiteks demokraatia edendamine, Eesti identiteedi ja kohalike väärtuste tugevdamine, ühiskonna sotsiaalse sidususe hoidmine ja arendamine, erinevate rahvastikurühmade infovajaduste rahuldamine jt.

Hoolimata kaasatud eri valdkondade esindajate töö konsensuslikust tulemist ei saa täna öelda, et avalik-õigusliku ringhäälingu rolli mõistetakse ja tähtsustatakse seadusandliku- ja täitevvõimu poolt piisavalt.

Koalitsioonipartei Keskerakond esitas oma ajalehes selge nägemuse lahenduse puudumise põhjustest ning lahenduse saamiseks vajalikest eeldustest:

“Aastaid on kostnud nutt avalik-õiguslike meediakanalite alarahastamisest. Rahastamine sõltub aga poliitikute kokkulepetest. Avalik-õigusliku meedia juhid ei mõista siiani, et rahastamise küsimus ei lahenegi, kuni Keskerakonnaga on saavutatud kokkulepe uudiste- ja ühiskonnasaadete tasakaalu kohta¹⁰⁵”.

Avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise tagamine läbi ühe parteiga sõlmitava kokkuleppe seab avalik-õigusliku ringhäälingu sõltumatuse ja tasakaalustatuse küsimärgi alla. Erilepingud üksikute poliitiliste jõududega vähedavad institutsiooni sõltumatust ja usaldatavust.

Avalik-õigusliku ringhäälingu tasakaalustatus on tema avaliku ja poliitilise legitiimsuse oluliseks eelduseks. Tasakaalustatuse reeglid kinnitas ringhäälingunõukogu 2001.aastal. Avalik-õiguslik ringhääling peab oma tegevuses lähtuma kehtivatest tasakaalustatuse reeglitest ning reeglite täitmisel esinevad puudused eneseregulatsiooni

korras kõrvaldama. Samuti aitab tasakaalustatuse tagamisele kaasa ajakirjanike professionaalse taseme tõstmine. Tasakaalustatuse hindamine eeldab toimetustest sõltumatu hindaja olemasolu. Eesti Televisioonil on selleks programmi nõustaja (Skandinaavias – *ombudsman*). Eesti Raadiol on taolise töökoha loomine kavas.

Avalik-õigusliku programmi üldise tasakaalustatuse nõue sisaldub ka kehtivas ringhäälinguseaduse § 25 loetletud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tegevuse ülesannetes. Üldise poliitlise tasakaalustatuse nõude kõigile ringhäälinguajaamadele esitab ringhäälinguseadusesse 1999.a. lisatud § 6¹.

5.6.5 Perioodi 2003-2005 peamised tähised avalik-õiguslikus ringhäälingus

2003 sügis KPMG Eesti raport: Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuring

13.11.2003 Stenbocki maja Kohtumisel osalesid: Peaminister Juhan Parts, rahandusminister Taavi Veskimägi, kultuuriminister Urmas Paet, justiitsminister Ken-Marti Vaher; ringhäälingunõukogu esimees Andres Jõesaar, aseesimees Jaak Allik, liikmed Ela Tomson, Peep Aru ja Silva Tomingas. Otsustati: RHN peab esitama 18.12.2003 Valitsusele *roadmap*'i.

15.12.2003 esitas Ringhäälingunõukogu Kultuuriministeriumile “Tegevuste kava Eesti Rahvusringhäälingu organisatsiooni moodustamiseks” (*roadmap*).

15.06.2004 Valitsuskabinet arutab rahvusringhäälingu organistatsiooni loomise ettevalmistamist (ettekandja kultuuriminister U.Paet). Rahandusministerium ja Kultuuriministerium ei jõua konstruktiivsele kokkuleppele rahvusringhäälingu rahastamise osas.

2005. veebruar. Seadusest tulenevalt esitas ringhäälingunõukogu kultuurikomisjonile “Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008”.

17.05.2005 Kultuuriminister R.Palmaru tutvustab oma seisukohti kultuurikomisjonile: (rahvusringhäälingu loomise eesmärgiks on) “... programmide mitmekesisuse suurendamine. Eriti puudutab see ETVd, et programmi sisu vastaks avalik-õigusliku programmi ideele¹⁰⁶”.

Töö kirjutamise ajaks ei ole veel selgunud ringhäälingunõukogu poolt kultuurikomisjonile ja sealt edasi kultuuriministrile esitatud “Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2005-2007” võimalik heakskiitmine Riigikogus või selle dokumendi tagasilükkamine. Kultuuriministri kohtumisel ringhäälingunõukoguga 20.06.2005 informeeris minister RHNi kavatsusest Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu saata ministeeriumist kooskõlastusringile 2005.aasta suvel* ning seaduse Riigikogus vastuvõtmise ajaks prognoosis minister 2005.aasta lõppu.

* Kultuuriministeerium esitas Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu kooskõlastusringile 13.07.2005.

6. RAHVUSRINGHÄÄLINGU SEADUSE EELNÕU - UUS KATSE AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU LEGITIMATSIOONI TÕSTMISEKS

6.1 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu loomise lähtekohad

Euroopa meediapoliitikat käsitletud peatükist selgus, et Euroopa Liidu meedia-regulatsioon ja selle tõlgendamine Euroopa Komisjoni ning Euroopa Kohtu poolt liigub järjest enam liberaalse vaba konkurentsi ja turujõudude rahuldamise suunas. Teiselt poolt aga jätab EL seadusandlus avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannete ja seadusliku raami loomise otseselt liikmesriikidele. Euroopa Komisjoni 2001.aasta vastav kommunikatsioon ütleb selgelt, et Komisjon saab ainult hinnata, kas liikmesriigi poolt defineeritud avalik-õigusliku ringhäälingu tegutsemispõhimõtteid täidetakse või mitte (vt ptk 2.2.1). Komisjon ei saa võtta seisukohta ülesannete endi olemuse suhtes. Sellest lähtuvalt on äärmiselt oluline defineerida avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärgid, eesmärkide saavutamiseks täidetavad ülesanded ning finantseerimisalused täpselt Eesti Vabariigi seadus(t)ega.

Kehtiv ringhäälinguseadus ja aastatel 2002-2005 välja töötatud erinevad avalik-õigusliku ringhäälingu arengukavad ja -strateegiad esitavad konkreetseid kriteeriume ja nende mõõtmise meetodikaid väga vähesel määral (vt tabel 6).

Kõigis regulatsioonides esitatud avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkide ja ülesannete täitmise hindamiseks ei ole esitatud konkreetseid kriteeriume ega hindamise meetodikaid. Selline olukord on konfliktide korral andnud võimaluse süüdistada ringhäälinguseadust (liiga üldine) ja avalik-õiguslikku ringhäälingut (puuduvad konkreetset eesmärgid).

Rahandusministeeriumi esindaja K.Kukk Eesti Rahvusringhäälingu seadust ettevalmistavas töörühmas esitas rahvusringhäälingu tegevuse hindamise kriteeriumiks saatetunni maksumuse. Töögrupp ei pidanud õigeks võtta rahvusringhäälingu tegevuse hindamise aluseks ainult üht näitajat. Jõuti seisukohale, et avalik-õigusliku ringhäälingu

tegevuse adekvaatseks hindamiseks tuleb rakendada kompleksset mõõdikute süsteemi, mida jälgitakse erinevate meetoditega (auditooriumi sotsioloogilised – kvantiteet- ja kvaliteetuuringud, eksperthinnangud jms). Samuti tuleb jälgida organisatsiooni toimimise efektiivsust ning tootmisprotsessi optimaalsuse näitajaid (sh ka rahalisi näitajaid).

Selge aruandluskohustuse ja aruandluse korra olemasolu loob taustsüsteemi kõigile osapooltele, ka avalik-õiguslikule ringhäälingule endale, kes üheksakümnendate lõpu kriisi ja kriisi järellainetuse ajal esitas mõnikord arvamust, et avalik-õigusliku ülesande täitmist ei saagi mõõta ning riigipoolse toetuse kasutuse optimaalsust hinnata (T.Lepp 1999, A.Herkel 1999).

Tabel 7

Ringhäälinguregulatsiooni erinevates aktides sätestatud kriteeriumid

Regulatsiooni akt	Aruandlus		Objekt	Vorm ja sagedus	Kriteerium	Meetod
	Kes	Kellele				
Ringhäälinguseadus	RHN	Riigikogu	AÕR üldine tegevus	aastaaruanne	määramata	määramata
Ringhäälinguseadus	ETV ja ER	RHN	eelarve	majandusaasta aruanne	eelarve tasakaal	raamatupidamisaruanne
RHNi poolt kehtestatud kord	ETV ja ER	RHN	tegevuse üldine aruanne	aastaaruanne		määramata
Arenguakava 2003-2005	ER ja ETV	avalikkus	AÕR üldine tegevus	määramata	avalikkuse rahulolu	sotsioloogilised uuringud
Arenguakava 2003-2005	ER ja ETV	määramata	programm	määramata	pikaajalise eetriväärtusega toodangu osakaal	monitooring
ERR seaduseelnõu	ERR	Üldsus (web)	eelarve, vahendite kasutamine	eelarve täitmise poolaasta ja aastaaruanne	eelarve	raamatupidamisaruanne
Leping	ERR	KM	avalikes huvides tegutsemine	määramata	määramata	määramata
Leping	ERR	KM	auditooriumi rahulolu	määramata	määramata	määramata
Leping	ERR	KM	programmi kvaliteet	määramata	määramata	määramata
Leping	ERR	KM	otstarbekas organisatsiooniline tegevus	määramata	määramata	määramata

Kehtivas ringhäälinguseaduses toodud eesmärkide ja ülesannete täpsustamine on vajalik peamiselt kahel põhjusel:

- a) traditsioonilise ringhäälinguorganisatsiooni tegevuse laiendamiseks uue meedia valdkondadesse;
- b) andmaks kõigile osapooltele (seadusandlik ja täidesaatev võim, lai avalikkus ja organisatsioon ise) selgemad tähised avalik-õigusliku ringhäälingu mõistmiseks ja selle tegevuse tulemuslikkuse hindamiseks.

6.2 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu ERR eesmärkidest ja ülesannetest

2004-2005 aasta jooksul Kultuuriministeeriumi juures töötanud töörühma poolt esitatud Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) seaduse eelnõu täpsustas ERRi eesmarke ja konkretiseeris eesmärkide saavutamiseks täidetavaid ülesandeid (vt tabel 7 ja tabel 8).

Tabel 8

Eesti Rahvusringhäälingu kui ringhäälinguorganisatsiooni eesmärgid

1)	tugevdada Eesti identiteeti ja kohalikke väärtusi ning aidata kaasa Eesti iseseisvuse tugevnemisele
2)	panustada eesti rahva ning tema keele ja kultuuri kestmisele läbi aegade
3)	hoida ja parandada ühiskonna sotsiaalset sidusust
4)	arendada ja kaitsta emakeelset kultuuriruumi ja talletada eesti kultuuripärandit
5)	aidata kaasa Eesti ühiskonna stabiilsele arengule ja elanikkonna turvatunde kasvule
6)	edendada demokraatiat ja kujundada avatud ja mitmekesine kommunikatsioonikeskkond
7)	rahuldada oluliste rahvastikurühmade, sealhulgas vähemuste ja laste infovajadusi
8)	aidata kaasa Euroopa ja muu maailma kultuuriväärtuste kättesaadavusele ja mõistmisele
9)	tutvustada eesti kultuuri ja levitada teavet Eesti kohta läbi rahvusvahelise meedia
10)	tagada oma ringhäälingu- ja meediateenuste kättesaadavus ja konkurentsivõime uuenevas mediakeskkonnas

Rahvusringhäälingu eesmärgi saavutamiseks täidetad avalikud ülesanded

1)	loob ja edastab ning teeb muul viisil kättesaadavaks mitmekesiseid ja kvaliteetseid saateid ja programme kogu ühiskonnale, hoides sobivat tasakaalu informatiivsete, harivate, kultuur-i, meelelahutuslike, sündmuslike ja spordisaadete vahel;
2)	salvestab, säilitab ja tutvustab eesti rahvuskultuuri ja ajaloo seisukohalt olulisi üritusi, sündmusi ja teoseid;
3)	tagab omatoodangu valdava osakaalu seadusega sätestatud eesmärkide täitmisel;
4)	tagab ringhäälinguteenuse sisulise ja funktsionaalse pakkumise tasakaalu Eesti ringhäälingumaastikul;
5)	kujundab kultuurinõudlust ja on rahvuskultuurilises arengus partneriks Eesti kultuuri- ja haridusasutustele;
6)	vahendab maailmakultuuri parimaid saavutusi;
7)	hoiab ja arendab ringhäälinguvaldkonna professionaalset loomingulist ja tehnilist taset;
8)	seob Eesti ringhäälinguruumi Euroopa ja maailmaga;
9)	pakub uusi meediateenuseid ja tagab nende kättesaadavuse erinevatel edastusplatvormidel;
10)	tagab adekvaatse informatsiooni operatiivse edastamise elanikkonda või riiklust ohustavates olukordades.

Kultuuriministeriumi poolt ministeriumitevahelisele kooskõlastusringile saadetud seaduseelnõus muutis ministerium tööruhma poolt formuleeritud Rahvusringhäälingu eesmärgid ning esitas selle paragrahvi järgmises sõnastuses¹⁰⁷:

(1) *Rahvusringhäälingu kui ringhäälinguorganisatsiooni eesmärgid on:*

- 1) *laiaulatuslike, mitmekülgsete ning tasakaalustatud televisiooni- ja raadio-programmide ning uute meediateenuste (internetis leviv meedia, uued kommunikatsiooniteenused audiovisuaaltoodangu edastamisel, digitaalringhäälingu arenevad võimalused ja teised infoühiskonna teenused) loomine ja edastamine Eesti Vabariigi elanikkonnale ja selle erinevatele rühmadele, sealhulgas rahvusvähemustele;*
- 2) *demokraatia edendamine, avatud ja mitmekesise kommunikatsioonikeskkonna kujundamine ja arendamine;*

- 3) eesti kultuuri ja keele hoidmine ja arendamine ning Eesti identiteedi tugevdamine;
- 4) ühiskonna sotsiaalse sidususe hoidmine ja parandamine.

Rahvusringhäälingu ülesandeid sätestav paragrahv 4 esitati Kultuuriministeeriumi poolt ministeeriumitevahelisele kooskõlastusringile järgmises sõnastuses:

(1) Käesoleva seaduse §-s 3 sätestatud eesmärgi saavutamiseks täidab Rahvusringhääling alljärgnevat avalikke ülesandeid:

1) loob ja edastab ning teeb muul viisil kättesaadavaks kvaliteetseid, mitmekesiseid ja tasakaalustatud saateid ja programme kogu Eesti ühiskonnale, hoides sobivat tasakaalu informatiivsete, harivate, kultuuri-, meelelahutuslike, sündmuslike ja spordisaadete vahel;

2) salvestab, säilitab ja tutvustab eesti rahvuskultuuri ja ajaloo seisukohalt olulisi üritusi, sündmusi ja teoseid ning tagab omatoodangu valdava osakaalu seadusega sätestatud eesmärkide täitmisel;

3) edendab rahvuskultuuri kogu selle mitmekesisuses, kujundab kultuurinõudlust ja on rahvuskultuurilises arengus partneriks Eesti kultuuri- ja haridusasutustele;

4) vahendab maailmakultuuri parimaid saavutusi ning seob Eesti ringhäälinguruumi Euroopa ja maailmaga;

5) loob ja edastab uudiseid, mis vastavad kõigi rahvastikurühmade, sealhulgas vähemuste infovajadustele;

6) hoiab ja arendab ringhäälinguvaldkonna professionaalset loomingulist ja tehnilist taset;

7) pakub uusi meediateenuseid ja tagab nende kättesaadavuse erinevatel edastusplatvormidel;

8) tagab adekvaatse informatsiooni operatiivse edastamise elanikkonda või riiklust ohustavates olukordades;

9) kajastab oma uudistes ja teistes saadetes kõike olulist Eestis toimuvast ning rajab ja kasutab selleks kohalikke stuudioid vastavalt eelarvevõimalustele.

Võrreldes töörühma poolt koostatud ja ministeeriumi esitatud eelnõudes toodud Rahvusringhäälingu eesmärgid ja ülesandeid, selgub, et hoolimata erinevast sõnastusest lähtuvad mõlemad tekstid Rahvusringhäälingu avaliku huvi nimel tegutsemise rolli tugevdamise ja arendamise põhimõttest.

Töörühma poolt väljatöötatud ja Kultuuriministeeriumi poolt 13.07.2005 kooskõlastusringile saadetud eelnõus esitatud eesmärkide ja eesmärkide saavutamiseks täidetavate ülesannete täitmise mõõtmist, mõõtmise kriteeriume ja meetodeid ei määratle.

6.3 Eesti Rahvusringhäälingu leping riigiga

Uus Eesti Rahvusringhäälingu seaduseelnõu näeb ette ka praegu kehtiva riiklike vahendite kasutamise formaalse lepingu muutmiseks sisuliseks dokumendiks, mille abil lepingupooled võtavad endale pikaajalisi kohustusi. Leping sõlmitakse Rahvusringhäälingu ja Kultuuriministeeriumi vahel neljaks aastaks.

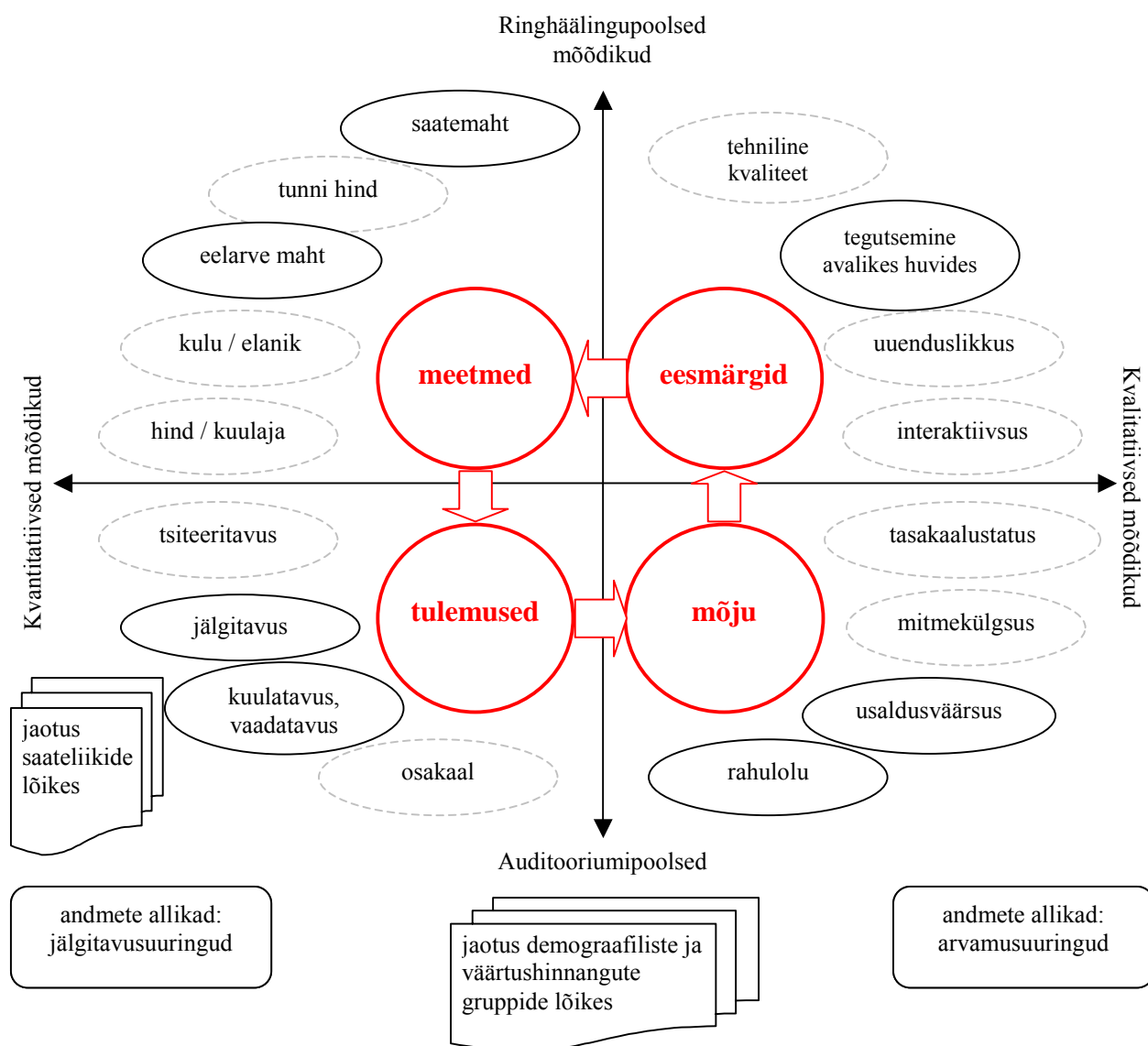
Lepingus märgitakse Rahvusringhäälingu ülesanded:

- a) avalikes huvides tegutsemise;
- b) auditoriumi rahulolu ja ootuste täitmise;
- c) kvaliteetse programmi;
- d) otstarbeka organisatsioonilise tegevuse tagamise kohta.

Riigi poolt kindlustab leping Rahvusringhäälingule avalike ülesannete täitmiseks vajaliku riigieelarvest eraldatava toetuse suuruse järgnevas neljaks aastaks.

Seaduseelnõu väljatöötanud töörühma ülesandeks ei olnud Rahvusringhäälingu ja Kultuuriministeeriumi vahelise lepingu teksti koostamine. Küll aga arutas töörühm võimalikke seadusest tulenevate ülesannete täpsema määratlemise ja ülesannete täitmise mõõtmisega seotud küsimusi. Üldine seisukoht oli, et leping ei tohi mõõdikute määramisel minna liiga detailseks, ka kasutatavad mõõtmismeetodid peavad vastama Rahvusringhäälingu kasutuses olevatele võimalustele.

Põhimõtteline Rahvusringhäälingu tegevuse kirjeldamise ja mõõdikute mudel¹⁰⁸ koos kommentaaridega on esitatud joonisel 7. Mudeli koostamise aluseks oli Bardoeli poolt seminaril [Ripe@2004](#) esitatud kvaliteedi kaardi mudel (Bardoel 2004:14)

Joonis 7. Rahvusringhäälingu tegevuse kirjeldamise ja mõõdikute mudel

Joonisel 7 on punktiiriga märgitud need mõõdikud, mida **ei peaks** kirjeldama ringhäälingu ja riigi vahelistes lepetes, neid jälgib ringhääling sisemiselt.

Lepingus esitatud saateliikide jaotuse klassifikaator ei tohi olla liiga keeruline. Saateliikide määratlemisel tuleb piisavalt täpselt defineerida kriteeriumid, mille alusel

saab otsustada ühe või teise saate paigutamine antud kategooriasse. Oluline on ka määratleda, kuidas käituda saadetega, mis vastavad samaaegselt mitme kategooria tingimustele (nt lastesaade, mis on ka kultuurisaade).

Demograafiliste ja väärtushinnangute gruppide määratlemisel tuleb lepingus sätestada piiratud arv piisavalt selgeid ja üldisi sihtrühmi. Liiga spetsiifiliste sihtrühmade kirjeldamisest tuleb hoiduda.

Üldist jälgitavust (*reach*'i) on mõistlik võtta üheks lepingus fikseeritavaks eesmärgiks. Kõrge jälgitavus näitab, et programmis on saateid võimalikult paljudele sihtrühmadele.

Üldine vaadatavus/kuulatavus (*share*) ei peaks olema otseselt lepingus, sest selle kunstlik suurendamine "plaanitaitmise" eesmärgil võib viia programmi suunamisele massiauditooriumile (Costera Meijer 2005). Arvestades, et massiauditooriumi peamine huvi on meelelahutus, on vaadatavus peamiselt seotud meelelahutuse osakaaluga. Samuti on vaadatavus otseses sõltuvuses kanali programmi pikkusest. Kui raadiojaamad on eetris 24 tundi ööpäevas, siis neid saab kuulatavuse järgi võrrelda, kuid telekanalite programmi pikkused erinevad tundide arvu poolest oluliselt ja seetõttu pole ka vaadatavused otseselt võrreldavad

Küll aga saab täpsematele teatud saateliikidele määrata soovitatavaid jälgitavuse ja vaadatavuse/kuulatavuse eesmäärke sihtrühmades.

Toodud rahvusringhäälingu tegevuste üldine kirjeldus ja mõõdikute mudeli idee võiks olla lähtepunktiks kompleksse aruandlussüsteemi loomisele, mille alusel senisest selgemini tagataks avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkide ja ülesannete täitmise jälgimine ning aruandlus erinevate osapoolte ees. Aruandluse erinevateks osapoolteks oleks avalikkus, Kultuuriministeerium, Riigikogu ja ka Eesti Rahvusringhäälingu organisatsioon ise. Seejuures vajab aruandlussüsteemi loomine koos erinevate indikaatorite ning nende mõõtmiseks vajalike meetodikate määramisega väga põhjalikku professionaalset ja teaduslikku ettevalmistust. Aruandlussüsteemi loomine saab olema pärast Eesti Rahvusringhäälingu seaduse loomist (ja vastuvõtmist Riigikogus) järgmiseks oluliseks sammuks avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimsiooni tugevdamiseks Eestis.

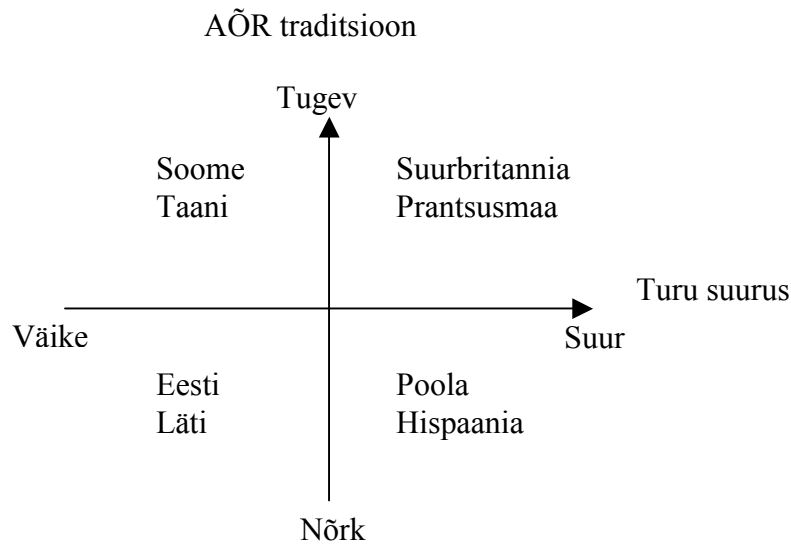
7. DISKUSSIOON

Küsimus: kas avalik-õiguslik ringhääling (AÕR) on ajutine nähtus Euroopa kultuuriruumis?

XX sajandi alguses AÕRi osa inimeste elavikus puudus, enne Teist maailmasõda ja eriti sõja ajal muutus väga oluliseks avalik-õigusliku raadio tähtsus informatsiooni levitajana, 1960.-1970.a valitses monopoolselt avalik-õiguslik televisioon, mis oli võtnud raadiolt üle liidrirolli. AÕR osakaal teleri vaatamise ajast oli lähedane 100%le. Eratelevisioonide tuleku ja võidukäiguga 20. saj lõpul ja 21. saj alguses on viinud AÕRi osakaalu alla viiendiku kogu vaatamisajast, samuti väheneb avalik-õiguslike raadio ja telekanalite suhtarv erakanalitega võrreldes. Euroopas on üle 1000 eratelekanali ja ligikaudu 100 AÕR telekanalit, raadiote puhul on suhe veelgi drastilisem. Eesti turule suunatud eesti- ja venekeelseid kommerts-telekanaleid on juba üle kümne.

Kui Lääne-Euroopa riikides omab avalik-õiguslik ringhääling enam kui poole sajandi pikkust kultuuritraditsiooni, siis Ida- ja Kesk-Euroopa siirderiikides vastav sotsiaalne ja kultuuriline aluspõhi puudub. Siirderiikide üldine poliitika on suunatud majanduse liberaliseerimisele. See kehtib ka meediamajanduse kohta. Tulemuseks on seadusandliku ja täitevvõimupoolne erasektori (sh eraringhäälingu) arengu eelistamine võrreldes avalik-õigusliku ringhäälinguga.

Avalik-õigusliku ringhäälingu (ja avalik-õigusliku teenuse) osutamise võimalused sõltuvad lisaks ühiskonna kultuurilisest ja sotsiaalsest taustast veel ka riikide suurusest ning majanduslikust potentsiaalst. Viies need kaks tingimust ühisele graafikule saab arendada Hallini ja Mancini (2004) poolt tehtud meediasüsteemide võrdluse mudelit eri riikide avalik-õiguslike ringhäälingute võrdluseks.

Joonis 8. AÕR traditsioon ja turgude suurus

Arvestades, et:

- a) Euroopa Liidu üldine (majandus-) poliitika on suunatud üldise liberaliseerimise ning vaba konkurentsi suurendamisele,
- b) EL meediapoliitika on allutatud majanduspoliitikale,
- c) rahvusriikide ainupädevusse on antud avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkide ja ülesannete defineerimine, st EL tasandilt ei tule avalik-õigusliku ringhäälingu (teenuse) toetuseks täpsustavaid, rahvusriikide seadusandluse jaoks kohustuslikke nõudeid;
- d) nn vanadel EL riikidel ja uutel (siirderiikidel) on avalik-õigusliku ringhäälingu traditsioon ja sellest tulenev positsioon ühiskonnas erinev,
- e) rahvusriikide turu majanduslik suurus ja suutlikkus on erinev,

on Eestis turu väiksuse ja avalik-õigusliku ringhäälingu traditsiooni puudumise tõttu avalik-õigusliku ringhäälingu areng problemaatiline.

Senised Eesti Vabariigi Valitsused on eelkõige suunanud oma tegevuse kiire majanduskasvu suurendamiseks liberaalse majandusmudeli rakendamisele.

Kultuurilised ja sotsiaalsed valdkonnad – sh avalik-õigusliku ringhäälingu arendamine – ei ole olnud valitsuste (ja poliitiliste parteide) prioriteetideks.

Võib öelda, et Eesti poliitilis-administratiivsele süsteemile on eeskujuks pigem Ameerika Ühendriikide liberaalne meediamudel kui Lääne-Euroopa avalik-õigusliku traditsiooni järgimine.

Samas on lisaks paljudele Euroopa ühiskonnateadlastele ka Ameerika teadlased (nt Corteau, Hoynes) rõhutanud kodanike kaasamise vajadust ühiskonna elu probleemide arutelul kaasaráákimiseks, avaliku sfääri arendamist ning avaliku huvi teenimise nimel avalik-õigusliku meedia (ringhäälingu) olulisust.

Eesti kodanikuühiskonna arendamiseks on vaja senisest tugevamat ja avalik-õiguslikku ringhäälingut, mis peab olema kodanike endi ning administratiivse süsteemi vaheliseks aktiivseks ideede esitamise, kriitika ja diskussiooni ehk kommunikatsiooni platvormiks.

Eestis seni liberaalset meediat soosinud meediapoliitika ei ole olnud suunatud avaliku huvi teenimisele. Senise meediapoliitika peamiseks eesmärgiks on olnud erameedia majanduslik edukus. Selle poliitika tulemusel on Eestis kõrge meediakontsentratsioon (eriti televisioonis) ja meedia suunatus massiauditooriumile, eelkõige meelelahutuse pakkumisele.

Kui Eesti riik soovib eesti keele ja kultuuri säilimist ja arendamist, siis ei saa seda teha järjest enam kommertsialiseeruva (mäkdonalidiseeruva) massimeedia abil. Ei ole põhjust oodata, et Euroopa Liit hoolimata rahvuskultuuride arengut toetavast retoorikast rakendaks seadusandlikke meetmeid eesti keele ja kultuuri kaitseks.

Eesti keele ja kultuuri ning Eesti Vabariigi kui kodanikuühiskonna probleemide lahendamine ning arengu kindlustamine on meie endi teha. Avalik-õigusliku ringhäälingu arendamine on üks neid eesmärke täitvast tegevusest.

8. JÄRELDUSED JA KOKKUVÕTE

1. Euroopa Liidu konkurentsi tõstmisele suunatud poliitika on allutanud meediapoliitika eelkõige konkurentsiseadustele ja vähendanud avaliku huvi teenimise eesmärgil toimuva tegevuse tähtsust.
2. Protsessi suund on AÕRi osakaalu vähenemisele. Vaadates meedia- ja ringhäälinguprotsesside suunda ja kiirust on näha, et avalik-õigusliku ringhäälingu rahalised vahendid oma osakaalu säilitamiseks vajaliku programmimahu tootmiseks on üha piiratamad (lubamaksud, eraldised riigieelarvest) ega võimalda konkureerida erasektoriga.
3. Suurtel turgudel pole AÕR ka enam monopoli avalik-õigusliku funktsiooni ja sisuga programmide pakkumisel, avalik-õiguslikke programmelemente ja saateid edastavad ka erakanalid. Seetõttu ei ole suurriikide auditooriumitel nii suurt ohtu avaliku huvi eesmärgil toodetava ringhäälingu kadumiseks kui väikestes riikides.
4. Paraku lähtub EL meediapoliitika just suurriikide huvidest. Euroopa eelkõige konkurentsi poliitikast lähtuv ideoloogia ja ka seadusandlus muutub ohtlikuks väikestele turgudele, kus alafinantseeritud AÕR ei suuda võistelda kommerts kanalitega ja seetõttu marginaliseerub. Väikeriigid peavad oma ringhäälinguvaldkonda suutma kaitsta ise. See on aga keerukas ilma AÕRi olemust toetavate kultuuri ja sotsiaalsete traditsioonideta Ida-Euroopa riikides (sh ka Eestis).
5. Eesti riigi meediapoliitika on lähtunud taasiseseisvumisest alates liberaalse majanduspoliitika ideoloogiast. Seetõttu pole aastate jooksul suudetud

legitimeerida Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni rolli Eesti ühiskonnas. Nõrga legitimatsiooni põhitunnused on eelkõige:

- a. piisava ja stabiilse rahastamismudeli puudumine;
 - b. poliitikute usaldamatus AÕR erapooletuse suhtes (vastupidiselt avaliku arvamuse kõrgele usaldusväarsusele avaliku ringhäälingu suhtes);
 - c. erameedia (sh ka kirjutava pressi) tugev vastuseis;
 - d. konsensuse puudumine ringhäälinguarengu põhiküsimustes.
6. Senised katsed legitimatsiooni tõsta on ebaõnnestunud. Viimane suurem ebaõnnestumine oli Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 vaid tingimuslik heakskiit Riigikogus 2002. aasta suvel.
7. Üldise hüve nimel osutatava avaliku ringhäälinguteenuse säilitamiseks on teoreetiliselt kaks võimalust:
- a. piirata erakanalite kommertsprogrammi mahtu, kohustades neid edastama ka avalik-õiguslikku programmi;
 - b. suurendada avalik-õigusliku ringhäälingu elujõulisust, arengusuutlikkust ja osatähtsust ning tegevuse laiendamist selleks piisava rahastamise tagamisega.
8. Seni ei ole riigivõim näinud vajadust erakanalite kohustusi Eesti avalikes ja kultuurihuvides reguleerida*. Katse seda teha saaks kindlasti mitmest aspektist kriitika osaliseks. Avaliku ringhäälingu tugevdamise tee oleks poliitilise tahte (konsensuse) korral rakendatav, kuid poliitikutel näib seni puuduvat huvi finantseerida sõltumatut AÕRi ja võimusse kriitiliselt suhtuvat ringhäälingut. Võib oletada, et poliitikutesse (võimuparteidesse) positiivselt suhtuva ringhäälingu loomine tagaks küll piisava rahastamise, viiks aga Eesti tagasi parteiringhäälingu ajajärku.

* Avalikes huvides tegutsemise kohustuseks võib teatud määral lugeda ringhäälinguseadusega erakanalitele pandud kohustust uudistesaadete mahu osas.

9. AÕRi arengu tagamiseks vajaliku poliitilise legitiimsuse (ja tahte) saavutamiseks on vaja tugevdada kõigi meediapoliitikas osalevate ja seda määravate osapoolte vahelist konsensuse saavutamisele suunatud kommunikatsiooni. Kommunikatsiooni õnnestumise oluliseks eelduseks on leida kõigile osapooltele mõistetavad argumendid ja kategooria – tuleb leida ühine “keel”.

10. Ühise keele leidmiseks tuleb eelkõige avalik-õigusliku ringhäälingu (ja läbi selle avaliku huvi rahuldamise) eesmärkide täitmisest huvitatud osapooltel tegeleda teiste protsessis osalejate jaoks aktsepteeritavate (mõistetavate) kategooriate ja argumentide süsteemi loomisega, milledele toetudes on võimalik diskussiooni käigus jõuda konsensuslikule tulemusele.

9. SUMMARY

The purpose of this theoretical research “Legitimation of public-service broadcasting – Estonian experience in international context” is to analyse the legitimation of the Estonian public service broadcasting and the factors that affected the process. For a broader background basis, the development of international media politics and, in more detail, European Union media politics are observed. On the basis of this analysis possible solutions for a stronger legitimation of PsB in the Republic of Estonia is offered.

Defining and implementation of sufficient and stabile PsB (including a financial scheme for funding) has been problematic during the full re-independence period of the Republic of Estonia. Until now a working complex solution has not been implemented. In this paper it is assumed that the obstacle for finding positive solutions for PsB in Estonian media politics is the lack of consensus about PsB in the society.

To get a better grounds for understanding PsB legitimation process in Estonia, this paper observes the general historic development of the PsB in 20th Century, the creation of European Union (media) legislation, and the change of the public service media regulation acts in correlation to the development of society. In addition, the paper gives an overview of the current EU media policy’s crises, and methods for solving these crisis which have been adapted by the EU. In addition to theoretical sources, the paper is also based on the European practice and the results of the work of Estonian workgroups that have been dealing with the subject of broadcasting (primarily PsB). This paper analyses the main issues and the paper itself is part of an attempt to strengthen the PsB legitimation in the Estonian media landscape. In detail local processes of political and economical legitimation are observed. Main focus is on development, adoption in Parliament and practical failure of the Development Plan for Estonian Radio and Television for 2003-2005.

The theoretical resource for the work is Jürgen Habermas’ communication theory and concept of public sphere, which has been also the starting point for work of Croteau and Hoynes also used. These researches can be summarized as follows:

- a) the existence of a developed public sphere is important for developing civil society and democracy;
- b) media has an important role in the development of the public sphere;
- c) the development of the public sphere is the public interest;
- d) the basis for the existence of private media is primarily a profit oriented activity;
- e) the purpose of the public service media (primarily broadcast) is to serve public interest;
- f) the political-administrative system sees economy (incl. mediaeconomy) foremost as liberal and needing as little regulation as possible; at the same time, regulation is necessary to guarantee the public sector media (broadcast) activities;
- g) the basis of this conflict is the scarce legitimacy of the PsB in the political-administrative system.

Considering that

- a) the general EU (economic) policy is oriented towards the enlargement of general liberalisation and free competition;
- b) EU mediapolitics is subordinate to economic politics;
- c) the defining of PsB purposes and tasks has been given to the sole competency of nation-states; meaning that EU will not draw any guidance that would specify the support towards PsB (services) or that would be compulsory for the nation-state legislation;
- d) the history and position in the society of the PsB is different in the old and new (transition countries) EU member states;
- e) the economic size and capacity of the nation-states' market is different

the development of the PsB in Estonia is problematic because of the small size of the market and the lack of PsB tradition. To overcome this problem stronger legitimization of the PsB should be considered. For that it is necessary to enforce the communication between all parties to find a consensus.

10. KASUTATUD KIRJANDUS

Achille, Yves & Miège, Bernard (1994). The limits to the adaptation strategies of European public service television. *Media Culture & Society*, Vol. 16 No. 1, pp.31-46,

Bardoel, Jo, d'Haenens & Peeters, Allerd (2004). Defining Distinctiveness. In Search of Public Broadcasting Performance and Quality Criteria. Ripe@2004
<http://www.yle.fi/keto/ripe/>

Barnouw, Erik (1966). *A tower in Babel: to 1933*. New York: Oxford University Press. p344

Baudrillard, Jean (1998). *The Consumer Society: Myths and Structures*. London; Thousand Oaks, Calif.: Sage. p224

Berstein, Carl (1992). Journalism and the Growth of the Idiot Culture. *Guardian Weekly*. 14 June:21
<http://www.guardian.co.uk/guardianweekly/0,12598,837809,00.html>

Blumler, Jay G (1993). Meshing Money with Mission: Purity versus Pragmatism in Public Broadcasting. *European Journal of Communication*. London: Sage, Vol. 8, pp.404-424

Born, Georgian & Prosser, Tony (2001). Culture and Consumerism: Citizenship, Public Service Broadcasting and the BBC's Fair Trading Obligations. *Modern Law Review*; Sep2001, Vol. 64 Issue 5, pp.657-688

Caldeira, Gregory & Gibson, James (1997). Democracy and Legitimacy in the European Union: The Court of Justice and Its Constituents. *International Social Science Journal*, 152, 2, pp.209-24

Comrie, Margie & Fountaine, Susan (2005). Retrieving public service broadcasting: treading a fine line at TVNZ. *Media, Culture & Society*. SAGE Publications. London, Thousand Oaks and New Delhi, Vol.27(1), pp.101-118

Croteau, David & Hoynes, William (2001). *The Business of Media. Corporate Media and the Public Interest*. Pine Forge Press. Thousand Oaks, California, London, New Delhi. p302

Curran, James (1991). Rethinking Media as a Public-Sphere // *The Political Economy of the Media*. Editors Golding, Peter and Murdock, Graham. The International Library of Studies in Media and Culture. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Volume II, pp.15-266

Costera Meijer, Irene (2005). Impactor Content. Ratings vs Quality in Public Broadcasting. European Journal of Communication. SAGE Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol 20(1), pp.27-53

Daalmeijer, Joop (2004). Public Service Broadcasting in The Netherlands. Trends In Communication. Vol 12(1), pp.33-45

Depypere, Stefaan & Tigchelaar, Nynke (2004). The commission's state aid policy on activities of public service broadcasters in neighbouring markets. Competition Policy News Letter. Competition Directorate-General of the European Commission. 2004 Number2 Summer, pp.19-22

http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/cpn2004_2.pdf

Depypere, Stefaan; Broche, Jerome and Tigchelaar, Nynke (2004). State aid and broadcasting: state of play. Competition Policy News Letter. Competition Directorate-General of the European Commission. 2004 Number1 Spring, pp.73-75

http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/cpn2004_1.pdf

Eesti Elavik 21.sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. (2004). Toimetajad Veronika Kalmus, Marju Lauristin ja Pille Pruulmann-Vengerfeldt. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. p400

Garnham, Nicholas (1983). Public Service versus Market. In: Screen. Vol. 24 No. 1, pp.6-22

Habermas, Jürgen (1962/1990/2001). Avalikkuse struktuurimuutus. Kunst: Avatud Eesti Raamat. p416

Habermas, Jürgen (1964/1979). The Public Sphere // The Political Economy of the Media. Editors Golding, Peter and Murdock, Graham. The International Library of Studies in Media and Culture. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Volume II, pp.116-119

Habermas, Jürgen (1992). Further Reflections on the Public Sphere // The Political Economy of the Media. Editors Golding, Peter and Murdock, Graham. The International Library of Studies in Media and Culture. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Volume II, pp. 151-191

Habermas, Jürgen (1973/1976). Legitimation Crisis. Heinemann Educational Books Ltd. p166

Habermas, Jürgen (1981/1984). The Theory of Communication Action. Volume One. Reason and the Rationalization of Society. (Translated by Thomas McCarthy). Beacon Press, Boston. p466

- Habermas, Jürgen (1981/1987). The Theory of Communication Action. Volume Two. Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason. (Translated by Thomas McCarthy). Beacon Press, Boston. p458
- Hallin, Daniele C.; Mancini, Paolo (2004). Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics (Communication, Society and Politics). Cambridge University Press. p358
- Harrison, Jackie & Woods, Lorna M. (2001). Defining European Public Service Broadcasting. European Journal of Communication. Sage Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol 16(4), pp.477-504
- Herkel, Andres. Ringhäälinguperestroika tuleb lõpetada. // Postimees. 15.12.1999, pp.13
- Hibberd, Matthew (2001). The reform of public service broadcasting in Italy. Media Culture & Society. Vol. 23 No. 2, pp.233-252
- Holsteins, Janis (2005). Financing model of public media in the new legislation draft for Latvia. TAIEX workshop on the EU TV regulation, financial solutions for TV stations. p12
<http://www.rhn.ee/ettekanded.htm>
- Hutchinson, David (1999). Remoulding Public Service Broadcasting, the British Experience. Canadian Journal of Communication. Vol. 24 (1)
<http://www.cjc-online.ca/viewarticle.php?id=503&layout=html>
- Jacka, Elizabeth (2003). Democracy as Defeat. The Impotence of Arguments for Public Service Broadcasting. Television & New Media. Sage Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol. 4 No.2, pp.177-191
- Jakubowicz, Karol (2003). A square peg in a round hole: The European Union's policy on public service broadcasting. Journal of Media Practice. Vol. 4 (3), pp.155-176
- Jakubowicz, Karol (2004). Public Service Broadcasting in Enlarging Europe: Serving the Cultural Communities. Edited by David Ward. The key role of Public Service Broadcasting in European society in the 21st Century. Centre for Media Policy and Development. pp.98-104
- Joosu, Tiina. Toompea võimukoalitsioon kaalub telerimaksu kehtestamist. // Eesti Päevaleht. 20.02.2000, pp.5
- Kadastik, Mart. Eesti Televisioon - avalikult alasti. // Postimees. 03.02.2000, pp.13
- Kallas, Siim. Siim Kallas ei mõista ETV rahasoove / interv. Simo Meinert. // Nädal. Nr.40, 08.10.2001, pp.13
- Karpa, Kärt. Kallas jätab ETV toetuseta. // Eesti Päevaleht. 08.09.2000, pp.1

- Karpa, Kärt. Kivi müüks Raadio 2 ja sulgeks klassikaraadio. // Eesti Päevaleht. 26.10.2000, pp.2
- Kokk, Aavo; Vedler, Sulev; Kulli, Jaanus. Lennuvõimetu lind ETV. // Eesti Ekspress. 03.02.2000, pp.A11
- Käärik, Henn (1998). Sotsioloogilise informatsiooni õigusloomes kasutamise seonduvate sotsiaalõiguslike teooriate ning vastavate empiiriliste uurimuste üldistav analüüs. Riigikogu Toimetised http://www.riigikogu.ee/msi_arhiiv/kaarik.html
- Lang, Rein. ETV - kas koletislik rahasööja või väga säästlik televisioon?. // Nädal nr. 22. 04.06.2001, pp.9
- La television publique en Europe (1998). Conseil Superieure d'Audiovisuel. La Letter, No.111. <http://www.csa.fr/multi/introduction/intro.php?l=uk>
- Lepik, Liina (2005). Intervjuu Herkki Haldrega. Avalik-õiguslik meediaprogramm ja selle kujuteldav auditoorium: Vikerraadio 1993-1996. Bakalaureusetöö käsikiri. Sotsiaalteaduskond. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool
- Lepp, Toomas. Sõltumatusele ei ole alternatiivi. // Eesti Päevaleht. 13.05.2005, pp.2
- Levy, David A. (1999). Europe's digital revolution: broadcasting regulation, the EU and the nation state. Routledge, London. p207
- Leys, Colin (1998). Controlling the waves. Red Pepper <http://www.redpepper.org.uk/cularch/xmurdoch.html>
- Loomis, Kenneth D. (2001). American Public Broadcasting: Will It Survive Adolescence? Journal of Broadcasting & Electronic Media. Vol. 45 Issue 3, pp.522-531
- Maimets, Andri (2002). Avalik-õigusliku Eesti Televisiooni kriisi süvenemine 1999-2000: olemus, põhjused ja avalikustamine. Bakalaurusetöö. Õppejõud H.Shein, M.Lõhmus. Tartu Ülikool. p150
- Malmberg, Kristi. ETV finantseerimiseks sobib elektrimaks. // Äripäev. 21.01.2000, pp.6
- McQuail, Denis (2004). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu Ülikooli Kirjastus. p498
- Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. (2004). Toimetaja Peeter Vihalemm. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. p445
- Meier, Henk Erik (2003). Understanding Programming Strategies of Public Broadcasters in Competitive Environments. European Journal of Communication. Sage Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol 18(3), pp.337-365

Mortensen, Frands (2005). Timeline: The European Commission and state aid to public service broadcasting. Provisional version 0.2. Käsikiri. p25

Mosco, Vincent (1990/1997). The Mythology of Telecommunications Deregulation // The Political Economy of the Media. Editors Golding, Peter and Murdock, Graham. The International Library of Studies in Media and Culture. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Volume II, pp.215-266

Mooney, Paschal (2004). Report: Public Service Broadcasting. Committee on Culture, Science and Education. Doc.10029. Parliamentary Assembly. Council of Europe. p27

Murdock, Graham & Golding, Peter (1989/1997). Information Poverty and Political Inequality: Citizenship in the Age of Privatized Communications // The Political Economy of the Media. Editors Murdock, Graham and Golding, Peter. Vol. II, pp.180-195.

Nissen, Christian S. (2005). Public Service Media in the Information Society. MM-S-PSB(2005)005. Council of Europe. p49

Palts, Tõnis. Teiste raha : riigi ringhääling. // Eesti Päevaleht. 20.09.2000, pp.11

Pickard, Robert G. (2002). Research note: Assessing Audience performance of Public Service Broadcasters. European Journal of Communication. SAGE Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol 17(2), pp.227-235

Pihel, Jüri. Tulutu telerimaks. // Sõnumileht. 21.01.2000, pp.2

Pitk, Merike ; Klaats, Erika. Rummo: ETV on sisuliselt pankrotis. // Maaleht. 23.12.1999, pp.27

Putting, Jaanus. Ringhäälingunõukogu kaalub Raadio 2 müüki. // Postimees. 28.04.2000, pp.3

Reding, Vivian (2005). Media Regulation in the convergence era: doing more with less? Speech on TVWF Seminar. <http://www.tvsf.eu2005.lu/indexEn.htm>

Reith J.C.W. (1924/1997). Broadcast over Britain: The Responsibility // The Political Economy of the Media. Editors Golding, Peter and Murdock, Graham. The International Library of Studies in Media and Culture. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Volume II, pp. 220-227

Riismaa, Riivo ; Liibak, Marko. Telerimaks võtab pildituks. // Sõnumileht. 21.01.2000, pp.3

Schmitter, Phillippe C. (2001). "What is there to Legitimize in the European Union... And how might this be accomplished", in Christian Joerges, Yves & J.H.H. Weiler (Eds.) "Mountain or Molehill?: A critical Appraisal of the Commission White Paper on Governance", Jean Monnet Working Paper No.6/01.2001, p16

- Shein, Hagi (1996). Avaliku ringhäälingu tulevik Eestis. Eesti Televisioon, p53
- Shein, Hagi (2002). Eesti telemaastik 1991-2001. Uurimused. Diskussioon. Teabekogud. Tartu Ülikooli Kirjastus, p448
- Shein, Hagi (2004). Televisioon Eestis 1955-2004 // Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965 – 2004. Toimetaja Peeter Vihalemm. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus, p445
- Stevenson, Janet (1997). Dictionary of Library and Information. Bloomsbury Publishing Plc, p250
- Svendsen, Erik Nordahl (2002). The Regulation of Public Service Broadcasting, An EPRA Inquiry.
[http://www.epra.org/content/english/press/papers/EPRA200207%20\(rev%20version\).doc](http://www.epra.org/content/english/press/papers/EPRA200207%20(rev%20version).doc)
- Syvertsen, Trine (2003). Challenges to Public Television in the Era of Convergence and Commercialization. By: Television & New Media. May2003, Vol. 4 Issue 2, pp.155-176
- Thomas, Abigail (1999). Regulation of Broadcasting in the Digital Age Department for Culture, Media and Sport. <http://www.culture.gov.uk/thomasintro.html>
- Tracey, Michael (1998). The Decline and Fall of Public Service Broadcasting. Oxford, UK: Oxford University Press. p320
- Van Cuilenburg & Jan; McQuail, Denis (2003). / 187 Media Policy Paradigm Shifts. Towards a New Communications Policy Paradigm. European Journal of Communication. SAGE Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol18(2), pp.181-207.
- Veskimägi, Taavi (2004). Ühtse rahvusringhäälingu rahastamine. Memeorandum Valitsuskabinati nõupidamisele. 11.11.2004, p4
- Underwood, Mick (2005). EU Legislation. Communication studies, cultural studies, media studies infobase. <http://www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/index.html>
- Ward, David (2003). State aid or band aid? An evaluation of the European Commission's approach to public service broadcasting. Media, Culture & Society. Mar2003, Vol. 25 Issue 2, pp.233-253
- Wheeler, Mark (2004). Supranational Regulation. Television and the European Union. European Journal of Communication. Sage Publications. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi. Vol 19(3), pp.349-369
- Wiedemann, Verena (2004). Public Service Broadcasting, State aid, and the Internet: Emerging EU Law, p16

11. LISAD

Lisa 1 Euroopa ringhäälingute regulaatorid ja avalik-õiguslikud telekanalid

Lisa 2 Euroopa riikide üleriiklike era-õiguslike (era) ja avalik-õiguslike (AÕR) telekanalite jaotus leviliigi järgi

Lisa 3 Suurbritannia telekanalid

Lisa 4 Prantsusmaa telekanalid

Lisa 5 Saksamaa telekanalid

Lisa 6 Hollandi telekanalid

Lisa 7 Norra telekanalid

Lisa 8 Eesti telekanalid

11.1 Euroopa ringhäälingute regulaatorid ja avalik-õiguslikud telekanalid

Riik	Regulaator	Avalik-õigusliku kanali(te) nimetus(ed)
1 Austria	Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) Rundfunk und Telekom Regulierungs-GmbH (RTR)	ORF1, ORF2
2 Andorra	Consell Andorrà de l'Audiovisual - CAA (Audiovisual Council of Andorra)	-
3 Belgia (flaamikeelne kogukond)	Vlaams Commissariaat voor de Media	Canvas (VRT), Een (VRT), Ketnet (VRT)
4 Belgia (prantsuskeelne kogukond)	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel de la Communauté Française (CSA)	La Une (RTBF), La Deux (RTBF)
5 Bosnia-Hertsegovina	Regulatorna Agencija za Kommunikacije (Communication Regulatory Agency – CRA)	BHT1, FTV1
6 Bulgaaria	National Council for Radio and Television (NCRT)	Kanal 1 (Bulgarian National TV)
7 Eesti	Ringhäälingunõukogu (RHN)	ETV (Eesti Televisioon)
8 Hispaania	regulaator puudub	TVE 1, TVE La2
9 Holland	Commissariaat voor de Media	NED-1, NED-2, NED-3
10 Horvaatia	regulaator puudub	HTV-1, HTV-2, HTV-3 (HRT)
11 Iirimaa	Broadcasting Commission of Ireland (BCI)	RTÉ One (RTÉ), RTE Two (RTÉ), TG4 (RTÉ)
12 Island	Útvafrsréttarnefnd	RUV
13 Itaalia	Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM)	RAIUno, RAIDue, RAITre (RAI)
14 Kreeka	National Council for Radio and Television (NCRT)	ET1 (ERT), NET (ERT), ET3 (ERT)
15 Küpros	Cyprus Radio-Television Authority	RIK-1, RIK-2 (Cyprus Broadcasting Corporation - CyBC)
16 Leedu	Lietuvos Radijo ir Televizikos Komisija (LRTK)	LTV 1, LTV 2 (LRT)
17 Lichtenstein	Amt für Kommunikation Presse- und Informationamt	avalik-õiguslik ringhääling puudub
18 Luxembourg	Commission indépendante de la radiodiffusion	avalik-õiguslik ringhääling puudub
19 Läti	Conseil national des programmes Nacionala Radio un Televizijas padome (National Broadcasting	LTV 1, LTV 7

Riik	Regulaator	Avalik-õigusliku kanali(te) nimetus(ed)
20 Makedoonia	Council) Sovet za radiodifuzija (Broadcasting Council)	TV1, TV2, TV3 (MKRTV)
21 Malta	Broadcasting Authority Malta	TVM (PBS)
22 Norra	Statens medieforvaltning (The Mass Media Authority) Eierskapstilsynet/Eigarskapstilsynet (Norwegian Media Ownership Authority)	NRK-1, NRK To (NRK)
23 Poola	Krajowa Rady Radiofonii i Telewizji (The National Radio and Television Council) (KRRiT)	TVP-1, TVP-2, TV3 Regionalna
24 Portugal	Alta Autoridade para a Comunicação Social (AACS) (High Authority for the Mass Media)	RTP1, RTP2 (RTP)
25 Prantsusmaa	Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA)	ARTE, France 2, France 3, France 5 (France-Télévisions)
26 Rootsi	Radio och TV-Verket (Swedish Radio and TV Authority) Granskningsnämnden för radio och TV (Swedish Broadcasting Commission)	SVT 1, SVT 2, Utbildningsradio
27 Rumeenia	Consiliul national al Audiovizualului (National Audiovisual Council) (CAN)	Romania 1, TVR2 (TVR)
28 Saksamaa	Arbeitsgemeinschaft der Landesmedienanstalten (Coordination of the Länder regulatory bodies) (ALM)	Das Erste (ARD), ZDF
29 Serbia- Montenegro	Broadcasting Agency of the Republic of Serbia Broadcasting Agency of Montenegro	
30 Shveits	BAKOM - OFCOM - UFCOM (The Federal Office of Communications)	SF1 (SRG-SSR Idée Suisse), TSI1 (SRG-SR Idée Suisse), TSR1 (SRG- SSR Idée Suisse)
31 Slovakkia	Rada pre vysielanie a retransmisiu (Council for Broadcasting and Retransmission of the Slovak Republic)	STV1, STV2
32 Sloveenia	Svet za Radiodifuzijo Republike	TVS-1, TVS-2

Riik	Regulaator	Avalik-õigusliku kanali(te) nimetus(ed)
33 Soome	Slovenije (Broadcasting Council of the Republic of Slovenia) Viestintävirasto (FICORA) (The Finnish Communications Regulatory Authority)	YLE TV1, YLE TV2
34 Suurbritannia	Office of Communications (OFCOM)	BBC1, BBC2, Channel 4
35 Taani 36 Tsehhi	Medie-og Tilskudssekretariatet Rada Ceske Republiky pro Rozhhlase A Televizni Vysilani (Council for Radio and TV Broadcasting of the Czech Republic)	DR1 (DR), DR2 (DR), TV2 CT-1, CT-2
37 Ungari	Országos Rádió és Televízió Testület (National Radio and Television Commission) (ORTT)	MTV-1

European Audiovisual Observatory, Council of Europe¹⁰⁹ ja European Platform of Regulatory Bodies¹¹⁰ andmebaaside põhjal

Lisa 2

11.2 Euroopa riikide üleriiklike era-õiguslike ja avalik-õiguslike telekanalite jaotus leviliigi järgi

Riik	Telekanalite arv			
	Maa-pealne levi		Digitaal-, kaabel- või satelliitlevi	
	AÕR	era	AÕR	era
Austria	2	1	0	14
Belgia	5	3	0	12
Bosnia-Herzegoviina	2		0	
Bulgaaria	1	1	1	18
Eesti	1	2	0	1
Hispaania	2	3	12	76
Holland	3	0	0	34
Horvaatia	3	4	0	0
Iirimaa	3	1	0	0
Island	1	3	0	1
Itaalia	3	6	17	122
Kreeka	3	10	1	15
Küpros	2	3	1	1
Leedu	2	3	1	0
Lichtenstein	0	0	0	0
Luxembourg	0	1	0	5
Läti	2	2	0	2
Makedoonia	3	2	1	0
Malta	1	7	1	7
Norra	2	1	1	5
Poola	3	3	1	33
Portugal	2	2	1	23
Prantsusmaa	4	3	4	110
Rootsi	3	1	5	20
Rumeenia	3	3	1	12
Saksamaa	2	8	21	87
Shveits	3	0	2	0
Slovakkia	2	2	0	2
Sloveenia	2	3	0	0
Soome	2	2	4	4
Suurbritannia	3	3	15	201
Taani	3	0	2	6
Tsehhi	2	3	1	5
Ungari	1	2	2	20
Kokku	76	88	95	836

European Audiovisual Observatory, Council of Europe ja European Platform of Regulatory Bodies andmebaaside põhjal

11.3 Suurbritannia telekanalid*

1. Ringhäälingu regulaator: Office of Communications (OFCOM)
2. Üleriigilised maapealse leviga analoog telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslikud telekanalid
 - 2.1.1. BBC1 (ka satelliidil)
 - 2.1.2. BBC2 (ka satelliidil)
 - 2.1.3. Channel 4 (ka satelliidil)
 - 2.2. Era telekanalid
 - 2.2.1. ITV moodustavad 15 regionaalse litsentsi alusel töötavat ringhäälingujaama, mis suures ulatuses on eetrise sama saatekava alusel. ITV hommikuse programmi annab eetrise üleriigilise litsentsi alusel tegutsev: GMTV (National Breakfast-time)
 - 2.2.2. ITN (Independent Television News) on OFCOM'i poolt määratud uudistetootja, kelle uudiste otsesaateid peavad üheaegselt edastama kõik Channel3 regionaal litsentsi alusel eetris olevad telekanalid
 - 2.2.3. Five
3. Riigis oluliselt laia levikuga maapelase digitaaltelevisiooni, satelliit või kaabel-tv kanalitel edastatavad telekanalid (ei sisalda regionaalseid või kohalikke satelliitkanaleid)
 - 3.1. Avalik-õiguslikud (*public-service*) ja ühiskondlikud telekanalid (*public*)
 - 3.1.1. BBC 3
 - 3.1.2. BBC 4
 - 3.1.3. BBC News 24
 - 3.1.4. BBC Parliament
 - 3.1.5. BFBS TV1
 - 3.1.6. BFBS TV2
 - 3.1.7. CBBC
 - 3.1.8. CBeebies
 - 3.1.9. E4
 - 3.1.10. E4+1
 - 3.1.11. Filmfour
 - 3.1.12. Filmfour +1
 - 3.1.13. Filmfour Weekly

- 3.1.14. S4CDigidol
- 3.1.15. S4C2 The Information Channel
- 3.2. Era telekanalid
 - 3.2.1. Adult Channel
 - 3.2.2. Adventure 1 UK
 - 3.2.3. Al Muskatillah
 - 3.2.4. Amp
 - 3.2.5. Alpha TV Punjabi
 - 3.2.6. Animal Planet Europe
 - 3.2.7. ANN - Arab News Network
 - 3.2.8. Artsworld
 - 3.2.9. ARY Digital
 - 3.2.10. ATN Asia Television Network
 - 3.2.11. At the Races
 - 3.2.12. Authentic TV
 - 3.2.13. Avago TV
 - 3.2.14. B4U Movies
 - 3.2.15. B4U Music
 - 3.2.16. Bangla TV
 - 3.2.17. Ben Bright Entertainment Network
 - 3.2.18. Best Direct TV
 - 3.2.19. Bid TV
 - 3.2.20. Biography Channel
 - 3.2.21. Bloomberg TV UK
 - 3.2.22. Boomerang TV
 - 3.2.23. Box
 - 3.2.24. Bravo UK
 - 3.2.25. Bravo UK+1
 - 3.2.26. Cartoon UK
 - 3.2.27. Cartoon UK+1
 - 3.2.28. CEE(i)TV (SouthForYou)
 - 3.2.29. Challenge
 - 3.2.30. Channel 425
 - 3.2.31. Channel U
 - 3.2.32. Chartshow
 - 3.2.33. Chelsea TV
 - 3.2.34. Classic FM TV
 - 3.2.35. CNBC Europe
 - 3.2.36. CNN International Europe Middle East Africa
 - 3.2.37. Community Channel
 - 3.2.38. Create and Craft with Ideal World
 - 3.2.39. Dating Channel
 - 3.2.40. Dating Channel 2
 - 3.2.41. Deepam TV
 - 3.2.42. Discovery Channel Europe
 - 3.2.43. Discovery Civilisations
 - 3.2.44. Discovery Health
 - 3.2.45. Discovery Home and Leisure
 - 3.2.46. Discovery Science
 - 3.2.47. Discovery Travel and Living
 - 3.2.48. Discovery Wings
 - 3.2.49. Disney Channel

* Lisades 11.3 kuni 11.7 toodud ülevaated on koostatud EPRA ja European Audiovisual Observatory andmebaaside põhjal

- 3.2.50. Disney Channel +1
- 3.2.51. Escape Channel
- 3.2.52. ESPN Classic Europe
- 3.2.53. Express Shopping Channel
- 3.2.54. Flaunt
- 3.2.55. Friendly TV
- 3.2.56. FTN Full of Entertainment
- 3.2.57. FX
- 3.2.58. Game in TV
- 3.2.59. Gay Date TV
- 3.2.60. Gems TV
- 3.2.61. Get Lucky
- 3.2.62. Golf Channel
- 3.2.63. Hallmark Channel UK
- 3.2.64. History Channel
- 3.2.65. Hits
- 3.2.66. Horror Channel
- 3.2.67. Ideal Vitality
- 3.2.68. Ideal World
- 3.2.69. Information TV
- 3.2.70. Islam Channel
- 3.2.71. iSports TV
- 3.2.72. ITV 2
- 3.2.73. ITV 3
- 3.2.74. ITV News Channel
- 3.2.75. Jetix UK
- 3.2.76. JML Direct TV
- 3.2.77. JSTV - Japan Satellite TV
- 3.2.78. Kerrang!
- 3.2.79. Kiss TV
- 3.2.80. L!fe TV
- 3.2.81. Life TV
- 3.2.82. Living TV
- 3.2.83. Living TV 2
- 3.2.84. London TV
- 3.2.85. Look4Love TV
- 3.2.86. Magic TV
- 3.2.87. Max.tv
- 3.2.88. Men & Motors
- 3.2.89. MTA - Muslim Television
Ahmadiyya
- 3.2.90. MTA 2
- 3.2.91. Musicians Channel
- 3.2.92. MUTV - Manchester United
TV
- 3.2.93. Nation 217
- 3.2.94. National Geographic Channel
UK
- 3.2.95. Nick UK
- 3.2.96. NickJr
- 3.2.97. Nick Replay UK
- 3.2.98. Nicktoons TV UK
- 3.2.99. Paramount Comedy Channel
UK
- 3.2.100. Paramount Comedy 2
- 3.2.101. PCNE Phoenix Chinese News
& Entertainment
- 3.2.102. Performance - The Arts
Channel
- 3.2.103. Playboy TV Europe
- 3.2.104. Playhouse Disney
- 3.2.105. POP
- 3.2.106. Prem Plus
- 3.2.107. Price-Drop TV
- 3.2.108. Prime TV
- 3.2.109. Private Blue
- 3.2.110. Private Blue Latino
- 3.2.111. Private Girls
- 3.2.112. QTV
- 3.2.113. QVC UK
- 3.2.114. Racing UK
- 3.2.115. Rangers TV
- 3.2.116. Real Estate TV
- 3.2.117. Reality TV
- 3.2.118. Reality TV +1
- 3.2.119. Red Hot All Girls
- 3.2.120. Red Hot Amateurs
- 3.2.121. Red Hot Only 18
- 3.2.122. Red Hot UK Talents
- 3.2.123. Red Hot 40+ Wives
- 3.2.124. Red Light TV
- 3.2.125. Revelation TV
- 3.2.126. Romantica
- 3.2.127. Russian Hour
- 3.2.128. Screenshop
- 3.2.129. Scuzz
- 3.2.130. Setanta Sports UK
- 3.2.131. Shopsmart Television
- 3.2.132. Simply Home
- 3.2.133. Simply Ideas
- 3.2.134. Simply Shopping TV
- 3.2.135. SIS Digital
- 3.2.136. Sky Bet
- 3.2.137. Sky Box Office
- 3.2.138. Sky Movies 1
- 3.2.139. Sky Movies 2
- 3.2.140. Sky Movies 3
- 3.2.141. Sky Movies 4
- 3.2.142. Sky Movies 5
- 3.2.143. Sky Movies 6
- 3.2.144. Sky Movies 7
- 3.2.145. Sky Movies 8
- 3.2.146. Sky Movies 9
- 3.2.147. Sky Movies Cinema 1
- 3.2.148. Sky Movies Cinema 2
- 3.2.149. Sky News
- 3.2.150. Sky One
- 3.2.151. Sky Pub Channel
- 3.2.152. Sky Sports 1
- 3.2.153. Sky Sports 2
- 3.2.154. Sky Sports 3
- 3.2.155. Sky Sports Extra
- 3.2.156. Sky Sports News
- 3.2.157. Sky Travel
- 3.2.158. Sky Travel Extra

- 3.2.159. Sky Travel Shop
 - 3.2.160. Sky Vegas Live
 - 3.2.161. Sky Welcome
 - 3.2.162. Smash Hits TV
 - 3.2.163. Spice UK
 - 3.2.164. Spice Xtreme
 - 3.2.165. Star Plus UK
 - 3.2.166. TCM UK
 - 3.2.167. Teachers' TV
 - 3.2.168. Teletext Holidays TV
 - 3.2.169. Television X : The Fantasy Channel1
 - 3.2.170. Television X : The Fantasy Channel2
 - 3.2.171. Television X : The Fantasy Channel3
 - 3.2.172. Thane Stop and Shop
 - 3.2.173. Thane Xpress Shop
 - 3.2.174. Thomas Cook TV
 - 3.2.175. Thomson TV
 - 3.2.176. Tiny Pop
 - 3.2.177. Toon Disney
 - 3.2.178. Toonamy
 - 3.2.179. Travel Channel
 - 3.2.180. Trouble
 - 3.2.181. TV Shop
 - 3.2.182. TV Travel Shop
 - 3.2.183. TV Travel Shop 2
 - 3.2.184. TV Warehouse
 - 3.2.185. TV Warehouse Select
 - 3.2.186. TVBS Europe
 - 3.2.187. UCB TV
 - 3.2.188. UKTV Bright Ideas
 - 3.2.189. UKTV Bright Ideas +1
 - 3.2.190. UKTV Documentary
 - 3.2.191. UKTV Documentary +1
 - 3.2.192. UKTV Drama
 - 3.2.193. UKTV Drama +1
 - 3.2.194. UKTV Food
 - 3.2.195. UKTV Food +1
 - 3.2.196. UKTV G2
 - 3.2.197. UKTV G2 +1
 - 3.2.198. UKTV Gold
 - 3.2.199. UKTV Gold+1
 - 3.2.200. UKTV History
 - 3.2.201. UK TV History +1
 - 3.2.202. UKTV People
 - 3.2.203. UKTV People +1
 - 3.2.204. UK Style
 - 3.2.205. UK Style +1
 - 3.2.206. Vectone 4 U
 - 3.2.207. Vectone Bangla
 - 3.2.208. Vectone Hindi
 - 3.2.209. Vectone Tamil
 - 3.2.210. Vectone Urdu
 - 3.2.211. VectorDirect TV
 - 3.2.212. Vision Channel
 - 3.2.213. Wonderful TV
 - 3.2.214. Wrestling Channel
 - 3.2.215. Xplicit
 - 3.2.216. XXX TV
 - 3.2.217. Yes 661
 - 3.2.218. Yoplay
 - 3.2.219. You TV
 - 3.2.220. Zee Cinema
 - 3.2.221. Zee Music
4. Välismaal OFCOM'i litsentsi alusel töötavad ringhäälingukompaniid
 - 4.1. CCTV-9 (CN)
 - 4.2. MTV Base (NL)
 - 4.3. MTV Dance (NL)
 - 4.4. MTV Hits UK (NL)
 - 4.5. MTV UK & Ireland (NL)
 - 4.6. MTV2 UK & Ireland (NL)
 - 4.7. Sat-7 (CY)
 - 4.8. Sci-Fi Channel UK (US)
 - 4.9. Setasia - Sony Entertainment Television (SG)
 - 4.10. Star News UK
 - 4.11. TMF - The Music Factory
 - 4.12. VH-1 Classics (NL)
 - 4.13. VH-1 UK (NL)
 - 4.14. VH-2 (NL)
 5. OFCOM-i registries puuduvad, kuid UK-s toimivad telekompaniid (allikas: Lyngsat-Address TV listings)
 - 5.1. Advert Channel
 - 5.2. Al Islah TV
 - 5.3. ANB News Broadcast
 - 5.4. APTN Direct
 - 5.5. APTN UK
 - 5.6. Blue Kiss
 - 5.7. Blue Kiss Freeview
 - 5.8. Broadbandworld
 - 5.9. Game Network
 - 5.10. Golf TV Pro Shop
 - 5.11. KurdistanTV
 - 5.12. Kurdsat
 - 5.13. New Channel TV
 - 5.14. Raceworld TV
 - 5.15. Spirit Channel
 - 5.16. TBN Europe
 - 5.17. Wonderful TV
 - 5.18. Your Destiny Television
 - 5.19. Your TV international (MaTV)
 6. Välismaised UK turule suunatud telekanalid
 - 6.1. Teistest Euroopa riikidest
 - 6.1.1. Euronews (ingliskeeelne)
 - 6.1.2. Eurosport (ingliskeeelne)
 - 6.1.3. Eurosport 2 (ingliskeeelne)
 - 6.1.4. Extreme Sport
 - 6.2. Väljastpool Euroopat
 - 6.2.1. God Channel
 - 6.2.2. God 2 (Revival Channel)

- 6.2.3. HBN Herbalife Broadcasting Network (Europe)
- 6.2.4. NASN North American Sports Network
- 6.2.5. TBN - Trinity Broadcasting Network Europe
- 7. Regionaalsed ja kohalikud telekanalid
 - 7.1. Ühiskondlik telekanal (*public*)
 - 7.1.1. S4C
 - 7.2. Era telekanalid (*private*)
 - 7.2.1. Channel 3 (ITV) regionaalsed litsentsid
 - 7.2.1.1. Channel TV (ka satelliidil)
 - 7.2.1.2. Grampian Television (ka satelliidil)
 - 7.2.1.3. ITV Anglia (ka satelliidil)
 - 7.2.1.4. ITV Border (ka satelliidil)
 - 7.2.1.5. ITV Central (ka satelliidil)
 - 7.2.1.6. ITV Granada (also on saetellite)
 - 7.2.1.7. ITV London Television (ka satelliidil)
 - 7.2.1.8. ITV Meridian (ka satelliidil)
 - 7.2.1.9. ITV Tynetees Television (ka satelliidil)
 - 7.2.1.10. ITV Wales (ka satelliidil)
 - 7.2.1.11. ITV West (ka satelliidil)
 - 7.2.1.12. ITV Westcountry (ka satelliidil)
 - 7.2.1.13. ITV Yorkshire (ka satelliidil)
 - 7.2.1.14. Scottish Television (ka satelliidil)
 - 7.2.1.15. U TV (ka satelliidil)
 - 7.3. Regionaalsed saateaknad üleriiklikes avalik-õiguslikes telekanalites
 - 7.3.1. BBC1 Northern Ireland (ka satelliidil)
 - 7.3.2. BBC1 Scotland (ka satelliidil)
 - 7.3.3. BBC1 Wales (ka satelliidil)
 - 7.3.4. BBC2 Northern Ireland (ka satelliidil)
 - 7.3.5. BBC2 Scotland (ka satelliidil)
 - 7.3.6. BBC2 Wales (ka satelliidil)
 - 7.4. Kohaliku telekanalid
 - 7.4.1. Arsenal TV
 - 7.4.2. Cable 17 (Croydon)
 - 7.4.3. Calderdale Television
 - 7.4.4. Campus Television (Bath)
 - 7.4.5. Channel 9 Londonderry/Derry
 - 7.4.6. Channel M Manchester Student Television
 - 7.4.7. MATV Channel 6
 - 7.4.8. Six TV - The Oxford Channel
 - 7.4.9. Solent TV (Isle of Wight)
 - 7.4.10. Thistle Television
- 8. Välismaale suunatud telekanalid
 - 8.1. 3+ (taanikeelne)
 - 8.2. Animal Planet Europe (tšehhikeelne)
 - 8.3. Animal Planet Europe (hungarikeelne)
 - 8.4. Animal Planet Europe (poolakeelne)
 - 8.5. Animal Planet Europe (venekeelne)
 - 8.6. Animal Planet Europe (türgikeelne)
 - 8.7. AXN Bulgaria
 - 8.8. AXN Czech Republic/Slovakia
 - 8.9. AXN Hungary
 - 8.10. AXN Poland
 - 8.11. AXN Romania
 - 8.12. BBC Prime
 - 8.13. BBC Prime Africa
 - 8.14. BBC Prime Asia
 - 8.15. BBC World
 - 8.16. Bloomberg TV Europe
 - 8.17. Bloomberg TV France
 - 8.18. Bloomberg TV Italy
 - 8.19. Bloomberg TV Spain
 - 8.20. Boomerang (itaaliakeelne)
 - 8.21. Cartoon Network (taanikeelne)
 - 8.22. Cartoon Network (hollandikeelne)
 - 8.23. Cartoon Network (prantsuskeelne)
 - 8.24. Cartoon Network (itaaliakeelne)
 - 8.25. Cartoon Network (norrakeelne)
 - 8.26. Cartoon Network (poolakeelne)
 - 8.27. Cartoon Network (hispaaniakeelne)
 - 8.28. Cartoon Network (rootsikeelne)
 - 8.29. Cine Nova (hollandikeelne)
 - 8.30. Cine Nova 2 (hollandikeelne)
 - 8.31. Detskij Mir (RTVi)
 - 8.32. Discovery Channel (bulgaariakeelne)
 - 8.33. Discovery Channel (tšehhikeelne)
 - 8.34. Discovery Channel (taanikeelne)
 - 8.35. Discovery Channel (hollandikeelne)
 - 8.36. Discovery Channel (prantsuskeelne)
 - 8.37. Discovery Channel (ungarikeelne)
 - 8.38. Discovery Channel (itaaliakeelne)
 - 8.39. Discovery Channel (poolakeelne)
 - 8.40. Discovery Channel (venekeelne)
 - 8.41. Discovery Channel (portugali keelne)
 - 8.42. Discovery Channel (hispaaniakeelne)
 - 8.43. Discovery Channel Mediteranean (türgikeelne)
 - 8.44. Discovery Civilisation (poolakeelne)
 - 8.45. Discovery Civilisation (venekeelne)
 - 8.46. Discovery Science (ungarikeelne)
 - 8.47. Discovery Science (poolakeelne)
 - 8.48. Discovery Science (venekeelne)
 - 8.49. Discovery Travel & Living (poolakeelne)
 - 8.50. Discovery Travel & Living (venekeelne)
 - 8.51. Disney Channel Skandinavien (GB) (taanikeelne)

- 8.52. ESPN Classic Sports France
8.53. ESPN Classic Europe Italia
8.54. Europa Europa (ungariskeelne)
8.55. Europa Europa (poolakeelne)
8.56. Extreme Sports Channel
8.57. Extreme Sports Channel (tšehhikeelne)
8.58. Extreme Sports Channel (hollandikeelne)
8.59. Extreme Sports Channel (prantsuskeelne)
8.60. Extreme Sports Channel (saksakeelne)
8.61. Extreme Sports Channel (ungariskeelne)
8.62. Extreme Sports Channel (norrakeelne)
8.63. Extreme Sports Channel (poolakeelne)
8.64. Extreme Sports Channel (rootsikeelne)
8.65. Hallmark Channel Central Europe (tšehhikeelne)
8.66. Hallmark Channel Central Europe (ungariskeelne)
8.67. Hallmark Channel Central Europe (poolakeelne)
8.68. Hallmark Channel Europe (hollandikeelne)
8.69. Hallmark Channel Russia & Middle East
8.70. Hallmark Channel Russia & Middle East (venekeelne)
8.71. Hallmark Channel Scandilux
8.72. Hallmark Channel Spain and Portugal
8.73. Hallmark Channel (türgikeelne)
8.74. Iran NTV
8.75. Jetix Czech
8.76. Jetix Hellas
8.77. Jetix Polska
8.78. Jetix Russia
8.79. Jetix Scandinavia (taanikeelne)
8.80. Jetix Scandinavia (in Swedish)
8.81. Jetix Turkey
8.82. Kanal 5
8.83. Kanal 5 Denmark
8.84. KTV Kurdistan Satellite Channel
8.85. Kurdsat
8.86. MTV European
8.87. Nashe Kino (RTVi)
8.88. National Geographic Channel Europe
8.89. National Geographic Channel Europe (tšehhikeelne)
8.90. National Geographic Channel Europe (taanikeelne)
8.91. National Geographic Channel Europe (hollandikeelne)
8.92. National Geographic Channel Europe (prantsuskeelne)
8.93. National Geographic Channel Europe (ungariskeelne)
8.94. National Geographic Channel Europe (itaaliakeelne)
8.95. National Geographic Channel Europe (portugaliikeelne)
8.96. National Geographic Channel (poolakeelne)
8.97. National Geographic Channel Europe (rumeeniakeelne)
8.98. National Geographic Channel Europe (hispaaniakeelne)
8.99. National Geographic Channel Europe (türgikeelne)
8.100. National Geographic Channel UK (rootsikeelne)
8.101. Nickelodeon (taanikeelne)
8.102. Nickelodeon (norrakeelne)
8.103. Nickelodeon (venekeelne)
8.104. Nickelodeon (rootsikeelne)
8.105. Playboy TV Europe (prantsuskeelne)
8.106. Playboy TV Europe (hispaaniakeelne)
8.107. Reality TV (bulgaariakeelne)
8.108. Reality TV (tšehhikeelne)
8.109. Reality TV (hollandikeelne)
8.110. Reality TV (prantsuskeelne)
8.111. Reality TV (saksakeelne)
8.112. Reality TV (ungariskeelne)
8.113. Reality TV (norrakeelne)
8.114. Reality TV (poolakeelne)
8.115. Reality TV (venekeelne)
8.116. Reality TV (rootsikeelne)
8.117. Reality TV (türgikeelne)
8.118. Reality TV Europe
8.119. Romantica (tšehhikeelne)
8.120. Romantica (ungariskeelne)
8.121. Romantica (poolakeelne)
8.122. Romantica (rumeeniakeelne)
8.123. Romantica (venekeelne)
8.124. Romantica (hispaaniakeelne)
8.125. Romantica (türgikeelne)
8.126. Rouge TV
8.127. RTV International
8.128. Russian Hour
8.129. Setanta Sports Europe
8.130. Setanta Sports Europe 2
8.131. Showtime Turkey
8.132. Sky News International
8.133. Spice Platinum
8.134. TCM Central Europe
8.135. TCM Europe (prantsuskeelne)
8.136. TCM Europe (hispaaniakeelne)
8.137. TeleKlub (RTVi)
8.138. The Voice TV Denmark (GB)
8.139. Travel Channel (kreekakeelne)
8.140. Travel Channel (poolakeelne)

- 8.141. TV Shop (saksakeelne)
- 8.142. TV3 Denmark
- 8.143. TV3 Norge
- 8.144. TV3 Sweden
- 8.145. TV 8
- 8.146. VHy-1 Classic Europe
- 8.147. VH-1 Europe A
- 8.148. VH-1 Europe B
- 8.149. Viasat Explorer (taanikeelne)
- 8.150. Viasat Explorer (norrakeelne)
- 8.151. Viasat Explorer (rootsikeelne)
- 8.152. Viasat Action/Nature
(taanikeelne)
- 8.153. Viasat Action/Nature
(norrakeelne)
- 8.154. Viasat Action/Nature
(rootsikeelne)
- 8.155. ZTV Norge
- 8.156. ZTV Sverige

Lisa 4

11.4 Prantsusmaa telekanalid

1. Ringhäälingu regulaator: Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA)
2. Üleriigilised maapealsed telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslikud telekanalid
 - 2.1.1. ARTE
 - 2.1.2. France 2 (France-Télévisions)
 - 2.1.3. France 3 (France-Télévisions)
 - 2.1.4. France 5 (France-Télévisions)
 - 2.2. Era telekanalid
 - 2.2.1. Canal+
 - 2.2.2. M6
 - 2.2.3. TF1
3. Riigis oluliselt laia levikuga satelliit ja kaabel-tv kanalitel edastatavad telekanalid (ei sisalda regionaalseid või kohalikke satelliitkanaleid)
 - 3.1. Ühiskondlike asutuste (*public companies*) poolt hallatavad telekanalid
 - 3.1.1. Festival
 - 3.1.2. Histoire
 - 3.1.3. LCP-AN La Chaîne de l'Assemblée nationale
 - 3.1.4. Public Sénat
 - 3.1.5. TV5 France Belgique Suisse
 - 3.2. Era telekanalid
 - 3.2.1. 13ème rue
 - 3.2.2. AB1
 - 3.2.3. AB Moteurs
 - 3.2.4. ABSat promo
 - 3.2.5. Action
 - 3.2.6. Animaux
 - 3.2.7. Berbere Television (BRTV)
 - 3.2.8. Best of Shopping
 - 3.2.9. Beur TV Méditerranée
 - 3.2.10. Canal J
 - 3.2.11. Canal+ Cinéma
 - 3.2.12. Canal+ Confort
 - 3.2.13. Canal+ Sports
 - 3.2.14. Chasse et Pêche
 - 3.2.15. Cinécinéma Auteur
 - 3.2.16. Cinécinéma Classic
 - 3.2.17. Cinécinéma Emotion
 - 3.2.18. Cinécinéma Famiz
 - 3.2.19. Cinécinéma Frisson
 - 3.2.20. Cinécinéma Info
 - 3.2.21. Cinécinéma Premier
 - 3.2.22. Cinécinéma Premier 16/9
 - 3.2.23. Comédie !
 - 3.2.24. Cuisine TV
 - 3.2.25. Demain !
 - 3.2.26. Disney Channel France
 - 3.2.27. Encyclopedia
 - 3.2.28. Equidia
 - 3.2.29. Equidia International
 - 3.2.30. Equidia Pro
 - 3.2.31. Escales
 - 3.2.32. Eurêka!
 - 3.2.33. Euronews
 - 3.2.34. Eurosport France
 - 3.2.35. Filles TV
 - 3.2.36. Fun TV
 - 3.2.37. Game One
 - 3.2.38. Gourmet TV
 - 3.2.39. i>Tele
 - 3.2.40. Infosports
 - 3.2.41. Jetix/Fox Kids
 - 3.2.42. Jimmy
 - 3.2.43. Kiosque
 - 3.2.44. KTO TV catholique
 - 3.2.45. La Chaîne météo
 - 3.2.46. LCI - La Chaîne Info
 - 3.2.47. L'Equipe TV
 - 3.2.48. Live 1
 - 3.2.49. M6 Boutique
 - 3.2.50. M6Music
 - 3.2.51. M6Music Black
 - 3.2.52. M6Music Rock
 - 3.2.53. Ma Planète
 - 3.2.54. Mangas
 - 3.2.55. Match TV
 - 3.2.56. MCM
 - 3.2.57. MCM Pop
 - 3.2.58. MCM Top
 - 3.2.59. Mezzo
 - 3.2.60. Motors TV
 - 3.2.61. MTV France
 - 3.2.62. Multivision
 - 3.2.63. Musique classique
 - 3.2.64. NBA+
 - 3.2.65. Odysée
 - 3.2.66. OMTV - Olympique de Marseille Télévision
 - 3.2.67. Paris Première
 - 3.2.68. Pink TV
 - 3.2.69. Piwi
 - 3.2.70. Planète
 - 3.2.71. Planète Choc
 - 3.2.72. Planète Thalassa
 - 3.2.73. Playhouse Disney France
 - 3.2.74. RFM TV
 - 3.2.75. Santé Vie
 - 3.2.76. Seasons
 - 3.2.77. Série Club
 - 3.2.78. Sport+
 - 3.2.79. Tchatche TV
 - 3.2.80. Tele Melody
 - 3.2.81. Teletoon
 - 3.2.82. Teletoon +1

- 3.2.83. TELIF
 - 3.2.84. Téva
 - 3.2.85. TF6
 - 3.2.86. TFJ - Télévision Fédérale Juive
 - 3.2.87. TFOU
 - 3.2.88. Tiji
 - 3.2.89. Toon Disney France
 - 3.2.90. Toute l'histoire
 - 3.2.91. TPS Cineculte
 - 3.2.92. TPS Cinefamily
 - 3.2.93. TPS Cinestar
 - 3.2.94. TPS Cinétoile
 - 3.2.95. TPS Cinextreme
 - 3.2.96. TPS Home Cinema
 - 3.2.97. TPS Star
 - 3.2.98. Trace TV
 - 3.2.99. TV Breizh
 - 3.2.100. TV 8 Mont Blanc
 - 3.2.101. Ushuaia TV
 - 3.2.102. Voyage
 - 3.2.103. X-Dream TV
 - 3.2.104. XXL
 - 3.2.105. Zik
4. Maapealse digitaalringhäälingu jaoks loodavad kanalid
 - 4.1. Direct 8
 - 4.2. NT1
 - 4.3. NRJ TV
 - 4.4. France 4 (endine Festival)
 - 4.5. W9 (M6 Music re-branding)
 5. Prantsusmaale suunatud välismaised telekanalid
 - 5.1. Boomerang (prantsuskeelne versioon)
 - 5.2. Cartoon Network France
 - 5.3. Discovery Channel
 - 5.4. E! Entertainment
 - 5.5. ESPN Classic Sports France
 - 5.6. Extreme Sports Channel (prantsuskeelne versioon)
 - 5.7. Fashion TV
 - 5.8. Liberty.TV
 - 5.9. National Geographic (prantsuskeelne versioon)
 - 5.10. Playboy TV France
 - 5.11. RTL9
 - 5.12. RTL9 Lorraine
 - 5.13. TCM (prantsuskeelne versioon)
 - 5.14. Télé Monte Carlo
 6. Regionaalsed ja kohalikud teleprogrammid
 - 6.1. Avalik-õigusliku telekanali regionaalsed saateaknad
 - 6.1.1. France 3 Alsace
 - 6.1.2. France 3 Aquitaine
 - 6.1.3. France 3 Bourgogne Franche-Comté
 - 6.1.4. France 3 Corse
 - 6.1.5. France 3 Limousin Poitou Charentes
 - 6.1.6. France 3 Lorraine Champagne Ardenne
 - 6.1.7. France 3 Méditerranée
 - 6.1.8. France 3 Nord - Pas de Calais Picardie
 - 6.1.9. France 3 Normandie
 - 6.1.10. France 3 Ouest
 - 6.1.11. France 3 Paris Ile de France Centre
 - 6.1.12. France 3 Rhône Alpes Auvergne
 - 6.1.13. France 3 Sud
 - 6.2. Erakanalite regionaalsed saateaknad
 - 6.2.1. M6Bordeaux
 - 6.2.2. M6Grenoble
 - 6.2.3. M6Lille
 - 6.2.4. M6Lyon
 - 6.2.5. M6Marseille
 - 6.2.6. M6Montpellier
 - 6.2.7. M6Nancy
 - 6.2.8. M6Nantes
 - 6.2.9. M6Nice
 - 6.2.10. M6Rennes
 - 6.2.11. M6Toulouse
 - 6.2.12. M6Tours
 7. Prantsusmaa endistelega asumaadele ja territooriumitele DOM-TOM (Départements et territoires d'outre-mer) suunatud telekanalid
 - 7.1. avalik-õiguslikud
 - 7.1.1. RFO Sat
 - 7.1.2. RFO Tempo
 - 7.2. era telekanalid
 - 7.2.1. Antenne Créole Guyane
 - 7.2.2. Antenne Réunion
 - 7.2.3. Antilles Télévision (ATV)
 - 7.2.4. Archipel 4 TV
 - 7.2.5. Canal 10 Guadeloupe
 - 7.2.6. Canal+ Antilles
 - 7.2.7. Canal+ Calédonie
 - 7.2.8. Canal+ Guyane
 - 7.2.9. Canal+ Polynésie
 - 7.2.10. Canal+ Réunion
 - 7.2.11. Eclair TV
 - 7.2.12. L'A 1 Guadeloupe
 - 7.2.13. Tahiti Nui Télévision
 8. Kohalikud telejaamad
 - 8.1. 7 A Limoges
 - 8.2. AB7 Television
 - 8.3. Alsatic
 - 8.4. Arcable
 - 8.5. ASTV
 - 8.6. Beffroi Vision
 - 8.7. Bouquenom
 - 8.8. C9 Télévision
 - 8.9. Cable 8 Nantes

- 8.10. Cable 15 La Roche-sur-Yon
- 8.11. Canal 26
- 8.12. Canal 40
- 8.13. Canal 7 Marolles-en-Brie
- 8.14. Canal 70 Gray
- 8.15. Canal 8 Le Mans
- 8.16. Canal Brebieres
- 8.17. Canal C
- 8.18. Canal Est
- 8.19. Canal Fi
- 8.20. Canal Gamsheim
- 8.21. Canal Ha!
- 8.22. Canal Huit Bruyères
- 8.23. Canal Info Strasbourg
- 8.24. Canal Isola
- 8.25. Canal local d'Abreschwiler
- 8.26. Canal local de Basse-Ham
- 8.27. Canal local de Chaumont
- 8.28. Canal local de Cholet
- 8.29. Canal local d'Erstein
- 8.30. Canal local de Schweighouse
- 8.31. Canal local Longuyon
- 8.32. Canal Maritima
- 8.33. Canal Stim
- 8.34. Canal ti zef
- 8.35. Cannes TV
- 8.36. Cap Canal
- 8.37. Cap Grenoble
- 8.38. Cités Télévision Villeurbane Lyon
- 8.39. Citizen TV Hérouville Saint-Clair
- 8.40. Clermont 1ère
- 8.41. Coquelicot
- 8.42. Crespin Télévision
- 8.43. CVS
- 8.44. Delta TV
- 8.45. Diversité
- 8.46. Espace ATV
- 8.47. Fenêtre sur Florange
- 8.48. Havange Info
- 8.49. HVS
- 8.50. Images Plus - Epinal
- 8.51. La Locale
- 8.52. La Station
- 8.53. Marbache Télé locale
- 8.54. Mistral TV
- 8.55. Onze comme une - Le rendez-vous
câble de Cergy-Pontoise
- 8.56. OSF
- 8.57. Perpignan Info
- 8.58. Pont de Claix 9
- 8.59. Reflets
- 8.60. Reflets 8
- 8.61. Regard sur la ville
- 8.62. Regard sur...
- 8.63. Rohan TV
- 8.64. Rombas Télé Vision
- 8.65. Rosny Télévision RTV
- 8.66. T2i
- 8.67. Tarbes Actualités
- 8.68. Télé 102 Sables-d'Olonne
- 8.69. Télé Bleue
- 8.70. Télé Bocal
- 8.71. Télé Dieue
- 8.72. Télé Dole
- 8.73. Télé Maizières
- 8.74. Télé Menou
- 8.75. Télé Miroir
- 8.76. Télé Monmartres
- 8.77. Télé Plaisance / Tolbiac
- 8.78. Télégraif
- 8.79. Telesonne
- 8.80. Télévision locale de Baccarat
- 8.81. Télévision locale de Biesheim
- 8.82. Télévision locale de Bischwiller
- 8.83. Télévision locale de Chateauroux
- 8.84. Télévision locale de Lunéville
- 8.85. Télévision locale d'Ottrott
- 8.86. Télévision Sud Vendée
- 8.87. Télo
- 8.88. TL7
- 8.89. TLM - Télé Lyon Métropole
- 8.90. TLP Lubéron
- 8.91. TLT - Télé Toulouse
- 8.92. TV 3V - Reischshoffen
- 8.93. TV7 Bordeaux
- 8.94. TV 8 Moselle-Est
- 8.95. TV 10 Angers
- 8.96. TV Cristal
- 8.97. TV des Coteaux à La Souffel
- 8.98. TV Energie
- 8.99. TV Fil78 - St Quentin-en-Yvelines
- 8.100. TV locale du Val d'Argent
- 8.101. TV Rennes
- 8.102. TV Saletio
- 8.103. TV3V
- 8.104. TV7 Colmar
- 8.105. TV8 Clermont-Ferrand
- 8.106. TVCF - Société Clermontoise
de Télévision
- 8.107. TVO
- 8.108. TVR
- 8.109. VOI Sénart (Sud-Est parisien)
- 8.110. Yvelines Première
- 8.111. Zalea TV
- 9. Välismaale suunatud telekanalid
 - 9.1. Canal+ Horizons
 - 9.2. Canal+ Horizons Jaune
 - 9.3. CFI Afrique Pro
 - 9.4. CFI Amérique Pro
 - 9.5. CFI Asie Pro
 - 9.6. CFI PECO Pro
 - 9.7. CFI TV
 - 9.8. Chaîne Nord Afrique
 - 9.9. Euronews (inglisekeelne)
 - 9.10. Euronews (itaaliakeelne)
 - 9.11. Euronews (portugali keelne)

- 9.12. Euronews (venekeelne)
- 9.13. Euronews (hispaaniakeelne)
- 9.14. Eurosport (tšehhikeelne)
- 9.15. Eurosport (hollandikeelne)
- 9.16. Eurosport (inglisekeelne)
- 9.17. Eurosport (saksakeelne)
- 9.18. Eurosport (ungarikeelne)
- 9.19. Eurosport (itaaliakeelne)
- 9.20. Eurosport (venekeelne)
- 9.21. Eurosport (hispaaniakeelne)
- 9.22. Eurosport (türgikeelne)
- 9.23. Eurosport 2
- 9.24. Eurosport News (inglisekeelne)
- 9.25. Eurosport News (kreekakeelne)
- 9.26. Eurosport News (itaaliakeelne)
- 9.27. Eurosport News (kreekakeelne)
- 9.28. Eurosport News (hispaaniakeelne)
- 9.29. Eurosport News (türgikeelne)
- 9.30. TRT Tamil Ozhi
- 9.31. TTN Tamil TV
- 9.32. TV5 Afrique
- 9.33. TV5 Europe
- 9.34. TV5 Orient
- 9.35. TV5 Afrique
- 9.36. TV5 Europe
- 9.37. TV5 Orient

11.5 Saksamaa telekanalid

1. Ringhäälingu regulaator:
Arbeitsgemeinschaft der
Landesmedienanstalten – ALM
(Liidumaade regulaatorite koordinator)
 2. Üleriigilised maapealse leviga analoog
telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslikud telekanalid
 - 2.1.1. Das Erste (ARD) (edastatakse
ka satelliidil)
 - 2.1.2. ZDF (ka satelliidil)
 - 2.2. Era telekanalid levivad peamiselt
satelliidi või kaabeloperaatorite
vahendusel (vt p.4.2 . Lisaks seal
loetletutele loeb ALM üleriiklikult
levivateks ka järgnevad erakanalid.
 - 2.2.1. Täisprogrammid
("Vollprogramme")
 - 2.2.1.1. Kabel 1 (Bayern'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.1.2. NBC Europe / Giga
(Nordrhein-Westfalen'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.1.3. ProSieben (Berliini ja
Brandenburg'i litsents) (ka
satelliidil)
 - 2.2.1.4. RTL (Niedersachsen'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.1.5. RTL II (Hessen'i litsents)
(ka satelliidil)
 - 2.2.1.6. SAT.1 (Rheinland-Pfalz'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.1.7. Vox (Hamburg'i
litsents)(ka satelliidil)
 - 2.2.1.8. XXP TV (Berliini ja
Brandenburg'i litsents)
 - 2.2.2. Osaprogrammid
(*Spartenprogramme - section
programme*)
 - 2.2.2.1. 9Live (Bayern'i litsents)
(ka satelliidil)
 - 2.2.2.2. Bloomberg TV (Hessen'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.2.3. DSF Sport 1 (Bayern'i
litsents) (ka satelliidil)
 - 2.2.2.4. K1010 (Berliini-
Brandenburg'i litsents) (ka
satelliidil)
 - 2.2.2.5. MTV Deutschland
(Bayern'i litsents) (ka
satelliidil)
- 2.2.2.6. MTV Pop (Bayern'i
litsents) (ka satelliidil)
- 2.2.2.7. n-tv (Berliini-
Brandenburg'i litsents) (ka
satelliidil)
- 2.2.2.8. n24 (Bayern'i litsents)
(ka satelliidil)
- 2.2.2.9. Tele 5 (Bayern'i litsents)
- 2.2.2.10. Super RTL (Nordrhein-
Westfalen'i litsents) (ka
satelliidil)
- 2.2.2.11. Terra Nova (Nordrhein-
Westfalen'i litsents) (ka
satelliidil)
- 2.2.2.12. Viva (Nordrhein-
Westfalen'i litsents) (ka
satelliidil)
- 2.2.3. Kaugprogramm
(*Fernsterprogramme*)
 - 2.2.3.1. AZ Media TV
Programme
(Niedersachsen'i litsents
alusel toimiv RTL-i
kaugprogramm) (ka
satelliidil)
 - 2.2.3.2. dctp (RTL, Sat.1, VOX
saateaken. Nordrhein-
Westfalen'i litsents)
 - 2.2.3.3. News and Pictures
Fernsehen (Sat.1
saateaken. Rheinland-
Pfalz'i litsents)
3. Maapeased digitaaltelevisiooni kanalid
 - 3.1. DVB-T Bayern
 - 3.2. DVB-T Berlin-Brandenburg
 - 3.3. DVB-T Middeldeutschland
 - 3.4. DVB-T Norddeutschland
 - 3.5. DVB-T NRW
 - 3.6. DVB-T Rhein-Main
4. Riigis oluliselt laia levikuga satelliit ja
kaabel-tv kanalitel edastatavad telekanalid
(ei sisalda regionaalseid või kohalikke
satelliitkanaleid)
 - 4.1. Ühiskondlike asutuste (*public
companies*) poolt hallatavad
telekanalid
 - 4.1.1. 3sat
 - 4.1.2. ARD Eins Extra
 - 4.1.3. ARD Eins Festival
 - 4.1.4. ARD EinsMuxx
 - 4.1.5. ARTE (Saksakeelne versioon)
 - 4.1.6. Bundespresseamt
 - 4.1.7. Bundespressekonferenz
 - 4.1.8. BundeswehrTV
 - 4.1.9. Bund TV
 - 4.1.10. Kika - Der Kinderkanal
 - 4.1.11. Phoenix
 - 4.1.12. ZDF dokukanal

- 4.1.13. ZDF infokanal
- 4.1.14. ZDF Mobil
- 4.1.15. ZDF Theaterkanal
- 4.2. Era telekanalid
 - 4.2.1. 1-2-3 tv
 - 4.2.2. 13th Street (Berlin-Brandenburg'i litsents)
 - 4.2.3. Activi
 - 4.2.4. Amio tv
 - 4.2.5. Animal Planet
 - 4.2.6. Astro TV
 - 4.2.7. Bahn-TV (Berliini-Brandenburg'i litsents)
 - 4.2.8. Bahn Inform (Berliini-Brandenburg'i litsents)
 - 4.2.9. Beate-Ushe TV (Berliini-Brandenburg'i litsents)
 - 4.2.10. Bibel TV (Hamburg'i litsents)
 - 4.2.11. Champions TV
 - 4.2.12. Classica (Bayern'i litsents)
 - 4.2.13. CNBC Deutschland
 - 4.2.14. CNN Deutschland (Nordrhein-Westfalen'i litsents)
 - 4.2.15. DaimlerChrysler TV
 - 4.2.16. Detskij Mir / Teleclub
 - 4.2.17. Discovery Channel Deutschland (Bayern'i litsents)
 - 4.2.18. Disney Channel Deutschland (Bayern'i litsents)
 - 4.2.19. Dügun TV
 - 4.2.20. Earth Television Network
 - 4.2.21. Erotik First
 - 4.2.22. Fox Kids Deutschland (Bayern'i litsents)
 - 4.3. G-TV / Games Television
 - 4.4. Giga TV
 - 4.5. Goldstar TV (Hamburg'i litsents)
 - 4.6. Heimatkanal (Hamburg'i litsents)
 - 4.7. History Channel
 - 4.8. Hit 24
 - 4.9. Hot X
 - 4.10. HSE Home Shopping Europe (Bayern'i litsents)
 - 4.11. Junior TV (Bayern'i litsents)
 - 4.12. K1010TV
 - 4.13. Kanal Avrupa
 - 4.14. Kinowelt TV
 - 4.15. Lastminute TV
 - 4.16. Liebevoll TV
 - 4.17. Life Style TV
 - 4.18. LokalSAT
 - 4.19. Manolya TV
 - 4.20. MGM (Bayern'i litsents)
 - 4.21. MITV - Mohajer International Television
 - 4.22. Movies and More
 - 4.23. Nashe Kino
 - 4.24. ONTV (Bayern'i litsents)
 - 4.25. Planet-tv (Bayern'i litsents)
 - 4.26. Playhouse Disney (Deutschland)
 - 4.27. Premiere 1 (Bayern'i litsents)
 - 4.28. Premiere 2 (Bayern'i litsents)
 - 4.29. Premiere 3 (Bayern'i litsents)
 - 4.30. Premiere 4 (Bayern'i litsents)
 - 4.31. Premiere 5 (Bayern'i litsents)
 - 4.32. Premiere 6 (Bayern'i litsents)
 - 4.33. Premiere 7 (Bayern'i litsents)
 - 4.34. Premiere Direkt Erotik(Bayern'i litsents)
 - 4.35. Premiere Direkt Event(Bayern'i litsents)
 - 4.36. Premiere Direkt Film (Bayern'i litsents)
 - 4.37. Premiere Direkt Sport(Bayern'i litsents)
 - 4.38. Premiere Erotik (Bayern'i litsents)
 - 4.39. Premiere Hotelkanal
 - 4.40. Premiere Krimi (Bayern'i litsents)
 - 4.41. Premiere Nostalgie (Bayern'i litsents)
 - 4.42. Premiere Partner TV (Bayern'i litsents)
 - 4.43. Premiere Serie (Bayern'i litsents)
 - 4.44. Premiere Sport 1 (Bayern'i litsents)
 - 4.45. Premiere Sport 2 (Bayern'i litsents)
 - 4.46. Premiere Start (Bayern'i litsents)
 - 4.47. QVC Deutschland (Nordrhein-Westfalen'i litsents)
 - 4.48. Raze TV
 - 4.49. RTL shop
 - 4.50. RTV International
 - 4.51. Sci-Fi Deutschland (Berlin-Brandenburg'i litsents)
 - 4.52. Silverline Movie Channel
 - 4.53. Sonnenklar TV
 - 4.54. ToonDisney
 - 4.55. Traumpartner TV
 - 4.56. Trendpro TV
 - 4.57. Türkshop
 - 4.58. TV Gusto
 - 4.59. TV Touring
 - 4.60. TV Travel Shop
 - 4.61. TV Türk
 - 4.62. Vivaplus (Nordrhein-Westfalen'i litsents)
 - 4.63. Wella TV
 - 4.64. Wellenlaenge TV
 - 4.65. Wetter Fernsehen
 - 4.66. XXP TV
- 5. Ühiskondlikud (*public*) regionaalsed satelliitkanalid

- 5.1. Bayerisches Fernsehen
- 5.2. BR Alpha
- 5.3. HR Fernsehen
- 5.4. MDR Fernsehen
- 5.5. NDR Fernsehen
- 5.6. RBB Berlin
- 5.7. RBB Brandenburg
- 5.8. SR Fernsehen
- 5.9. SWR Südwest Fernsehen Baden
Württemberg
- 5.10. SWR Südwest Fernsehen
Rheinland-Pfalz
- 5.11. WDR Fernsehen
- 5.12. WDR Studio Aachen
- 5.13. WDR Studio Bielefeld
- 5.14. WDR Studio Dortmund
- 5.15. WDR Studio Dusseldorf
- 5.16. WDR Studio Essen
- 5.17. WDR Studio Köln
- 5.18. WDR Studio Münster
- 5.19. WDR Studio Siegen
- 5.20. WDR Studio Wuppertal
- 6. Era satelliitkanalid
 - 6.1. RheinMain TV
 - 6.2. Rhein-Neckar Fernsehen
 - 6.3. RTL NRW
 - 6.4. TV Berlin
 - 6.5. tv.nrw
- 7. Välismaised Saksa turule suunatud
telekanalid
 - 7.1. AXN (UK) (saksakeelne versioon)
 - 7.2. Eurosport (FR) (saksakeelne versioon)
 - 7.3. Eurosport 2 (FR) (saksakeelne
versioon)
 - 7.4. Euronews (FR) (saksakeelne versioon)
 - 7.5. Extreme Sports Channel (GB)
(saksakeelne versioon)
 - 7.6. NASN (US/GB)
 - 7.7. Reality TV (saksakeelne versioon)
 - 7.8. TV Shop (GB)
- 8. Kohalikud ja regionaalsed telekanalid
 - 8.1. Baden-Württemberg
 - 8.2. Bayern
 - 8.3. Berlin-Brandenburg
 - 8.4. Bremen
 - 8.5. Hamburg
 - 8.6. Hessen
 - 8.7. Mecklenburg-Vorpommern
 - 8.8. Niedersachsen
 - 8.9. Nordrhein-Westfalen
 - 8.10. Rheinland-Pfalz
 - 8.11. Saarland
 - 8.12. Sachsen
 - 8.13. Sachsen-Anhalt
 - 8.14. Schleswig-Holstein
 - 8.15. Thüringen
- 9. Välismaale suunatud telekanalid
 - 9.1. Deutsche Welle
 - 9.2. German TV
 - 9.3. Kabel 1 Österreich
 - 9.4. Kabel 1 Schweiz
 - 9.5. ProSieben Schweiz
 - 9.6. ProSieben Sat.1 Welt
 - 9.7. RTL Österreich
 - 9.8. RTL Schweiz

Lisa 6

11.6 Hollandi telekanalid

1. Ringhäälingu regulaator: Commissariaat voor de Media
2. Üleriigilised maapealse leviga analoog telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslikud telekanalid
 - 2.1.1. NED-1
 - 2.1.2. NED-2
 - 2.1.3. NED-3Need kolm avalik-õiguslikku telekanalit on Nederlandse Omroep Stichting (NOS) poolt koordineeritud erinevate ringhäälingujaamade koostöö
3. Üldised avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid
 - 3.1. Algemene Omroepvereniging AVRO
 - 3.2. BNN
 - 3.3. Katholieke Radio Omroep KRO
 - 3.4. Nederlandse Christelijke Radio Vereniging NCRV
 - 3.5. Nederlandse Omroep Stichting NOS
 - 3.6. Nederlandse Programma Stichting NPS
 - 3.7. Omroepvereniging VARA
 - 3.8. Omroepvereniging VPRO
 - 3.9. TROS
 - 3.10. Vereniging tot bevordering van de Evangelieverkondiging via radio en televisie 'De Evangelische Omroep' EO
4. Religioossed ringhäälinguühingud
 - 4.1. Boeddhistische Omroep Stichting
 - 4.2. Humanistische Omroep Stichting
 - 4.3. Nederlands Israelitisch Kerkgenootschap
 - 4.4. Nederlandse Moslim Omroep
 - 4.5. Rooms Katholiek Kerkgenootschap
 - 4.6. Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland
 - 4.7. Stichting Nederlandse Moslim Raad
 - 4.8. Stichting Organisatie voor Hindoe Media
5. Muud ringhäälinguühingud
 - 5.1. RVU educatieve omroep stichting
 - 5.2. Stichting Educatieve Omroepcombinatie
 - 5.3. Stichting Ether Reclame
 - 5.4. TELEAC/NOT
6. Ringhäälinguõigusega (võimalustega – *capacity*) poliitilised parteid
 - 6.1. Christen Democratisch Appèl
 - 6.2. Christen Unie

- 6.3. Democraten 66
- 6.4. Groen Links
- 6.5. LPF
- 6.6. Onafhankelijke Senaatsfractie
- 6.7. Partij van de Arbeid
- 6.8. Socialistische Partij
- 6.9. VVD

11.7 Norra telekanalid

1. Ringhäälingu regulaator: Statens medieförvaltning (The Mass Media Authority)
2. Üleriigilised maapealse leviga analoog telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslikud telekanalid
 - 2.1.1. NRK-1 (NRK)
 - 2.1.2. NRK To (NRK)
 - 2.2. Era telekanalid
 - 2.2.1. TV2
3. Riigis oluliselt laia levikuga satelliit ja kaabel-tv kanalitel edastatavad telekanalid (ei sisalda regionaalseid või kohalikke satelliitkanaleid)
 - 3.1. Ühiskondlike asutuste (*public companies*) poolt hallatavad telekanalid
 - 3.1.1. NRK1 Tegnspråk
 - 3.2. Era telekanalid
 - 3.2.1. Canal+ Norway
 - 3.2.2. Miracle
 - 3.2.3. Rikstoto
 - 3.2.4. TV Norge
 - 3.2.5. Visjon norge
4. Norra turule suunatud välismaised telekanalid
 - 4.1. Canal+ Blå (Norra versioon)
 - 4.2. Canal+ Gul (Norra versioon)
 - 4.3. Cinema1 (Norra versioon)
 - 4.4. Cinema2 (Norra versioon)
 - 4.5. Cinema3 (Norra versioon)
 - 4.6. Extreme Sports Channel (Norra versioon)
 - 4.7. Nickelodeon (Norra versioon)
 - 4.8. Reality TV (Norra versioon)
 - 4.9. TV3 Norway
 - 4.10. TV1000 1 (Norra versioon)
 - 4.11. TV1000 2 (Norra versioon)
 - 4.12. TV1000 3 (Norra versioon)
 - 4.13. Viasat Info (Norra versioon)
 - 4.14. Viasat Sport (Norra versioon)
 - 4.15. Viasat Sport 2 Promo (Norra versioon)
 - 4.16. Viasat Sport 3 Promo (Norra versioon)
 - 4.17. Viasat Ticket (Norra versioon)
 - 4.18. Z TV Norge
5. Kohalikud ja regionaalsed telekanalid
 - 5.1. Regionaalsed saateaknad ülemaalistes telekanalites (*public*)
 - 5.1.1. NRK Buskerud
 - 5.1.2. NRK Finnmark
 - 5.1.3. NRK Hedmark og Oppland
 - 5.1.4. NRK Hordaland
 - 5.1.5. NRK Møre og Romsdal
 - 5.1.6. NRK Nordland
 - 5.1.7. NRK Rogaland
 - 5.1.8. NRK Sogn og Fjordane
 - 5.1.9. NRK Sørlandet
 - 5.1.10. NRK Telemark
 - 5.1.11. NRK Troms
 - 5.1.12. NRK Trøndelag
 - 5.1.13. NRK Vestfold
 - 5.1.14. NRK Østfold
 - 5.1.15. NRK Østlands- sendingen
 - 5.2. Kohalikud telekanalid
 - 5.2.1. Åpen Kanal
 - 5.2.2. ABTV
 - 5.2.3. Folloopen
 - 5.2.4. K7 Minuter
 - 5.2.5. NYTV Oslo
 - 5.2.6. Sameiet Hovseter Kabelnett
 - 5.2.7. Student-TV Trondheim
 - 5.2.8. TVAust-Agder
 - 5.2.9. TVBuskerud
 - 5.2.10. TV Follo
 - 5.2.11. TV Halden
 - 5.2.12. TVHaugaland
 - 5.2.13. TVHordaland
 - 5.2.14. TVHålogaland
 - 5.2.15. TVInnlandet
 - 5.2.16. TVNordland
 - 5.2.17. TVNord-Trøndelag
 - 5.2.18. TVNordvest
 - 5.2.19. TV Oppegård
 - 5.2.20. TVRingerike
 - 5.2.21. TVRomerike
 - 5.2.22. TVSunnmøre
 - 5.2.23. TVSør
 - 5.2.24. TVTelemark
 - 5.2.25. TVTromsø
 - 5.2.26. TVTrøndelag
 - 5.2.27. TVVest
 - 5.2.28. TVVestfold
 - 5.2.29. TVØstfold

11.8 Eesti telekanalid

1. Ringhäälingu regulaator: Ringhäälingunõukogu
2. Üleriigilised maapealse leviga analoog telekanalid
 - 2.1. Avalik-õiguslik telekanal
 - 2.1.1. Eesti Televisioon
 - 2.2. Era telekanalid
 - 2.2.1. Kanal2
 - 2.2.2. TV3
3. Riigis oluliselt laia levikuga satelliit ja kaabel-tv kanalitel edastatavad telekanalid (ei sisalda regionaalseid või kohalikke satelliitkanaleid)
 - 3.1. Ühiskondlike asutuste (*public companies*) poolt hallatavad telekanalid
 - 3.1.1. sellele tingimusele vastavad telekanalid puuduvad
 - 3.2. Era telekanalid
 - 3.2.1. sellele tingimusele vastavad telekanalid puuduvad
4. Eesti turule suunatud välismaised telekanalid
 - 4.1. Pervõi Baltiiski Kanal
 - 4.2. PBK Musõkalnõi
 - 4.3. TV1000 EAST (eestikeelsete subtiitritega)
 - 4.4. TV 3+ (Balti turule suunatud venekeelne kanal)
 - 4.5. Viasat Explorer (eestikeelsete subtiitritega)
5. Kohalikud ja regionaalsed telekanalid
 - 5.1. Regionaalsed saateaknad ülemaalistes telekanalites (*public*) puuduvad
 - 5.2. Kohalikud telekanalid ja kaabel-tv kanalid¹¹¹
 - 5.2.1. Alo-TV
 - 5.2.2. CITV
 - 5.2.3. Eesti Uudised
 - 5.2.4. Lites
 - 5.2.5. Mirovije Kino
 - 5.2.6. Nom Infokanal
 - 5.2.7. Paldiski Televisioon
 - 5.2.8. Russkoje Kino
 - 5.2.9. Starmani filmikanal
 - 5.2.10. Starmani muuvikanal
 - 5.2.11. STV
 - 5.2.12. Tele2
 - 5.2.13. Tele2 Infokanal
 - 5.2.14. TV9
 - 5.2.15. Videoraadio STV

12. ALLIKAD

*

¹ Ringhäälinguseaduse muutmise seadus. Elektrooniline Riigi Teataja. RTI, 14.01.2002, 3, 5
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=162838&replstring=33> *

² Riigikogu otsus “Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 heakskiitmine”
18.06.2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/plsql/motions.show?assembly=9&id=1022&t=E>

³ Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008

⁴ Eesti Rahvusringhäälingu seadus. Eelnõu. 13.07.2005. Kultuuriministeerium

⁵ 32. Protocol on the System of Public Broadcasting in the Member States, Protocols to the Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, signed at Amsterdam, 2 October 1997
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/oj/2004/c_310/c_31020041216en03720372.pdf.

⁶ Selle seisukoha edastas Rahandusministeeriumi esindaja Kultuuriministeeriumi juures aastatel 2004-2005 Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõud ettevalmistanud töörühmale

⁷ Autori märkmed kohtumiselt peaministriga, Stenbocki maja 12.01.2004

⁸ Teleauditooriumi ülevaade 2004. TNS Emor

⁹ Avalik-õigusliku ringhäälingu usaldusväärsest. Elanikkonna uuring. Uuringukeskus Faktum. Märts 2005. Tallinn, pp 17

¹⁰ Ringhäälinguseadus <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=831359>

¹¹ Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005
<http://www.rhn.ee/dokumendid/dokumentatsioon/rhn/ETV%20ja%20ER%20arengukavaaastateks%202003-2005.pdf>

¹² Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr. 132. Tallinn, Toompea. 25.jaanuaril 2005
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=050380003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>

¹³ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr. 66. Tallinn, Toompea. 26. jaanuaril 2000
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=003670647&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>

¹⁴ Ringhäälingunõukogu aruanne Riigikogule.
<http://www.rhn.ee/dokumendid/dokumentatsioon/rhn/Rhn%20tegevusaruanne%20Riigikogule%202000-2003.doc>

¹⁵ Kultuuriministeeriumi dokumendiregister <http://www.kul.ee/dokreg/> väljaminev kiri

¹⁶ Kultuuriministeeriumi dokumendiregister <http://www.kul.ee/dokreg/> sissetulev kiri

* Internetiallikad on esitatud seisuga 8.08.2005

-
- ¹⁷ ETV Aastaraamat 2004/2005. Eesti Televisioon
- ¹⁸ IX Riigikogu stenogramm. VII istungjärk. 9. mai 2002.
<http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2002/05/t02050913.html>
- ¹⁹ Communications Act 2003. Elisabeth II Chapter 21. The Stationery Office Limited
<http://www.legislation.hmsso.gov.uk/acts/acts2003/20030021.htm>
- ²⁰ BBC Charter Review publications
http://www.bbccharterreview.org.uk/publications/related_pubs/relatedpubs_home.html
- ²¹ Rooma Lepingud 1957 artikkel 131. Tõlge Eesti Õiguskeele Keskus
<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?m=018>
- ²² Rooma Lepingud 1957 artikkel 92. Tõlge Eesti Õiguskeele Keskus
<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?m=018>
- ²³ European Commission. Commission Directive 80/723/EEC of 25 June 1980 on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings. Official Journal L 195 , 29/07/1980 pp. 0035 – 0037
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31980L0723&model=guichett
- ²⁴ Euroopa Liidu Piirideta televisiooni direktiivi (89/552/EMÜ)
<http://www.kul.ee/index.php?path=651>
- ²⁵ Euroopa Nõukogu. Piiriülese televisiooni Euroopa Konventsioon
<http://www.kul.ee/index.php?path=650>
- ²⁶ European Commission (2003). Fourth Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the application of Directive 89/552/EEC “Television without Frontiers”.
http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/twif/applica/comm2002_778final_en.pdf
- ²⁷ Euroopa Liidu Leping (92/C 191/01) artikkel 92. Tõlge Eesti Õiguskeele Keskus
<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?m=018>
- ²⁸ Euroopa Liidu Leping (92/C 191/01) artikkel 128. Tõlge Eesti Õiguskeele Keskus
<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?m=018>
- ²⁹ 27. Protokoll liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta. Euroopa Liidu Teataja. C310/372. 16.12.2004 p1
- ³⁰ Safeguarding the Future of European Audiovisual Market (2004). White Paper on financing and Regulation of Publicly Funded Broadcasters. Association of Commercial Television in Europe.
http://www.acte.be/attachments/module_news/96_1_0403%20PSB%20white%20paper_final.pdf
- ³¹ 4th European Ministerial Conference on Mass Media Policy, Prague, 7-8 December 1994 Resolution No. 1 - The future of public service broadcasting.
<http://vrt.vlaanderen.be/vrt/static/docs/resolutie%20Praag.pdf>
- ³² European Parliament. Resolution on the role of public service television in a multi-media society. Official Journal of the European Communities. C320. 28 October 1996
http://www.ebu.ch/en/legal/reference/leg_ref_ec_resolution_ps_tv_190996.php

-
- ³³ Resolution of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States, meeting with the Council of 25 January 1999 concerning public service broadcasting. Official Journal. C030, 05/02, p1
http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_ref_ec_resolution_psb_250199_tcm6-4312.pdf
- ³⁴ 6th European Ministerial Conference on Mass Media Policy, Cracow, 15-16 June 2000 Declaration - A media policy for tomorrow
http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_ref_coe_mcm_decl_media_policy_15_160600_tcm6-4373.pdf
- ³⁵ 7th European Ministerial Conference on Mass Media Policy, Kyiv, 10-11 March 2005
Political Declaration
Resolution No. 1 - Freedom of expression and information in times of crisis
Resolution No. 2 - Cultural diversity and media pluralism in times of globalisation
Resolution No. 3 - Human rights and regulation of the media and new communication services in the Information society
[http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media/MCM\(2005\)005%20E%20Adopted_texts.asp#TopOfPage](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media/MCM(2005)005%20E%20Adopted_texts.asp#TopOfPage)
- ³⁶ DG IV 1998. Application of Articles 90, paragraph 2, 92 and 93 of the EC Treaty in the broadcasting sector, discussion paper, Brussels
- ³⁷ Resolution of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States, meeting with the Council of 25 January 1999 concerning public service broadcasting. Official Journal. C030, 05/02, p1
http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_ref_ec_resolution_psb_250199_tcm6-4312.pdf
- ³⁸ Communication from the Commission. The Results of the Public Communications Review and Orientations for the New Regulatory Framework, COM (2000) 239 final
- ³⁹ Directive 97/36/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities. Official Journal L 202 , 30/07/1997 P. 0060 – 0070
http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?model=xml&lg=en&search=RefPub&year=1997&nu_jo=202&page=60&coll=JOL
- ⁴⁰ Ringhäälinguseaduse muutmise seadus. Riigi Teataja I 05.05.2000, 35, 220 Elektrooniline Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=71964&replstring=33>
- ⁴¹ Ringhäälinguseadus. Elektrooniline Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=831359>
- ⁴² Communication from the Commission on the application of State aid rules to public broadcasting Official Journal of the European Communities. C320. pp. 5-11
- ⁴³ Comments on the Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting, 2001/C 320/04, Geneva: European Broadcasting Union.
http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_p_comments_state_aid_rules_tcm6-4395.pdf
- ⁴⁴ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on accelerating the transition from analogue to digital broadcasting. Commission of the European Communities. COM(2005) 204 final. P11
http://europa.eu.int/information_society/topics/ecom/comm/doc/useful_information/library/communic_reports/switchover/com_2005_0204_f_en_acte.pdf
- ⁴⁵ European Court of Justice. Information. Official Journal of the European Communities 2003/C 226/1
http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c_226/c_22620030920en00010002.pdf

⁴⁶ Dictionary.LaborLawTalk.com. http://encyclopedia.laborlawtalk.com/Public_service_broadcasting

⁴⁷ 32. Protocol on the System of Public Broadcasting in the Member States, Protocols to the Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, signed at Amsterdam, 2 October 1997
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/oj/2004/c_310/c_31020041216en03720372.pdf.

⁴⁸ Finnish Broadcasting Company YLE (1998). Statement in response to the Commission's second request for a statement on convergence.
<http://europa.eu.int/ISPO/convergencegp/workdoc/yle2.html>

⁴⁹ Report of the Committee on Financing the BBC. Peacock Committee 29th May 1986. (The Peacock Report). Cmnd.9824, London: HMSO

⁵⁰ Davies Committee. The Future Funding of the BBC, DCMS, July 1999
The United Kingdom Parliament, House of Common
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmcomeds/82/8208.htm>

⁵¹ Conseil Supérieure d'Audiovisuel (1998).La television publique en Europe. La Letter, No.111.
<http://www.csa.fr/multi/introduction/intro.php?l=uk>

⁵² Association of Commercial Television in Europe (2004). Safeguarding the future of European Audiovisual Market. White Paper on financing and Regulation of Publicly Funded Broadcasters.
http://www.acte.be/attachments/module_news/96_1_0403%20PSB%20white%20paper_final.pdf

⁵³ European Audiovisual Observatory (2004). Yearbook Film, Television, Video and Multimedia in Europe, 2004 edition, Vol.1, "Economy of the radio and television industry in Europe", European Audiovisual Observatory, Strassbourg

European Audiovisual Observatory (2004). Yearbook Film, Television, Video and Multimedia in Europe, 2004 edition, Vol.5, "Television Channels – Programme Production and Distribution", European Audiovisual Observatory, Strassbourg

⁵⁴ European Commission (2001) Communication from the Commission on the application of State aid rules to public broadcasting Official Journal of the European Communities. C320. pp. 5-11

⁵⁵ European Court of Justice (2003). Information. Official Journal of the European Communities 2003/C 226/1
http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c_226/c_22620030920en00010002.pdf

⁵⁶ European Court of Justice (2005). Case-Law.
<http://curia.eu.int/en/content/juris/index.htm>

⁵⁷ 32. Protocol on the System of Public Broadcasting in the Member States, Protocols to the Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, signed at Amsterdam, 2 October 1997
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/oj/2004/c_310/c_31020041216en03720372.pdf
27. Protokoll liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta. Euroopa Liidu Teataja. C310/372. 16.12.2004 p1

⁵⁸ European Court of Justice (2003). Information. Official Journal of the European Communities 2003/C 226/1
http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c_226/c_22620030920en00010002.pdf

⁵⁹ Directive 97/36/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities. Official Journal L 202 , 30/07/1997 P. 0060 – 0070

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?model=xml&lg=en&search=RefPub&year=1997&nu_jo=202&page=60&coll=JOL

⁶⁰ Ringhäälingunõukogu aruanne Riigikogule 14.04.2003.

⁶¹ KPMG Eesti raport (2003). Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuring. Projekti lõppraport. p165

⁶² European Audiovisual Observatory (2004). Yearbook Film, Television, Video and Multimedia in Europe, 2004 edition, Vol.1, "Economy of the radio and television industry in Europe", European Audiovisual Observatory, Strassbourg

⁶³ Rahandusministeerium. Riigieelarve 2003.
<http://www.fin.ee/index.php?id=374>

⁶⁴ IX Riigikogu stenogramm. VII istungjärk. 9. mai 2002.
<http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2002/05/t02050913.html>

⁶⁵ Jõesaarel polnud aega Keskerakonnaga kohtumiseks. // Kesknädal nr.18 (438), 27.04.2005
<http://www.kesknadal.ee/?aid=5356>

⁶⁶ ringhäälingunõukogu esimehe kohtumised Riigikogu fraktsioonidega aprill-mai 2005

⁶⁷ Schibsted Grupi juhatusel. // Eesti Päevaleht ; Meie Maa. – 15.02.2005. pp. 2

⁶⁸ Ringhäälinguseadus. Riigi Teataja, 14.01.2002, 3, 5.

⁶⁹ ETV võiks likvideerida. // Äripäev. 30.06.1995

⁷⁰ Eesti TV erakanaliks. // Äripäev. 05.05.1999

⁷¹ Miks ei ole võimalik ETVd erastada? // Äripäev. 15.12.1999

⁷² Mõttekrampidest tuleb lahti saada ja ETV müüa. // Äripäev. 18.01.2002

⁷³ Seekord tõsiselt ETVst. // Äripäev. 04.02.2002

⁷⁴ Seadus. 1999.aasta riigieelarve. Riigi Teataja, 12.01.1999, 3, 49

⁷⁵ Telereklaami kaubaturg. Juhtum nr 2-A/ 12.01.2000. Konkurentsiamet.
<http://www.konkurentsiamet.ee/index.html?id=737>

⁷⁶ Konkurentsiameti kiri 10.07.2000 nr. 5-1/497 ringhäälingunõukogule

⁷⁷ AS TV3 2001.a. majandusaasta aruanne

⁷⁸ AS Kanal2 2001. majandusaasta aruanne

⁷⁹ Seadus. 2000. aasta riigieelarve. Riigi Teataja 2000, 1, 1

⁸⁰ Ringhäälinguseaduse muutmise seadus. Riigi Teataja, 14.01.2002, 3, 5
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=162838&replstring=33>

⁸¹ Eesti meediareklaamiturg kasvas ligi 10%.21.03.2005. TNS Emor
<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=1313>
Meediareklaamituru maht kasvas möödunud aastal 5,7%
01.03.2001. TNS EMOR. <http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=549>

-
- ⁸² Meediareklaamituru maht kasvas möödunud aastal 5,7%. 01.03.2001. TNS EMOR.
<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=549>
- ⁸³ AS Kanal 2 2001.aasta majandusaasta aruanne
Majandusaasta aruanne 2002. AS Kanal 2
- ⁸⁴ Seadus.2002. aasta riigieelarve. Riigi Teataja 2002 I, 4, 8
- ⁸⁵ Seadus.2001. aasta riigieelarve.Riigi Teataja 2001, 4, 11
- ⁸⁶ § 35¹ lõige2. Ringhäälinguseaduse muutmise seadus. Riigi Teataja, 14.01.2002, 3, 5
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=162838&replstring=33>
- ⁸⁷ § 35¹ lõige3. Ringhäälinguseaduse muutmise seadus. Riigi Teataja, 14.01.2002, 3, 5
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=162838&replstring=33>
- ⁸⁸ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 233. Tallinn, Toompea. 11. märtsil 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=020860013&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁸⁹ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 238. Tallinn, Toompea. 21. märtsil 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=020930063&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹⁰ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 247. Tallinn, Toompea. 23. aprillil 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021290002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹¹ Eesti Keskerakonna ja Eesti Reformierakonna koalitsioonileping.
<http://www.riik.ee/et/valitsus/koalitsioon.htm>
- ⁹² Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 251.Tallinn, Toompea.14. mail 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021470002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹³ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 254. Tallinn, Toompea. 20. mail 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021510002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹⁴ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 255. Tallinn, Toompea.21. mail 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021510003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹⁵ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 258. Tallinn, Toompea.06. juunil 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021780001&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹⁶ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 258. Tallinn, Toompea.6. juunil 2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021780001&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>
- ⁹⁷ Riigikogu otsus “Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003-2005 heakskiitmine”
18.06.2002
<http://web.riigikogu.ee/ems/plsql/motions.show?assembly=9&id=1022&t=E>

⁹⁸ Seadus “2003. aasta riigieelarve”. Elektrooniline Riigiteataja.
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=235954>

⁹⁹ Eestimaa Rahvaliid Programm. (23.04.2005)

<http://www.erl.ee/?leht=1&alam=2>

Eesti Reformierakonna programm. Vastu võetud 28.04.02 Reformierakonna Üldkogul. (23.04.2005)

<http://www.reform.ee/seisukohad/info.html?id=5#7>

Isamaaliidu programm. (23.04.2005)

<http://www.isamaaliit.ee/?id=31168>

Keskerakonna II programm. Eesti Keskerakond (23.04.2005)

<http://www.keskerakond.ee/index.php?main=119>

Ühendus Vabariigi eest Res Publica programm. (2002) (23.04.2005)

http://www.respublica.ee/failid/RP_Programm2.doc

Eesti Keskerakonna ja Eesti Reformierakonna koalitsioonileping.

<http://www.riik.ee/et/valitsus/koalitsioon.htm>

Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica, Eesti Reformierakonna ja Eestimaa Rahvaliidu koalitsioonileping aastateks 2003–2007. (23.04.2005)

http://www.riik.ee/et/valitsus/r3koalitsioon.htm#_Toc36494769

Eesti Reformierakonna, Eesti Keskerakonna ja Eestimaa Rahvaliidu koalitsioonilepe (23.04.2005)

<http://www.riik.ee/valitsus/?id=1307>

¹⁰⁰ Autori märkmed 12.01.2004 Stenbocki majas toimunud peaministri J.Partsu ja kultuuriministri U.Paeti kohtumiselt Euroopa Ringhäälingute Liidu presidendi A.Wesberg'iga.

¹⁰¹ Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia aastateks 2006-2008

¹⁰² Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 151. Tallinn, Toompea.14. aprillil 2005

[http://web.riigikogu.ee/ems/saros-](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051090005&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

[bin/mgetdoc?itemid=051090005&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051090005&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

¹⁰³ Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 159. Tallinn, Toompea.10.mai 2005

[http://web.riigikogu.ee/ems/saros-](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051390003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

[bin/mgetdoc?itemid=051390003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051390003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

¹⁰⁴ Eesti Rahvusringhäälingu seadus. Eelnõu 4.04.2005

¹⁰⁵ Jõesaarel polnud aega Keskerakonnaga kohtumiseks. // Kesknädal nr.18 (438), 27.04.2005

<http://www.kesknadal.ee/?aid=5356>

¹⁰⁶ Riigikogu kultuurikomisjoni istungiprotokoll nr 161. Tallinn, Toompea. 17. mail 2005

[http://web.riigikogu.ee/ems/saros-](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051500002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

[bin/mgetdoc?itemid=051500002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1](http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051500002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1)

¹⁰⁷ Eesti Rahvusringhäälingu seadus. Eelnõu 13.07.2005

¹⁰⁸ Mudeli esitas Joel Sarv (Eesti Raadio) ringhäälinguseaduse eelnõu ettevalmistuse töörühmas 2005.aastal.

¹⁰⁹ Persky. Directory of Television Channels in Europe. European Audiovisual Observatory

<http://www.obs.coe.int/db/persky/>

¹¹⁰ EPRA European Platform of Regulatory Authorities

<http://www.epra.org/>

¹¹¹ Kultuuriministeerium. Kehtivad ringhäälinguload seisuga 14.05.2005

http://www.kul.ee/webeditor/files/Koduleht_ringhaalinguload.doc